

Indholdsfortegnelse

1.	Indledning	4
2.	Generelt	5
3.	Bygningsmæssige forhold mv	6
	3.1. Bygning og gangarealer	6
	3.2. Stuerne	11
	3.3. Øvrige rum mv.	14
	3.3.1. Observationsceller	14
	3.3.2. Besøgsrum	16
	3.3.3. Fællesrum og fritidsfaciliteter	16
	3.3.4. Skolestue	19
	3.3.5. Værksted	20
	3.3.6. Toilet og bad	20
	3.3.7. Køkken	23
	3.3.8. Biblioteket	24
	3.3.9. Udendørsarealer	25
	3.3.10. Vaskefaciliteter	26
	3.3.11. Butik	29
	3.3.12. Lægeværelse	29
	3.3.13. Personalefaciliteter	30
4.	Arbejde, fritid og undervisning	30
	4.1. Arbejde	30
	4.2. Fritid	33
	4.3. Undervisning	35
	4.4. Fællesskab	36
	4.5. Sammenfatning vedrørende arbejde, fritid, undervisning og fællesskab	38

5.	Belægning mv.	40
6.	Lægebetjening mv.	46
7.	Andre forhold	51
	7.1. Forplejning	51
	7.2. Tv-ordning	54
	7.3. Køleskabe	55
	7.4. Besøg og telefonsamtaler	56
	7.5. Talsmandsordning	58
	7.6. Avishold	59
	7.7. Vold mv.	61
	7.8. Præst, imam mv.	61
	7.9. Selvmord og selvmordsforsøg	62
	7.10. Information af de frihedsberøvede	62
	7.11. Advisering fra politiet	65
	7.12. Andet	65
8.	Samtaler med frihedsberøvede	66
9.	Personaleforhold og ledelse	67
10.	Gennemgang af rapporter	69
	10.1. Håndjern	72
	10.1.1. Indledning	72
	10.1.2. Retsgrundlag	73
	10.1.3. Betingelse	75
	10.1.4. Begrundelse	76
	10.1.5. Magtanvendelse	77
	10.1.6. Kompetence mv.	78
	10.1.7. Lægetilsyn	81
	10.1.8. Ophør og varighed	82
	10.1.9. Klagevejledning	83
	10.2. Magtanvendelse	84
	10.2.1. Indledning	84
	10.2.2. Retsgrundlag	85
	10.2.3. Betingelser	86
	10.2.4. Begrundelse mv.	86
	10.2.5. Kompetence mv.	87
	10.2.6. Lægetilsyn	88

10.3.	Anbringelse i observationscelle.....	90
	10.3.1. Indledning.....	90
	10.3.2. Retsgrundlag	90
	10.3.3. Betingelser.....	92
	10.3.4. Begrundelse mv.	93
	10.3.5. Magtanvendelse.....	94
	10.3.6. Kompetence mv.....	94
	10.3.7. Undersøgelse af den indsatte person.....	95
	10.3.8. Lægetilkald og lægetilsyn	99
	10.3.9. Tilsyn ved personalet	102
	10.3.10. Ophør og varighed	103
	10.3.11. Klagevejledning	105
10.4.	Udelukkelse fra fællesskab.....	106
	10.4.1. Indledning.....	106
	10.4.2. Retsgrundlag	107
	10.4.3. Betingelser.....	108
	10.4.4. Sagsbehandlingsregler	111
	10.4.5. Partshøring og begrundelse mv.	113
	10.4.6. Kompetence mv.....	122
	10.4.7. Andre forhold	122
	10.4.8. Ophør og ugentlige overvejelser	124
	10.4.9. Klagevejledning	126
11.	Opfølgning	127
12.	Underretning	127

1. Indledning

Den 1. januar 1997 trådte lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand i kraft. I bemærkningerne til lovforslagets § 18 er det forudsat at ombudsmanden foretager systematiske inspektioner af fængsler til opfyldelse af en anbefaling fra Den Europæiske Komité vedrørende forebyggelse af tortur og anden umenneskelig behandling eller straf. Samtidig blev retsplejelovens § 779 ophævet, jf. ombudsmandslovens § 31, stk. 2. Det tilsyn som medlemmer af Københavns Borgerrepræsentation og amtsrådene havde ført med varetægtsarrestanters behandling og forholdene i varetægtsfængsler (arresthuse) i henhold til retsplejelovens § 779, ophørte således med virkning fra den 1. januar 1997. Det er herved forudsat at denne tilsynsopgave i fremtiden varetages af ombudsmanden.

Som led i inspektionsvirksomheden foretog jeg sammen med embedets inspektionschef og to af embedets øvrige medarbejdere den 25. november 2002 inspektion af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Til stede under inspektionen var bl.a. vicefængselsinspektør Morten Gudmand-Høyer, Københavns Fængsler, og afdelingsleder Leif Andersen. I forbindelse med inspektionen modtog jeg rapportmateriale til gennemgang, jf. pkt. 10 nedenfor.

Jeg har en gang tidligere – i 1993 – foretaget inspektion af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm som led i inspektion af Københavns Fængsler. Rapport om denne inspektion er optaget i Folketingets Ombudsmands beretning for 1994, s. 464 ff (471 ff), for 1995, s. 630 ff (641 ff), for 1996, s. 417-18, og for 1997, s. 413-14.

Inspektionen den 25. november 2002 bestod i samtaler med institutionens ledelse, jf. ovenfor, en rundgang i institutionen og samtaler med enkelte frihedsberøvede asylansøgere.

Jeg deltog ikke selv i dele af den afsluttende samtale med institutionens ledelse og den sidste del af rundgangen.

Denne rapport har i en foreløbig udgave været sendt til Københavns Fængsler, Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm og Direktoratet for Kriminalforsorgen for at myndighederne kunne få lejlighed til at fremkomme med de eventuelle bemærkninger om faktiske forhold som rapporten måtte give anledning til. Jeg har i breve af 28. marts 2003 fra Københavns Fængsler og direktoratet modtaget sådanne bemærkninger som er indarbejdet i denne rapport.

2. Generelt

Institutionen, der organisatorisk hører under Københavns Fængsler, er indrettet i 1989 for asylansøgere der er frihedsberøvet efter udlændingeloven. Den blev udvidet i 1990 og i 1994. Indtil kort tid før inspektionen havde institutionen en kapacitet på 118 pladser, herunder en modtagelsesafdeling med 30 pladser.

I forbindelse med ændring af udlændingeloven med virkning fra 1. august 2002 hvorefter det blev muligt at frihedsberøve udlændinge i videre omfang end tidligere, var det forudsat at kapaciteten skulle udvides med 60 pladser, men da det efter lovens ikrafttræden viste sig at antallet af frihedsberøvede udlændinge var væsentligt lavere end forudsat, vurderede Integrationsministeriet at der kun var behov for yderligere 30 pladser. Direktoratet for Kriminalforsorgen overtog derfor en bygning (bygning 64) fra Udlændingestyrelsen med henblik på indretning af ca. 30 midlertidige pladser. Denne bygning blev taget i brug netop på inspektionsdagen hvor der var blevet indsat 14 frihedsberøvede i afdelingen. På inspektionsdagen var der i alt 85 frihedsberøvede i institutionen.

Der er tillige sket en udvidelse af perimetersikringen med opførelse af yderligere et hegn således at institutionen (fra omkring 1. januar 2003 hvor arbejdet hermed forventedes at være færdigt) er sikret med tre hegn (af forskellige typer med mellemliggende alarmzoner) og har en større og bedre kameradækning. Formålet med hegnet er ikke kun at gøre det sværere at flygte (som mange af de

frihedsberøvede forsøger på), men tillige at gøre det sværere at kaste ting ind på institutionens område, herunder redskaber der kan benyttes til flugt. Den øgede sikkerhed skal ses i sammenhæng med den nævnte ændring af udlændingeloven hvorved der blev indført hjemmel til at frihedsberøve asylansøgere der er administrativt udvist på grund af kriminalitet, eller som lægger hindringer i vejen for asylbehandlingen.

I institutionen anbringes asylansøgere der frihedsberøves i henhold til udlændingelovens §§ 36 og 37. Efter udlændingelovens § 37a, stk. 1, finder retsplejelovens § 758, stk. 1, 1.-3. pkt., § 758, stk. 2, og § 759 tilsvarende anvendelse på udlændinge der frihedsberøves i medfør af udlændingelovens § 36. Retsplejelovens §§ 773-776 og 778 finder tilsvarende anvendelse på en udlænding hvis frihedsberøvelse er opretholdt af retten i medfør af udlændingelovens § 37, jf. § 36. Dette følger af udlændingelovens § 37a, stk. 2. Disse henvisninger betyder at de frihedsberøvede asylansøgere i institutionen som udgangspunkt er omfattet af de samme regler som gælder for varetægtsarrestanter.

3. Bygningsmæssige forhold mv.

3.1. Bygning og gangarealer

I forbindelse med udvidelsen af institutionen er der truffet beslutning om en række om- og nybygninger samt en del vedligeholdelsesarbejder. Bade- og toiletforholdene skal renoveres i alle fløjene, bortset fra i bygning 17. Arbejdet hermed var netop påbegyndt og forventedes at være færdigt i løbet af ca. 32 uger. Der skal endvidere indrettes nye besøgsfaciliteter i en pavillon. Arbejdet med indretning heraf forventedes igangsat i uge 50/2002, og pavillonen forventedes at være klar til brug ved udgangen af februar 2003. Københavns Fængsler har i sin udtalelse af 28. marts 2003 oplyst at arbejdet med opførelse af pavillonen på grund af vintervejret er blevet forsinket, men at den forventedes ibrugtaget i slutningen af april 2003. Den eksisterende aktivitetshal skal indrettes til beskæftigelse for de frihedsberøvede. Også arbejdet med indretning heraf forventedes igangsat i uge 50/2002, og de nye faciliteter forventedes at kunne tages i brug i begyndelsen af marts

2003. Københavns Fængsler har i udtalelsen af 28. marts 2003 oplyst at også byggearbejderne vedrørende den eksisterende aktivitetshal er trukket ud, men at hallen forventedes at kunne tages i brug i begyndelsen af maj 2003. Fritidsfaciliteterne i aktivitetshallen var kort tid før inspektionen flyttet til den sportshal som er indrettet i bygning 64 (den bygning som direktoratet nu har overtaget fra Udlændingestyrelsen). I de frigjorte lokaler vil der blive indrettet kontorer, venterum, visitationsrum og udvidede faciliteter til helsepersonalet.

Institutionen består af fire belægningsbygninger (bygning 16, 17, 18 og 64) hvoraf den ene (bygning 64) er midlertidig belægningsbygning, administrationsbygning (bygning 16a), aktivitetshal (bygning 17a), produktionsværksted (bygning 24), skolestue og kondirum (bygning 25) og sportshal (bygning 64).

Bygning 16 og 18 er opdelt i to parallelle afdelinger (øst og vest). Afdeling 16 øst og modtagelsesafdelingen (18 øst) blev besigtiget. Mellem afdelingerne ligger administrationsafdelingen (bygning 16a). Fløjene er i den sydlige ende forbundet med en lang gang hvor der bl.a. findes en lille butik (kiosk). Der er endvidere tre observationsceller. To af disse celler ligger sammen og den sidste for sig selv. Der er desuden to besøgslokaler og et lokale med bøger til udlån og genbrugstøj som de frihedsberøvede kan få udleveret. Endvidere er der en familieejlighed, jf. pkt. 3.2. Institutionen råder tillige over en enrumsafdeling med fem pladser der ikke blev besigtiget.

I bygning 17, der ligger for sig selv, anbringes kvindelige frihedsberøvede og eventuelt deres ægtefæller eller andre nære slægtninge hvis det på grund af belægningspres er nødvendigt at anbringe mænd også i denne afdeling. Der hører eget indhegnet gårdtursareal til denne bygning.

Mellem fløjene 16 og 18 er der et kvadratisk gårdtursareal. Det er planen at det store grønne område ved bygning 64 skal benyttes til fritidsaktiviteter.

Adgang til belægningsafsnittene i bygning 16 og 18 sker via en tremmelåge fra den lange gang der forbinder disse afdelinger. Gangene på selve belægningsafdelingerne er smalle med vinduer ud til gårdtursarealet. Flere af ruderne (på afdeling 16 øst) var itu. Der er sat ekstra plexiglasruder på indvendig for at forebygge (yderligere) hærværk mod ruderne. I mellemrummet lå der flere steder cigaret-skod. Et sted lå der vand på gulvet.

Væggene er gule murstensvægge som er sorte for neden hvilket skyldes den behandling gulvene har fået fra starten af. Det blev oplyst at det har været forsøgt at rense muren, men at det ikke kunne lade sig gøre.

Gulvet er et mørkt betongulv. Det har været forsøgt at male gulvet i en lysere farve, men det holder kun i meget kort tid. Loftet, der buer, er malet hvidt.

Der er radiator på væggen under loftet hvor der hang en del vasketøj til tørre.

Der var beskidt, såvel på gulvet som flere steder på væggene.

Administrationsgangen er også forholdsvis smal.

I gangen på modtagelsesafdelingen (18 øst) var der et maleri i væggen.

I bygning 17 (kvindeafdelingen) er der foruden ved indgangen kun et mindre egentligt gangareal for enden af bygningen. Mellem disse to gangarealer er der et opholdsrum med direkte adgang til nogle af stuerne på afdelingen. Gangarealerne dette sted var rimeligt pæne.

I bygning 64 (den midlertidige afdeling) er der en form for gangareal rundt om det areal i midten af salen hvor der er etableret stuer til de frihedsberøvede.

På gangarealerne er der opsat telefonbokse.

For alle vinduer er der udvendigt opsat et stort vinduesgitter hvoromkring der er sat en meget tyk kæde der er fæstnet i muren.

Europarådets komité til forebyggelse af tortur og umenneskelig behandling (Torturkomitéen) aflagde besøg i Danmark fra den 28. januar 2002 til den 4. februar 2002, og komitéen besøgte bl.a. Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. I komitéens rapport af 14. august 2002 er bl.a. anført følgende (s. 20):

”...

Conditions of detention at Sandholm were on the whole acceptable. Immigration detainees were accommodated two or three, and on occasion four, to an 18 m² dormitory. The dormitories were well lit and ventilated and furnished with beds, a table, chairs and shelves; however, they were rather austere, and the reception unit (18 East) was particularly run down. The communal areas (corridor, leisure room), to which inmates had access during the day, were unfurnished and devoid of decoration. Windows were covered with grilles and barbed wire. In the CPT's opinion, a prison is by definition not a suitable place in which to detain someone who is neither convicted, nor suspected of a criminal offence. **The Committee recommends that efforts be made to make the environment at Sandholm more appealing.**”

I en sag som er rejst af egen drift, er Direktoratet for Kriminalforsorgen blevet bedt om at underrette ombudsmandsembedet om direktoratets bidrag til besvarelse af komitéens rapport. Komitéen har bedt om svar inden 6 måneder fra afgivelsen af rapporten.

Jeg afventer således denne underretning for så vidt angår de spørgsmål som Torturkomitéen har rejst.

Embedslægeinstitutionen for Frederiksborg Amt har ligeledes den 10. april 2002 aflagt tilsynsbesøg i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. I en rapport af 27. maj 2002 fra dette besøg er bl.a. anført følgende:

”...

Fløj 16 og 18 er ældre bygninger med dårlig almen vedligeholdelse og meget små og sparsomme bad og toiletforhold. Disse bygningsmæssige rammer gør det vanskeligt at opretholde en forsvarlig hygiejne. Særlig med baggrund i at det er de indsatte, der varetager den daglige rengøring.

...

Generelt for bygning 16 og 18 gælder at vedligeholdelsesstanden er dårlig, at toilet og badeforhold som anført er for snævre og sparsomme samt at rengøringen der udføres ikke er tilstrækkelig i betragtning af den smitterisiko som klientellet principielt må frygtes at være.

...

Anbefalinger:

Embedslægeinstitutionen anbefaler at der lægges stor vægt på:

- Forbedret vedligeholdelse og rengøring

...”

I en sag som er rejst af egen drift, er direktoratet blevet bedt om at oplyse hvad rapporten giver anledning til, og jeg har i den anledning modtaget breve af 12. juli 2002 og 17. januar 2003, begge med bilag, fra direktoratet. Heri har direktoratet bl.a. oplyst at der i sensommeren 2002 er ansat to servicemedarbejdere til bl.a. at forestå den indvendige vedligeholdelse og rengøring, da det kun er muligt i mindre omfang at lade de frihedsberøvede asylansøgere deltage i rengøring uden for egne stuer.

Under inspektionen blev det oplyst at der er i alt 11 gangmænd der bl.a. er beskæftiget med rengøring, jf. pkt. 4.1.

Jeg beder institutionen om at oplyse nærmere om den rengøring som de pågældende gangmænd er beskæftiget med, herunder hvilke lokaliteter det drejer sig om.

Under inspektionen blev det oplyst at det er svært at holde institutionen i en pæn stand. Det skyldes de mange og kortvarige indsættelser og de frihedsberøvedes

holdning. På grund af det (forventede) kortvarige ophold og fordi de frihedsberøvede ikke kender deres perspektiv, føler de generelt ikke noget ansvar for at holde lokaliteterne i en pæn stand; tværtimod sker der efter det oplyste en nærmest systematisk ødelæggelse af inventar mv. Indretningen af institutionen er derfor på et ”standardminimum” som kan opretholdes.

Jeg er enig med embedslægen i at vedligeholdelsesstanden af bygning 16 og 18 er dårlig – men forstår at det må ses i sammenhæng med den store udskifning der er i institutionen, og de frihedsberøvedes holdning.

Også på inspektionsdagen var rengøringsstanden generelt dårlig. Nogle steder på afdeling 16 øst var der temmelig beskidt. Idet der som nævnt forud for inspektionen var ansat to servicemedarbejdere til at gøre rent mv., beder jeg om en udtalelse om dette forhold.

Jeg henviser i øvrigt til de enkelte punkter nedenfor.

3.2. Stuerne

Alle stuerne på afdeling 16-18 er flersengsstuer beregnet til tre frihedsberøvede, men afhængig af belægningen bor der mellem to og fire frihedsberøvede på hver stue. Der er tre forskellige typer stuer som er mellem ca. 15 og 18 m². Nogle stuer har en lille forgang, mens andre har dør direkte ud til gangen. Jeg besigtigede efter eget valg en stue i bygning 16 øst (den første) og en i bygning 17 (stue 67). Møblementet bestod af tre enkeltsenge i hver stue, stålskabe, bord, stole og hylder mv.

Der var ingen gardiner for vinduerne, men på stue 67 havde beboerne sat et lagen for vinduet. Der var heller ingen udsmykning. Det blev efterfølgende under den afsluttende samtale oplyst at der havde været sat gardiner op alle steder, men da de konstant blev taget ned, var det besluttet ikke at sætte gardiner op igen. Også eventuel udsmykning bliver taget ned.

I bygning 64 er de frihedsberøvede placeret sammen to og to, jf. nedenfor.

I Torturkomitéens rapport af 14. august 2002 er, som allerede citeret under pkt. 3.1., anført følgende om indkvarteringen af de frihedsberøvede (s. 20):

”... Immigration detainees were accommodated two or three, and on occasion four, to an 18 m² dormitory. The dormitories were well lit and ventilated and furnished with beds, a table, chairs and shelves; however, they were rather austere, and the reception unit (18 East) was particularly run down. ...”

De stuer i bygning 17 og 16 øst som jeg og mine medarbejdere så, havde et sådant præg at jeg under normale omstændigheder ville have afgivet henstilling om at der blev iværksat nogle forbedringer. Bl.a. på baggrund af det oplyste om at de frihedsberøvede nedtager gardiner og udsmykning, foretager jeg mig imidlertid ikke noget vedrørende dette forhold.

Møblementet på de to stuer fremtrådte umiddelbart pænt. Standarden af møblementet må ligesom vedligeholdelsen i øvrigt ses i sammenhæng med den store udskiftning der er i institutionen.

Der er ingen håndvaske på stuerne. Embedslægen anbefalede i sin rapport at der blev indført en ”nem adgang til håndvask, både i tilknytning til toiletbesøg, men også på værelserne”.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i sit brev af 12. juli 2002 til mig om dette forhold anført følgende:

” ...

Håndvaske på stuerne:

På baggrund af års erfaringer med hærværk mv. i institutionen er det besluttet, at der ikke skal opsættes håndvaske på stuerne. Derimod vil der i de renoverede bade- og toiletrum blive opsat et antal håndvaske, jfr. vedlagte skitse af indretningen.”

Jeg har noteret mig denne begrundelse for ikke at følge embedslægens anbefaling om håndvaske på stuerne. Jeg foretager mig ikke mere vedrørende spørgsmålet.

I bygning 64 var de midlertidige pladser indrettet i midten af lokalet ved opsætning af skillevægge med kabiner således at to frihedsberøvede var placeret sammen. Der er ingen dør til de enkelte kabiner, men alene et forhæng til at trække for. Det blev oplyst at indretningen var foregået på denne måde som et forsøg på at holde vinduerne i bygningerne frie idet de bruges til forsøg på undvigelse, og at indretningen skulle ses i sammenhæng med bygningens forudsatte midlertidige status. Da det var besluttet alligevel ikke at opføre en ny bygning, frygtede institutionen imidlertid at der ikke som forudsat ville blive tale om en midlertidig foranstaltning.

Stuerne er meget spartansk indrettet (senge med sengelamper over, stålskabe, et lille bord og/eller en stol). Et sted var der et lille tv.

Efter min opfattelse kan man dårligt byde asylansøgerne sådanne forhold, og den beskrevne indretning må efter min opfattelse fastholdes som rent midlertidig. Der bør således hurtigt ske en afklaring af hvorvidt afdelingen som forudsat alene vil være midlertidig, og hvis det ikke er tilfældet, bør stuerne indrettes på en anden måde.

Jeg beder direktoratet om en udtalelse herom.

Der er, som tidligere nævnt, en "lejlighed" til frihedsberøvede med børn (op til 15 år). Den er beliggende i afdeling 18 øst og består af et fællesrum med thekøkken, et soveværelse og et køjerum. I køkkenafdelingen i fællesrummet er der et køleskab og en elkedel. I dette rum er der tillige en sofa og sofabord, tv, reoler med spil, et spisebord og en ekstra seng. Der hænger et billede på væggen, og der er (spraglede) gardiner til at trække for. I soveværelset er der en seng og en sovesofa, et sengebord (-reol), et skab og en kommode mv., og også her er der et billede på

væggen. I køjerummet er der ligeledes et billede og gardiner, begge med motiver for børn, og en børnesengelampe. Der er tillige eget toilet og bad. Fra køjerummet er der udgang til et grønt areal med et bord/bænkesæt.

Det blev oplyst at frihedsberøvede med børn isoleres i denne lejlighed med tæt personalekontakt. Isolationen skyldes risikoen for at børn bruges som gidsler i forbindelse med flugt(forsøg). Afdelingen bruges ikke ofte idet man så vidt muligt flytter familien inden for de første 24 timer.

Selve indretningen af afdelingen giver mig ikke anledning til bemærkninger.

De frihedsberøvede har hver et stålskab til opbevaring af deres tøj og andre personlige ejendele. Embedslægen anbefalede i sin rapport at alle de frihedsberøvede tilbydes et aflåseligt skab til opbevaring af tøj og personlige genstande. I husordenen er det anført at de frihedsberøvede kan få udleveret en hængelås. Et af de skabe som var opsat på den midlertidige afdeling, kunne ikke aflåses. Ledelsen ville undersøge om skabene kunne låses.

Jeg går ud fra at eventuelle mangler med hensyn til muligheden for at aflåse skabene er afhjulpet.

Jeg har i øvrigt noteret mig oplysningen i husordenen om at de frihedsberøvede kan få udleveret en hængelås til deres skab. Jeg beder institutionen om at oplyse om de frihedsberøvede (også) i forbindelse med indsættelsessamtalen gøres udtrykkeligt opmærksom herpå.

3.3. Øvrige rum mv.

3.3.1. Observationsceller

Der er som nævnt tre observationsceller, hvoraf de to ligger samlet. De er på ca. 8 m². Der er toilet og bad i tilknytning til cellerne.

Møblelementet består af en jernseng med en madras hvor betrækket i den ene celle var snavset, og et bord med bæk, begge dele kriminalforsorgens standardudstyr. Bag et fintmasket gitter under vinduet er der en radiator. Vinduet er matteret så det ikke er muligt at kigge ind i (eller ud af) cellen. Der hænger en lampe over døren og en brandmelder i loftet med et lille gitter omkring. I den ene celle hang der en krog i loftet. Vinduesrammen er ikke i niveau med væggen, og der er hængsler i siden. Der er kaldeknop.

Det blev straks ved besigtigelsen tilkendegivet at krogen, hængslerne på vinduerne og lamperne samt muligvis også gitteret omkring brandmelderne kunne udgøre en sikkerhedsrisiko. Ledelsen meddelte at der straks ville blive foretaget det fornødne med henblik på at fjerne denne risiko. Det blev i den forbindelse oplyst at mange af de frihedsberøvede der anbringes i observationscelle, er under konstant opsyn. Det blev senere på dagen oplyst at krogen og lamperne nu var fjernet, og at hængslerne ville blive afrundet to dage senere. I tiden indtil da ville cellerne ikke blive benyttet.

I udtalelsen af 28. marts 2003 har Københavns Fængsler oplyst at de potentielle sikkerhedsmæssige problemer er afhjulpet.

Jeg har noteret mig det oplyste.

Rummene fremtrådte i øvrigt rimeligt pæne og rene, dog var der på væggen i et af lokalerne (lokalet til venstre, der hvor der er to lokaler) en plamag af blod eller lignende på den ene væg. Møblelementet var også pænt. Der var koldt, men det blev oplyst at det skyldtes aktuelle problemer med at fordele varmen til alle lokaliteter.

Jeg går ud fra at væggen det pågældende sted er eller vil blive afvasket.

Observationscellerne giver mig ikke i øvrigt anledning til bemærkninger.

3.3.2. Besøgsrum

Der er to besøgsrum på ca. 10 m². De lever ikke op til kravet om at besøgslokaler ”så vidt muligt [skal] være indrettet på en sådan måde, at der skabes en naturlig og venlig besøgsatmosfære”, jf. § 14 i direktoratets cirkulære af 19. december 1980 om varetægtsarrestanters adgang til besøg. Der er toilet i tilknytning til rummene.

Som oplyst under pkt. 3.1. vil der blive (er der nu blevet) etableret en ny besøgsafdeling med fire besøgslokaler i en midlertidig opsat pavillonbygning ved bygning 17. Lokalerne forventedes at kunne tages i brug i slutningen af april 2003.

Jeg foretager mig på denne baggrund ikke mere vedrørende besøgsfaciliteterne.

3.3.3. Fællesrum og fritidsfaciliteter

Til hver afdeling, bortset fra afdeling 18 øst, hører der et fællesrum. Under inspektionen blev fællesrummet i bygning 16 øst, 17 og 64 besigtiget.

Rummet i bygning 16 øst er på ca. 20 m². Det er i en dårlig vedligeholdelsesmæssig stand, og der var ikke rengjort. I rummet er der et stålbord med en vask og en skraldespand. Der er tillige et bordtennisbord – som er i en pæn stand – og et fodboldspil. Der er ikke noget sofaarrangement, men alene et lille bord og et par almindelige, meget gamle spisestuestole. Der er ikke noget tv. Det blev oplyst at der opsættes tv, men at det forsvinder ind på en af stuerne hver dag. Det blev i den forbindelse oplyst at man havde monteret tv’et i en boks under loftet – også for at der ikke skulle blive hældt væske i det som det ofte er sket når de frihedsberøvede ikke kan blive enige om hvilket program de skal se. Resterne af denne

boks kunne ses i form af en plade under loftet. Boksen var imidlertid fjernet efter at det var blevet opdaget et en frihedsberøvet havde benyttet den til at skjule sig bag i forsøg på at bryde ud gennem væggen.

Der er ingen gardiner (for rummets to vinduer) og ingen udsmykning på væggene. Det skyldes som tidligere nævnt at de frihedsberøvede tager det ned, så snart det sættes op.

Torturkomitéen har om fællesrummene anført følgende i sin rapport (s. 20 som også er gengivet under pkt. 3.1.):

”... The communal areas (corridor, leisure room), to which inmates had access during the day, were unfurnished and devoid of decoration. ...”

I direktoratets brev af 12. juli 2002 til mig vedrørende foranstaltninger i anledning af embedslægens rapport har direktoratet oplyst at det er besluttet at male opholdsrummene og opsætte stålvaske og borde, og i brevet af 17. januar 2003 har direktoratet oplyst at arbejdet hermed er iværksat. Der var som nævnt stålbord med vask i afdeling 16 øst.

Jeg har noteret mig det oplyste. Jeg henviser i øvrigt til pkt. 3.1. hvorefter jeg afventer direktoratets svar til Torturkomitéen.

I bygning 17 er der et forholdsvis stort opholdsrum med thekøkken i det ene hjørne med stålbordplade og køleskab. I forbindelse hermed er der et spisebord, og i den anden ende en sofagrube. Der er endvidere et tv, et bordtennisbord og et fodboldspil. Der stod desuden tørrestativer til vasketøj.

Dette opholdsrum er i en tilfredsstillende vedligeholdelsesmæssig stand.

Til de frihedsberøvede i bygning 64 er der et mindre opholdsrum med et tv. Der var tillige nogle pæne lænestole (kriminalforsorgens standardlænestole) opstillet langs væggen. Der er en dør ud til det fri foran hvilken der er opsat et gitter. Mellem gitteret og døren er der placeret en madras så der ikke kommer dagslys ind i lokalet. Der er ingen udsmykning på væggene.

I bygning 25 er der et kondirum på ca. 20 m². I rummet er der forskelligt vægttræningsudstyr, herunder håndvægte, og en kondicykel. På væggen hænger der (foruden et par billeder og spejle) vejledninger på dansk i brugen af redskaberne.

Det blev oplyst at der nu (efter et flugtforsøg) altid er personale til stede når rummet benyttes. Det blev endvidere oplyst at rummet benyttes meget. Det bar da også præg af flittig brug, men var ellers i en pæn stand.

Kondirummet giver mig ikke anledning til bemærkninger.

Vejledningerne på væggen er som nævnt på dansk.

Jeg beder institutionen om at oplyse om vejledningerne findes på andre sprog. Jeg beder endvidere om oplysning om hvorvidt det personale der er til stede når rummet benyttes, kan instruere i brugen af redskaberne.

Der er tillige en aktivitetshal – som skal ombygges til værksted. Efter at institutionen har overtaget sportshallen i bygning 64, benyttes aktivitetshallen ikke så meget mere.

Sportshallen i bygning 64, som er rummelig, og som er opført i 1960'erne, er i god stand og med store vinduer ud mod et stort grønt område med fodboldmål mv. Det er planen at også dette udeareal skal kunne benyttes af de frihedsberøvede.

I sportshallen kan der spilles forskellige boldspil mv. sammen med personalet, før kl. 16.00 med fritidslæreren og efter kl. 16.00 med fængselsfunktionærer. Da de frihedsberøvede kan kaldes til afhøring mv. i løbet af dagen, bruges den ikke så meget i dette tidsrum. Der kan være 8-12 frihedsberøvede i hallen samtidig. De frihedsberøvede udvælges efter deres behov. Hver aften vil i alt 20-30 frihedsberøvede kunne benytte hallen. Der er mange forskellige remedier og ribber mv. Der er ingen badefaciliteter i tilknytning til hallen, så de frihedsberøvede må bade på afdelingerne bagefter.

3.3.4. Skolestue

I samme bygning som kondirummet (bygning 25) ligger der en skolestue på ca. 20 m². Den er indrettet med borde der var placeret i hesteskoform, stole, kateder, tavle, whiteboardtavle, reoler og tv mv. Lokalet og møblementet var i forholdsvis god stand.

Skolestuen blev dog ikke benyttet efter sit formål på tidspunktet for inspektionen idet undervisningen var rykket til et mindre lokale i administrationsbygningen. Det skyldtes at der havde været to undvigelser fra skolestuen, den ene ved brug af vold og tilbageholdelse af personale. Undervisningen vil blive flyttet tilbage til skolestuen når der er etableret den fornødne sikkerhed.

Jeg beder institutionen om at oplyse hvornår det forventes at ske.

Det blev oplyst at der også foregår sommerhøjskole i skolestuen hvor der gennemføres tegne/male projekter mv. Institutionen råder ikke over pc'er til undervisningsbrug.

3.3.5. Værksted

I bygning 24 er der et produktionsværksted. Der er ingen produktion om mandagen idet arbejdet denne dag samles ind og deles ud, og der var derfor ingen frihedsberøvede beskæftiget i værkstedet på inspektionsdagen. I værkstedet kan der arbejde op til 12 frihedsberøvede. Der er opsat borde langs væggene med fordelingsreoler.

Der skal, som tidligere nævnt, indrettes et nyt værksted i bygning 17 a (den eksisterende aktivitetshal). Projektet var på tidspunktet for inspektionen netop sendt i udbud. Arbejdet med indretning af værkstedet forventedes iværksat i uge 50/2002, og værkstedet forventedes at kunne tages i brug i begyndelsen af maj 2003.

Jeg har noteret mig at der vil komme (eller er kommet) et nyt værksted som vil betyde bedre beskæftigelsesmuligheder for de frihedsberøvede.

Om beskæftigelsen af de frihedsberøvede henviser jeg til pkt. 4.1.

3.3.6. Toilet og bad

Der er toiletter og baderum på hver afdeling. I embedslægens rapport af 27. maj 2002 fra tilsynsbesøget den 10. april 2002 er om toilet- og badeforholdene i bygning 16 og 18, anført følgende:

”...

Fløj 16 og 18 er ældre bygninger med dårlig almen vedligeholdelse og meget små og sparsomme bad og toiletforhold. Disse bygningsmæssige rammer gør det vanskeligt at opretholde en forsvarlig hygiejne. Særlig med baggrund i at det er de indsatte, der varetager den daglige rengøring.

...

Ved tilsynsbesøget kunne det konstateres at specielt toilet og badeforholdene ikke lever op til en hensigtsmæssig hygiejnisk standard på grund af størrelse, utilstrækkelig vedligeholdelse og dårlig ventilation i forhold til belastningen.

Belægningen bør efter embedslægeinstitutionens vurdering ikke være højere end at der højst er 10 beboere pr. toilet og der bør være tilstrækkelige bade faciliteter til at indsatte har adgang til dagligt bad – specielt for indsatte med særlige hygiejniske eller sundhedsmæssige problemer men også for indsatte der af personlige årsager ønsker et dagligt bad. En god personlig hygiejne der omfatter hyppig håndvask og adgang til at få et dagligt bad er således en hensigtsmæssig forebyggelse af spredning af smitsomme sygdomme.

Af samme årsag bør der altid være engangshåndklæder af papir eller bomuld ved vaske samt magnetophængt sæbe eller en beholder til flydende sæbe med udskiftelig studs. Studsen bør udskiftes hver gang en ny beholder tages i brug.

...

Generelt for bygning 16 og 18 gælder at vedligeholdelsesstanden er dårlig, at toilet og badeforhold som anført er for snævre og sparsomme samt at rengøringen der udføres ikke er tilstrækkelig i betragtning af den smitterisiko som klientellet principielt må frygtes at være.

Embedslægeinstitutionen skal derfor anbefale, at der foretages en grundig revurdering af afdelingernes kapacitet, bade faciliteter og toiletforhold, ... ”

I Direktoratet for Kriminalforsorgens brev af 12. juli 2002 vedrørende foranstaltninger i anledning af embedslægens rapport har direktoratet om bade- og toiletforholdene anført følgende:

”...

Bade- og toiletforhold:

Det kan oplyses, at direktoratet i foråret, dvs. inden embedslægens rapport forelå, havde iværksat undersøgelser af mulighederne for at renovere de eksisterende bade- og toiletforhold i bygningerne 16 og 18. Man er nu så langt med projektet, at man forventer, at arbejdet vil blive udbudt i licitation i august med henblik på iværksættelse i september måned. Der vedlægges en kopi af arkitektens forslag til indretning. Da det ikke er muligt at lukke for samtlige bade- og toiletrum på én gang, må

arbejdet forventes at ville strække sig over ca. 6 måneder, idet renovering af hvert rum vil tage ca. 6 uger. Embedslægen finder, at der højst bør være 10 indsatte pr. toilet. Efter renoveringen vil denne anbefaling være overholdt, idet der i hver fløj i bygning 16 og i bygning 18 vest vil være 2 bade- og toiletrum, dvs. hver fløj vil have 4 toiletter og 4 bruserum. I bygning 18 øst er der placeret en mor-barn afdeling med bad og toilet. Herudover vil der blive etableret 3 toiletter og 3 bruserum. ...”

I brevet af 17. januar 2003 har direktoratet oplyst at arbejdet med renovering af toilet- og baderum er blevet forsinket på grund af bl.a. sikkerhedsprojektet med opsætning af hegn mv., men at det vil blive fremmet ved tømning af en fløj ad gangen og nu forventes tilendebragt i maj/juni 2003. I et notat af 14. november 2002 som jeg modtog fra Københavns Fængsler forud for inspektionen, er det oplyst at der sker en totalrenovering af bade- og toiletforholdene med nyt sanitet, fliser mv.

Idet toilet- og baderummene på afdelingerne 16 og 18 er i færd med at gennemgå en totalrenovering som medfører at embedslægens anbefalinger vil blive efterlevet, har jeg ikke grundlag for at foretage mig noget vedrørende disse faciliteter.

Bygning 17 (kvindeafdelingen) har to toilet- og baderum hvoraf kun det ene blev besigtiget. Det har to toiletter og to brusere. I en fordelingsgang er der tre håndvaske. I det ene bruserum manglede lampekuplen i lampen i loftet, og en lampekuppel over en af håndvaskene var itu.

Jeg går ud fra at institutionen har påsat eller straks vil påsætte lampekuplen på lampen i bruserummet som jeg antager uafskærmet kan udgøre en sikkerhedsrisiko, og at institutionen vil udskifte lampekuplen over vasken.

Bortset herfra har jeg ingen bemærkninger til det besigtigede toilet- og baderum der var i en acceptabel og væsentlig bedre stand end de besigtigede faciliteter i bygning 16 øst.

Toilet- og baderummet i bygning 64 er ligeledes i en bedre stand end toilet- og baderummet i bygning 16 øst og kan betragtes som acceptabelt – i hvert fald henset til at der er tale om en (efter planen) midlertidig belægningsafdeling.

De frihedsberøvede får udleveret bl.a. håndsæbe og håndklæde. På alle vaskene i det besigtigede toilet- og baderum i bygning 17 lå der almindelig håndsæbe.

Jeg har noteret mig embedslægens anbefaling vedrørende håndsæbe og håndklæder på badeværelset. Ombudsmandsinstitutionen har også tidligere ved inspektioner anbefalet institutioner af hygiejniske (og sundhedsmæssige) grunde at fjerne håndsæbe og håndklæder på toiletter og erstatte disse med henholdsvis flydende sæbe og papirhåndklæder eller en håndklæderulle. Jeg er bekendt med at Direktoratet for Kriminalforsorgen den 26. marts 2003 har udsendt en generel henstilling til samtlige kriminalforsorgens institutioner om at udskifte håndsæbe og håndklæder med hhv. flydende håndsæbe og engangshåndklæder eller håndklæderuller.

Jeg går på denne baggrund ud fra at Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm har udskiftet håndsæbe med flydende sæbe og erstattet eventuelle stofhåndklæder på toiletter mv. i institutionen med papirhåndklæder eller håndklæderuller.

3.3.7. Køkken

Institutionen modtager mad fra køkkenet på Københavns Fængsler og har alene udportioneringskøkkener. Der sker således heller ingen opvarmning af maden der fragtes i termobokse der taber ca. 1 grad i timen.

Der er ingen køkkenfaciliteter til rådighed for de frihedsberøvede.

I brevet af 12. juli 2002 har direktoratet oplyst at embedslægens anbefaling om indførelse af hygiejnisk opvask (som på tidspunktet for hans besøg foregik på toiletterne) førte til at der omgående blev indført central

opvask af de frihedsberøvedes bestik og tallerkener via afdelingernes køkkener. I brevet af 17. januar 2003 har direktoratet under overskriften hygiejnisk opvask henvist til opsætningen af stålvaske og borde i opholdsrummene.

Jeg beder direktoratet om at oplyse hvorfor den centrale opvask alene omfatter bestik og tallerkener og ikke tillige glas og kopper mv., og om opvasken finder sted i afdelingernes køkkener eller opholdsrummene.

3.3.8. Biblioteket

I et depotrum (med genbrugstøj der kan udleveres til de indsatte) er der langs den ene væg opsat hylder med bøger på forskellige sprog. Det er på hver hylde markeret hvilket sprog bøgerne på den pågældende hylde er på. Institutionen har ikke en egentlig aftale med et kommunalt folkebibliotek, men institutionen kontakter løbende folkebiblioteker og får overdraget udgåede bøger på fremmedsprog.

Det er i husordenen oplyst at de frihedsberøvede kan kontakte forsorgsassistenterne hvis de ønsker at låne bøger. Under inspektionen blev det oplyst at personalet ofte må forklare de frihedsberøvede hvad bøgerne handler om. Jeg forstår det sådan at de frihedsberøvede ikke har adgang til biblioteket, men at personalet henter bøger til de frihedsberøvede der fremsætter ønske om at låne en bog. Jeg bemærkede ikke noget bogkatalog.

Jeg beder institutionen om at oplyse om det har været overvejet at indgå en aftale med et lokalt folkebibliotek. I benægtende fald beder jeg institutionen om at overveje det og meddele mig resultatet af disse overvejelser. Jeg beder desuden institutionen om at oplyse om det har været overvejet at indrette et egentligt bibliotek som de frihedsberøvede (på nærmere angivne tidspunkter) kan få adgang til, således at de selv har mulighed for at vælge blandt de bøger som findes i bogsamlingen. I benægtende fald beder jeg institutionen om at overveje det og meddele mig resultatet heraf.

Jeg beder tillige institutionen om at undersøge om der findes et bogkatalog over de udenlandske bøger som findes på folkebibliotekerne. I givet fald beder jeg institutionen om at overveje at indhente et sådant katalog og gøre de frihedsberøvede bekendt med at det findes, samt at underrette mig om resultatet af disse overvejelser.

3.3.9. Udendørsarealer

Mellem fløjene 16 og 18 er der et stort gårdtursareal. Der er opsat fodboldmål og basketballnet, og der var borde/bænkesæt. Det fremgår endvidere af institutionens husorden (revideret 21. oktober 2002) at det er muligt at spille volleyball på arealet.

Det blev på forespørgsel oplyst at det ikke er muligt at friske gårdtursarealet op med blomsterkummer eller lignende idet de bliver ødelagt.

Det blev endvidere oplyst at det er meget forskelligt hvor mange indsatte der benytter sig af arealet. Af husordenen fremgår det at de frihedsberøvede har ret til en times gårdtur om dagen, men at arealet som regel er åbent i længere tid. Under inspektionen blev det oplyst at afdelingerne har gårdtur på skift.

Det fremgår af Torturkomitéens rapport at de frihedsberøvede på tidspunktet for komitéens besøg ikke altid var garanteret en times udendørs ophold hver dag, og at det skyldtes arbejdet med sikring af institutionen. Komitéen gik ud fra at der nu var rådet bod herpå.

Gårdtursarealet fremtrådte meget trist. På baggrund af det oplyste om tilbagevendende hærværk på det inventar mv. som sættes op i gården, foretager jeg mig imidlertid ikke noget vedrørende dette forhold. Jeg henviser også til at det store grønne areal (jf. pkt. 3.1.) på et tidspunkt vil blive anvendt til udendørs ophold for de frihedsberøvede.

Bygning 17 har eget gårdtursareal med et højt hegn omkring. Der er en flisebelagt boldbane hvor der er opsat hockeymål og basketkurv, og der var nogle almindelige stole og plastikstole i gården og borde/bænkesæt. Boldbanen er omkranset af græs.

Det blev oplyst at de frihedsberøvede på denne afdeling må benytte arealet hele dagen indtil solnedgang.

3.3.10. Vaskefaciliteter

Institutionen har et stort ”vaskeri” med vaskemaskiner og tørretumbler mv., men det benyttes alene til vask af institutionens sengetøj mv., og ikke til de frihedsberøvedes private tøj. Rummet er genopført efter en brand i 2001 hvor en tørretumbler var blevet overophedet med en næsten eksplosionsagtig brand til følge. Rummet fremtræder meget flot. Vaske-riet er arbejdsplads for nogle frihedsberøvede.

I bygning 17 har der været opstillet vaskemaskiner i en periode hvor bygningen (i forbindelse med EU-formandskabet) husede danske indsatte.

Der er ikke vaskefaciliteter til brug for de indsatte på de øvrige afdelinger, og de er således henvist til at vaske tøj i en spand – hvilket to af de indsatte som jeg havde samtaler med, klagede over. Der udleveres tørrestativer, men de holder ikke længe.

Ledelsen oplyste at der har været opsat vaskemaskiner, men de holder kun i nogle få uger. Institutionen har således måttet kassere mindst 10 maskiner som alle kun holdt i ganske få uger.

På forespørgsel oplyste ledelsen tillige at det har været overvejet at indføre en ordning hvorefter de indsatte afleverer deres tøj i poser med navn

og oplysning om hvordan tøjet ønskes vasket, men institutionen mener at det giver problemer med erstatningssager mv. Ledelsen var bekendt med at en tilsvarende ordning i bl.a. Statsfængslet i Horserød havde givet sådanne problemer.

Af samme grund, og fordi vask af mindre portioner (hver af de frihedsberøvedes tøj for sig) i de store maskiner i institutionens vaskerum er resourcespild, kan asylansøgernes tøj ikke vaskes for dem på dette vaskeri.

Institutionen udleverer vaskepulver gratis til de frihedsberøvede.

Regler om vask af indsattes private tøj findes i Direktoratet for Kriminalforsorgens cirkulære af 26. marts 2002 om udlevering af beklædning m.v. til indsatte samt vask og reparation af indsattes private tøj. I det omfang der ikke er indført selvforvaltning i institutionen, skal vask af de indsattes private tøj foretages ved institutionens foranstaltning, og udgiften hertil skal afholdes af institutionen (§ 8, nr. 1). Tøjet kan dog afvises hvis det ikke skønnes egnet til vask i et institutionsvaskeri (nr. 2). For indsatte i arresthus og Københavns Fængsler hvor opholdet er af en sådan varighed at vask i henhold til punkt 1 ikke kan udføres, skal der så vidt muligt drages omsorg for at der gives den indsatte lejlighed til selv at vaske tøjet i cellen eller et andet sted i arresthuset.

Ombudsmandsinstitutionen har i forbindelse med inspektion af arresthuse tidligere udtalt at det under nutidens forhold er utilfredsstillende at de indsatte er henvist til at vaske tøj i en spand, og har henstillet at der opstilles vaskemaskine hvis en sådan ikke var til rådighed for de indsatte.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brev af 8. november 2001 meddelt mig at direktoratet i videst muligt omfang, afhængig af de bygningsmæssige forhold, vil tilstræbe at der – som supplement til vask på

kriminalforsorgens centralvaskerier – opstilles vaskemaskiner i arresthuse til vask af indsatte private tøj.

På baggrund af det oplyste om at der har været opstillet flere vaskemaskiner der alle er ødelagt af de frihedsberøvede i løbet af meget kort tid, finder jeg ikke grundlag for at foretage mig mere i anledning af at der ikke er opstillet vaskemaskiner som de frihedsberøvede selv kan benytte til vask af deres private tøj.

Jeg forstår at det i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm alene har været overvejet at indføre en ordning hvorefter de frihedsberøvede afleverer deres tøj til vask, men at en sådan ordning aldrig har været forsøgt fordi det efter institutionens opfattelse vil være forbundet med problemer (erstatningssager).

Jeg er bekendt med at vask i mange arresthuse foregår på den måde at en gangmand vasker for de indsatte som afleverer deres tøj i en pose med (navn og) cellenummer og angivelse af det antal grader som tøjet ønskes vasket på. At denne ordning vælges frem for at lade alle de indsatte vaske deres tøj selv, skyldes at vaskemaskinerne holder længere når denne fremgangsmåde anvendes. Der er ikke i forbindelse med inspektion af arresthuse der har en sådan ordning, oplyst om problemer (erstatningssager).

Jeg henstiller til institutionen på forsøgsbasis over en vis periode (f.eks. 3 måneder) at anvende denne fremgangsmåde, f.eks. således at de frihedsberøvedes tøj vaskes i institutionens store maskiner. Jeg beder institutionen om at gøre de indsatte bekendt med denne forsøgsordning og at underrette mig om resultatet af forsøget når forsøgsperioden er udløbet.

3.3.11. Butik

I administrationsbygningen ligger en lille kiosk med et begrænset vareudvalg. Det blev oplyst at vareudvalget er blevet mindre og mindre med tiden. Det skyldes at de frihedsberøvede ikke køber varer som de ikke kender. Hvis de frihedsberøvede ønsker bestemte varer, kan de bestilles, og personalet handler også gerne for de frihedsberøvede. Ud over cigaretter og slik mv. forhandles der forskellige non-food varer som f.eks. shampoo mv. og enkelte beklædningsgenstande og kondisko.

Institutionen driver selv kiosken der er en filial af kiosken i Københavns Fængsler (dog som nævnt med et mindre varesortiment). Priserne fastsættes i samarbejde med de indsatte i dette fængsel og er således de samme som i Vestre Fængsel. Der er tale om almindelige kioskpriser. For nogle år siden foretog Københavns Fængsler en sammenligning af priserne med (bl.a.) DSB's og Rigshospitalets kiosker som begge var dyrere.

Inspektionschefen rejste under den afsluttende samtale spørgsmålet om opsætning af et opslag der orienterer de frihedsberøvede om muligheden for at bestille varer som ikke findes i kiosken, og om udvidelse af sortimentet med varer som de frihedsberøvede må formodes at kende.

Jeg beder institutionen om at overveje at opsætte et opslag som nævnt og eventuelt tillige medtage oplysning herom i husordenen ved næste revision heraf. Jeg beder tillige institutionen om at overveje at udvide sortimentet med varer som nævnt. Jeg beder om underretning om resultatet af disse overvejelser.

3.3.12. Lægeværelse

I administrationsbygningen (bygning 16 a) er der lokaler til læge og sygeplejerske. Disse lokaler blev ikke besøgt.

I forbindelse med ombygningerne vil der blive frigjort lokaler i administrationsbygningen som vil blive indrettet til bl.a. udvidede faciliteter til helsepersonalet, jf. pkt. 3.1.

3.3.13. Personalefaciliteter

Foruden i administrationsbygningen er der personalefaciliteter i bygning 16, 17 og 18. Personalefaciliteterne blev ikke besigtiget nærmere.

Det generelle indtryk af de bygningsmæssige forhold for de frihedsberøvede asylansøgere i institutionen er negativt. Især bygning 16 og 18 er meget nedslidt. Der er ikke meget inventar i fællesrummene, og det der er, er nedslidt. Det skyldes efter det oplyste en meget hårdhændet behandling fra de frihedsberøvedes side. Det vanskeliggør forbedringer af forholdene. Ud over det som jeg har anført ovenfor, foretager jeg ikke videre idet jeg går ud fra at institutionen stedse vil være opmærksom på muligheden for at iværksætte forbedringer – muligheder der vil blive bedre efter gennemførelsen af de igangværende bygningsmæssige forandringer og færdiggørelsen af hegnet.

4. Arbejde, fritid og undervisning

4.1. Arbejde

Det fremgår af institutionens husorden at den frihedsberøvede under opholdet i institutionen har forskellige muligheder for at få arbejde eller undervisning. Hvis den frihedsberøvede ønsker arbejde eller undervisning, skal han/hun henvende sig til personalet. Det meste arbejde foregår på stuen. Der uddeles ugentligt dusør/løn for udført arbejde eller deltagelse i skoleundervisning i dagtimerne.

I en selvstændig bygning er der som nævnt indrettet arbejdslokaler hvor det arbejde der ikke er stuearbejde, udføres. Der udføres ikke arbejde på værkstedet hver dag. Ca. halvdelen af det der produceres i institutionen, produceres på værkstedet.

Den anden halvdel produceres af de frihedsberøvede på stuerne – det er den del af arbejdet som ikke kræver at der er personale til stede, men kan udføres selvstændigt efter en (kort) introduktion. Stuearbejdet består hovedsagelig i at sætte rawlplugs i rammer og klargøre kroge til ophæng af f.eks. tilbudsskilte i supermarkeder. På værkstedet blev der på tidspunktet for inspektionen pakket reklamer for to forskellige firmaer (Forbrugerkontakten og Post Danmark). Der kan beskæftiges 10-12 frihedsberøvede i værkstedet ad gangen.

Med planerne om den nye værkstedshal – der skal kunne beskæftige 15-20 frihedsberøvede – håber institutionen at få tilført nye arbejdsopgaver. Institutionen har erfaring for at det på grund af konkurrenceforhold er svært at skaffe arbejde til institutionen. Karakteren af det arbejde institutionen kan påtage sig, gør det ikke nemmere at skaffe opgaver. De frihedsberøvede har mange forskellige kvalifikationer. Samtidig ved ingen af de frihedsberøvede hvor langt deres ophold i institutionen bliver, og også af den grund er det vanskeligt at skaffe opgaver til institutionen. Arbejdet skal have en forholdsvis let karakter og være opgaver der ikke kræver en længere oplæring.

Den fungerende værkmeesterkonsulent oplyste at han samarbejder med værkmeestrene på Vestre Fængsel om at skaffe arbejde til institutionen.

De indsatte der ønsker arbejde, arbejder næsten alle på akkord. Få arbejder på timeløn. Timelønnen er for tiden 7,20 kroner. En almindelig arbejdsdag på 7,5 timer medfører således udbetaling af 54,00 kroner. En kasse rawlplugs giver efter det oplyste 78,00 kroner. Værkmeesterkonsulenten oplyste at der ved en almindelig arbejdsindsats kan laves to kasser rawlplugs på en dag, men at der ikke er kasser nok til at alle kan få de kasser de efterspørger.

De frihedsberøvede der af lægen vurderes at være så syge at de ikke kan arbejde, tildeles sygepenge (80% af den almindelige dusør), dvs. ca. 5,75 kroner i timen.

Institutionen har et skiftende antal frihedsberøvede der ikke får udbetalt penge idet de ikke ønsker at arbejde, men efter en konkret vurdering skønnes at være i stand til at udføre arbejde. På inspektionsdagen skønnedes antallet af frihedsberøvede der ikke ønskede at påtage sig arbejde, at være ca. 15. Op til 70 frihedsberøvede er beskæftiget enten ved arbejde eller undervisning.

Under inspektionen blev det oplyst at der er problemer med at skaffe tilstrækkeligt arbejde til at opfylde de frihedsberøvedes behov for beskæftigelse. Der er efter det oplyste ofte frihedsberøvede der ønsker at arbejde, men som ikke kan tilbydes det. Omvendt er der også mange frihedsberøvede der ikke ønsker arbejde.

Problemet med at skaffe arbejde til de frihedsberøvede deler institutionen med mange arresthuse. Jeg går ud fra at de frihedsberøvede i institutionen på lige fod med varetægtsarrestanter skal tilbydes beskæftigelse (og således ikke har arbejdspligt).

Jeg beder institutionen oplyse hvorvidt frihedsberøvede der ønsker arbejde, men som på grund af manglende arbejdsopgaver ikke kan tilbydes beskæftigelse, får udbetalt et grundbeløb (timeløn uden tillæg) pr. time således at det er muligt for de pågældende at oppebære hvad der svarer til en dagløn (dagsdusør).

Jeg beder institutionen oplyse hvorvidt der er overskud på arbejdsdriften, og i givet fald hvad overskuddet anvendes til.

Jeg henviser i øvrigt til mine bemærkninger nedenfor under pkt. 4.5.

Det blev oplyst at en gangmand der står for rengøring og madleverancerne til afdelingen mv., modtager ca. 500 kroner om ugen. Der var på tidspunktet for inspektionen efter det oplyste 11 gangmænd.

Enkelte frihedsberøvede var beskæftiget på institutionens vaskeri. Efter det oplyste vil det (igen) blive muligt at beskæftige nogle frihedsberøvede med udendørs

vedligeholdelse såsom snerydning, fejning, græsslåning og forskelligt projektarbejde når etableringen af det nye hegn er færdiggjort.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorledes dagligdagen typisk forløber for en frihedsberøvet der ikke kan tilbydes beskæftigelse, samt for en frihedsberøvet der ikke ønsker beskæftigelse.

4.2. Fritid

Institutionen har en fritidstimelærer ansat. Den pågældende arbejder 15 timer om ugen. Denne fritidstimelærer står sammen med institutionens to forsorgsassistentter for alle aktiviteter der ikke er arbejde og undervisning (skole). Den pågældende fritidstimelærer arrangerer sportsaktiviteter (f.eks. fodbold) og underviser i kropskundskab (f.eks. muskulatur mv.). Det blev oplyst at det øvrige personale så vidt det er muligt, assisterer ved sportsaktiviteter således at antallet af frihedsberøvede der kan deltage, bliver så stort som muligt.

Det fremgår af institutionens husorden at de frihedsberøvede om eftermiddagen, aftenen og i weekender har mulighed for at deltage i forskellige sportsaktiviteter arrangeret af personalet. Som eksempler herpå er nævnt fodbold, badminton, volleyball og aerobic. De frihedsberøvede har også mulighed for at spille f.eks. fodbold på gårdtursarealet.

Institutionens kondirum og sportshal kan efter det oplyste benyttes om aftenen. Der kan maksimalt være seks frihedsberøvede ad gangen i kondirummet, mens der kan aktiveres 25-30 personer ad gangen i sportshallen.

Under inspektionen modtog inspektionschefen klager fra enkelte frihedsberøvede over at kondirummet og sportshallen ikke sjældent var lukket på grund af personalemangel eller uro på afdelingerne.

Hertil blev det oplyst at afholdelsen af aktiviteterne afhænger af at der er personale til rådighed. Aktiviteterne i sportshallen og kondirummet bliver aflyst ca. 3-4 gange om måneden.

De frihedsberøvede der får mulighed for fitness eller anden form for sport, udvælges fra dag til dag. Efter det oplyste bør en frihedsberøvet have mulighed for at deltage i en sportsaktivitet 3-4 gange om ugen.

Det blev oplyst at der ofte indkøbes spil, men at disse enten helt forsvinder eller i løbet af kort tid mangler brikker e.l. Institutionen har uden succes forsøgt sig med en udleveringsordning.

Om adgang til frisk luft/gårdtur henvises til pkt. 3.3.9. ovenfor.

På tidspunktet for inspektionen var kun den ene af institutionens to stillinger som forsorgsassistent besat idet Københavns Fængsler afventede at en forsorgsassistent vendte tilbage fra orlov. Det skete den 19. december 2002.

Det fremgår af institutionens husorden at forsorgsassisterne kan hjælpe de frihedsberøvede med familiemæssige eller andre sociale problemer. Assisterne orienterer de frihedsberøvede om det danske samfund. Hos assisterne kan de frihedsberøvede deltage i nogle aktiviteter samt låne f.eks. bøger eller få genbrugstøj. De frihedsberøvede kommer i kontakt med forsorgsassisterne ved at skrive sig på en kontaktliste der er ophængt på opslagstavlen i hver af afdelingerne, hvorefter en af forsorgsassisterne hurtigst muligt kontakter den pågældende.

Under inspektionen efterlyste forsorgsassistenten flere aktiviteter for de frihedsberøvede. Hun oplyste at hun og en tidligere kollega ofte indkøbte spil hos de lokale spejdere. Hun efterlyste computere med spil o.l.

Under en af inspektionschefens samtaler med de frihedsberøvede fik han oplyst at den pågældende modtog 20,00 kroner for deltagelse i f.eks. fodbold om aftenen.

Jeg anmoder om at få oplyst i hvilket omfang der udbetales dusør e.l. for deltagelse i sports- og fritidsaktiviteter.

Om fritidstilbuddene henviser jeg i øvrigt til mine bemærkninger under pkt. 4.5. nedenfor.

4.3. Undervisning

Institutionen er tildelt en timelærer der har 16 timer om ugen fordelt på to dage. Det blev oplyst at den ansatte lærer på tidspunktet for inspektionen underviste i engelsk og orienterede om danske samfundsforhold. Det er de færreste af de frihedsberøvede der interesserer sig for egentlig undervisning i danske samfundsforhold, idet de fleste har udsigt til at skulle rejse tilbage til deres hjemland. De frihedsberøvedes engelskkundskaber er meget varierende hvilket vanskeliggør egentlig undervisning.

Alle frihedsberøvede får tilbud om undervisning, men ikke alle ønsker det. Det er heller ikke alle der ønsker undervisning, der kan få det. Et hold kan bestå af 5-8 frihedsberøvede alt efter behov og sammensætning. Om nødvendigt deltager der en tolk. Da de frihedsberøvede generelt er i institutionen i meget kort tid, er der stor udskiftning blandt de der modtager undervisning.

I lighed med udvælgelsen til arbejde på værkstedet sker der en udvælgelse til undervisning fra dag til dag. Der opereres ikke med en egentlig venteliste, men læreren vælger hver dag ud hvem der kan deltage i dagens undervisning. Læreren koordinerer udvælgelsen med værkstedskonsulenten, således at flest muligt får mulighed for at komme på værkstedet eller til undervisning. Frihedsberøvede der har arbejde, kan ikke deltage i undervisning og omvendt.

Institutionen har ingen pc'er til de frihedsberøvede.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse hvilke overvejelser der er gjort om muligheden og behovet for at anvende pc'er i undervisningen. Som nævnt under inspektionen vil der eventuelt være mulighed for at yde et antal (brugte) pc'er til institutionen uden beregning. Et antal brugte pc'er er givet til Direktoratet for Kriminalforsorgen til brug i kriminalforsorgens institutioner. Direktoratet er gjort opmærksom på at Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm er interesseret i at modtage et antal pc'er.

4.4. Fællesskab

Under inspektionen blev det oplyst at stuerne aldrig er aflåste. De frihedsberøvede har således adgang til at tale med alle de øvrige på samme afdeling. Hvis der opstår uroligheder, har personalet mulighed for at dele afdelingerne op i to ved hjælp af en dør midt på gangen.

De frihedsberøvede har desuden fællesskab under sportsaktiviteter og under gårdtur. Der er kun adgang til gårdtursarealet sammen med frihedsberøvede på egen afdeling. På alle afdelinger – med undtagelse af afdeling 18 – er der som nævnt ovenfor under punkt 3.3.3. fællesrum.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har den 16. juli 2002 udsendt nye regler om de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte i kriminalforsorgens institutioner (bekendtgørelse nr. 573 af 5. juli 2002 og vejledning nr. 71 af 5. juli 2002). Bekendtgørelsen der trådte i kraft den 1. august 2002, indeholder blandt andet et nyt kapitel om fællesskab i arresthusene. Af direktoratets udsendelsesskrivelse af 16. juli 2002 vedrørende fællesskab i arresthusene fremgår blandt andet følgende:

”Strafudståelsen må ikke medføre yderligere begrænsninger i den dømtes tilværelse, end hvad der er nødvendigt for at fuldbyrde straffen, jf. også straffuldbyrde lovens § 4. Endvidere indebærer normaliseringsprincippet bl.a., at forholdene i fængsler og arresthuse skal indrettes, så de så vidt

muligt svarer til forholdene udenfor. Dette princip taler for, at de indsatte har adgang til fællesskab i videst muligt omfang.

Hertil kommer, at Folketingets Ombudsmand i forbindelse med sin inspektionsvirksomhed har rejst spørgsmålet herom. Endvidere har Europarådets Torturkomité påpeget vigtigheden af, at alle indsatte, herunder varetægtsarrestanter, har mulighed for at tilbringe en rimelig del af dagen udenfor cellerne beskæftiget med fornuftige aktiviteter af varierende karakter (fællesskabsaktiviteter, uddannelse, sport og meningsfyldt erhvervsfagligt arbejde).

Reglerne er således udfærdiget på baggrund af en afvejning af dels hensynet til at give indsatte adgang til fællesskab i videst muligt omfang, dels hensynet til orden og sikkerhed samt de bygningsmæssige forhold, som i mange arresthuse f.eks. indebærer, at der ikke er egentlige fællesskabsrum. Hertil kommer de særlige sikkerhedsmæssige problemer som følger af, at visse arresthuses størrelse og bygningsmæssige forhold er således, at muligheden for akut tilkald af ekstra personale i forbindelse med f.eks. uro blandt de indsatte, der har fællesskab, er begrænsede.

Udgangspunktet er, at der i det omfang, der er bygningsmæssige muligheder herfor, skal indrettes fællesskabsrum m.v. i arresthuset, og at de indsatte i givet fald kan få adgang hertil i det omfang, det under hensyn til forholdene i den enkelte institution skønnes ordens- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt. Hvis der ikke er adgang til fællesskab i fællesskabsrum m.v., skal der være adgang til styret cellefællesskab. Ved styret cellefællesskab forstås, at det er institutionen, som konkret afgør mellem hvilke indsatte, der kan være cellefællesskab.

De regler om gennemførelsen af de indsattes adgang til fællesskab med andre indsatte, som arresthuset skal fastsætte i medfør af bekendtgørelsens § 2 og §§ 16-17 skal indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse. Hvis arresthuset efterfølgende fastsætter nye regler, skal disse ligeledes indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse.

Baggrunden for bestemmelsen om, at de lokale retningslinjer skal indsendes til direktoratet med henblik på godkendelse, er, at direktoratet ønsker at følge dette område meget nøje. Det er således hensigten, at en sådan godkendelsesprocedure skal medvirke til at sikre, at der under hensyntagen til de ordens- og sikkerhedsmæssige forhold i videst muligt omfang etableres fællesskab, og at der ikke eksisterer ubegrundede forskelle i arresthusenes regimer for fællesskab.”

Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt direktoratet har modtaget sådanne lokale regler fra institutionen, samt i givet fald hvorvidt disse har givet direktoratet anledning til bemærkninger.

Om mulighederne for fællesskab henviser jeg i øvrigt til mine bemærkninger under pkt. 4.5. nedenfor.

4.5. Sammenfatning vedrørende arbejde, fritid, undervisning og fællesskab

Under den afsluttende samtale med ledelsen gjorde inspektionschefen opmærksom på at institutionens største problem efter hans opfattelse er at de frihedsberøvede ikke kan beskæftiges nok ved arbejde, fritid eller undervisning. Han anførte i den forbindelse at værkstedet – navnlig efter færdiggørelsen at det ovenfor omtalte byggeri – vil rumme mange muligheder for at øge antallet af pladser. Også den ”nye” sportshal og det ”nye” udendørs areal rummer muligheder for øget aktivitet blandt de frihedsberøvede.

Det blev oplyst at timetallet for timelæreren og fritidstimelæreren er fastsat efter aftale mellem Københavns Fængsler og Direktoratet for Kriminalforsorgen. På grund af de til tider meget store udsving i antallet af frihedsberøvede fra dag til dag er det vanskeligt at tilpasse antallet af timer til de to lærere. Hvis der opstår problemer under en spidsbelastning, kan institutionen få udstationeret personale fra Københavns Fængsler.

På forespørgsel om hvilket gennemsnitligt antal frihedsberøvede antallet af timer er sat efter, blev det oplyst at belægningsgennemsnittet i hvert fald for så vidt angår budgettet er 90 frihedsberøvede.

Om de frihedsberøvedes muligheder for beskæftigelse anførte inspektionschefen desuden at institutionen bør overveje hvorledes der kan kompenseres for at der ikke er nok arbejde til de der ønsker det. Han foreslog at dette kunne ske ved for eksempel oftere at tilbyde sportsaktiviteter – eventuelt også i dagtimerne. Han blev gjort opmærksom på at personalemæssige forhold kan vanskeliggøre flere aktiviteter i løbet af dagen, og at en generel forøgelse i aktivitetsniveauet er vanskelig på grund af udskiftningen og de store udsving i antallet af frihedsberøvede.

I Torturkomitéens rapport af 14. august 2002 er bl.a. anført følgende (pkt. 51, side 22):

“At **Sandholm Foreigners Detention Centre**, immigration detainees were offered association time in leisure rooms, with the exception of those in wing 18 East who met together in the corridor. However, there were few other purposeful activities. The school appeared underused and immigration detainees claimed that they were not allowed to use the impressive gym, ostensibly for security reasons; work, available only to some detainees, was monotonous in nature (basic assembly and packing). **The CPT recommends that the regime offered at Sandholm be improved; in particular, full use should be made of the school and the gym, and work, preferably with vocational value, should be provided in sufficient quantity. Immigration detainees in wing 18 should be offered access to a leisure room.**”

Ombudsmandsinstitutionen har som nævnt i en generel sag bedt Direktoratet for Kriminalforsorgen om underretning om hvad rapporten fra Europarådets Torturkomité giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

Jeg har i anden sammenhæng modtaget et eksemplar af Direktoratet for Kriminalforsorgen, Beskæftigelsesudvalgets betænkning om beskæftigelsen af indsatte i Kriminalforsorgens institutioner. I forbindelse med inspektionen af Statsfængslet i Renbæk har jeg fået oplyst at betænkningen er sendt til høring med svarfrist den 15. januar 2003, hvorefter direktoratets endelige stillingtagen vil foreligge. Betænkningen (der ganske vist er særligt møntet på beskæftigelsessituationen i fængslerne) kan få betydning for beskæftigelsen også for Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm.

Jeg har forstået at institutionen prioriterer dét at skaffe arbejde til de frihedsberøvede højt, og jeg går ud fra at institutionen også fremover vil tilstræbe at de frihedsberøvede som måtte ønske det, får tilbudt beskæftigelse.

Jeg har desuden noteret mig det af institutionen anførte om at personalemæssige forhold kan vanskeliggøre en eventuel udvidelse af aktiviteterne i institutionen, men at institutionen er opmærksom på problemet vedrørende manglende aktiviteter for de frihedsberøvede.

Jeg er imidlertid af den opfattelse at det er vigtigt – særligt i en institution som Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm hvor de frihedsberøvede ikke ved hvor langt deres ophold i institutionen bliver – at kompensere for den udbredte rastløshed, frustration mv. blandt de fri-

hedsberøvede gennem aktivitetstilbud af forskellig art, således at de frihedsberøvede i videst mulig omfang holdes beskæftigede.

Jeg beder derfor institutionen og Københavns Fængsler (og Direktoratet for Kriminalforsorgen) om at undersøge og overveje hvilke muligheder der er for at kompensere herfor – især for så vidt angår de frihedsberøvede som opholder sig længere end ganske kortvarigt i institutionen. Jeg henviser her til f.eks. muligheden for udvidelse af tidspunkterne for benyttelse af fritidsaktiviteterne og tildeling af flere undervisningstimer.

Jeg beder om at få oplysning om hvad der sker i anledning af min anmodning.

5. Belægning mv.

Af en belægningsoversigt som jeg fik udleveret i forbindelse med inspektionen, fremgår det at der på tidspunktet for inspektionen den 25. november 2002 var 85 frihedsberøvede, hovedsagelig mænd. Oversigten er udskrevet den 25. november 2002 kl. 13.20.

Det blev oplyst at 2.000-2.500 frihedsberøvede på årsbasis har ophold i institutionen. Hovedparten (ca. 1.600-1.700) er frihedsberøvet under 72 timer (3 døgn). De resterende har ophold i institutionen fra ca. en måned til over et år. Det er ikke muligt i det eksisterende elektroniske system at trække statistik på længden af de forskellige frihedsberøvedes ophold. Antallet af frihedsberøvede er meget svingende, og institutionen ved aldrig hvor mange nye frihedsberøvede en given dag byder på, eller hvor mange der forlader institutionen. Ændringen af udlændingeloven i 2001 indebærer at nogle udlændinge kan have lange ophold i institutionen.

På grund af den oplyste meget store daglige udskiftning af frihedsberøvede sammenholdt med de meget forskellige varigheder af frihedsberøvelserne giver et tal for længden af et gennemsnitligt ophold ikke et realistisk billede.

Af den belægningsoversigt jeg modtog under inspektionen, fremgår det hvilken dato de pågældende er indsat i institutionen. På inspektionsdagen havde 36 (eller 42,3%) været frihedsberøvet i institutionen i op til en måned, heraf 24 (31,7%) under 14 dage. Opholdet havde for 3 (3,5%) været tre dage eller derunder. Én var indsat samme dag. 61 (71,7%) af de 85 frihedsberøvede havde på tidspunktet for inspektionen haft ophold i institutionen i tre måneder eller derunder. For 11 eller 12,9% havde frihedsberøvelsen været mere end tre måneder, men mindre end seks måneder. 8 eller 9,4% havde været frihedsberøvet mere end seks måneder, men mindre end ni måneder, mens 4 (4,7%) havde været frihedsberøvet mere end ni måneder, men under et år. Kun én (1,2%) havde haft ophold i institutionen mere end et år, nemlig 13 måneder og 21 dage.

Efter det oplyste anbringes de frihedsberøvede sammen to, tre eller fire på stuerne. Overbelægning forekommer.

Om kapacitet og belægningstal anførte embedslægen:

”Belægningstallene kan variere betydeligt og kan i perioder med høj belastning betyde at der indkvarteres op til 4-5 indsatte i soverum normeret til 3 personer.

...

Belægningen bør efter embedslægeinstitutionens vurdering ikke være højere end at der højst er 10 beboere pr. toilet ...

...

I bygning 16 og i bygning 18 er soverummene ca. 15 m² og bør under ingen omstændigheder anvendes til beboelse for mere end 3 personer og for nogle af rummene med fælles forgang bør 2 personer være maksimum.

...

Embedslægeinstitutionen skal derfor anbefale, at der foretages en grundig revurdering af afdelingernes kapacitet, ...

Embedslægeinstitutionen anbefaler at der lægges stor vægt på:

...

- at de i Sundhedsstyrelsens vejledning om hygiejne i asylcentre anførte normer til 5m² gulvareal pr. person og en loftshøjde på mindst 2,5m overholdes. I situationer hvor det er tvingende nødvendigt at anvende en højere beboelsestæthed, bør det kun ske efter en konkret sundhedsfaglig vurdering af de sundhedsmæssige risici forbundet hermed.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen anførte i brevet af 12. juli 2002 til mig følgende vedrørende embedslægens rapport for så vidt angår de kapacitetsmæssige forhold:

”Kapacitetsmæssige problemer

Det er korrekt, at der i helt særlige situationer med et meget højt belæg i institutionen har været flere end det foreskrevne antal asylansøgere på stuerne. Sådanne situationer forventes at kunne undgås i fremtiden, da der nu er etableret en bufferkapacitet på ca. 30 pladser.”

Jeg går ud fra at direktoratet med henvisningen til bufferkapaciteten på ca. 30 pladser sigter til de 28 midlertidige pladser i bygning 64 som netop var taget i anvendelse på inspektionsdagen. Om den midlertidige karakter af disse 28 pladser henviser jeg til mine bemærkninger ovenfor pkt. 3.2.

Jeg går ud fra at institutionen (og direktoratet) ved anbringelsen af de frihedsberøvede på stuerne er opmærksom på ikke at anbringe flere på stuerne end det maksimum embedslægen har anbefalet.

De frihedsberøvede er generelt gode til at hjælpe hinanden. Institutionen oplyste at der kan være problemer med frihedsberøvede af alle nationaliteter, men at enkelte nationaliteter typisk giver flere problemer end andre, uden at der dog kan siges noget generelt herom. Nogle nationaliteter kan virke mere dominerende end andre hvorfor disse forsøges spredt på afdelingerne så grupperingerne ikke bliver for store. Dette sker med jævne mellemrum. Institutionen hører meget sjældent om problemer vedrørende indbyrdes afhængighed f.eks. på grund af pengegæld de frihedsberøvede imellem. Af og til har en frihedsberøvet fået stjålet penge.

Som nævnt modtager institutionen nye frihedsberøvede døgnet rundt. Efter det oplyste afleveres de frihedsberøvede til institutionen af politiet. Nye frihedsberøvede ankommer til institutionens mod-

tageafdeling hvor den vagthavende fængselsfunktionær i første omgang vurderer hvorvidt den pågældende er i en sådan (synlig) fysisk tilstand at han/hun kan anbringes i institutionen, eller der er behov for akut lægehjælp. I så fald køres den pågældende på skadestuen inden indsættelsen. Efter indsættelsen foretages fotografering, visitering, udlevering af sengelinned mv. og en vejledning om opholdet i institutionen. Det blev oplyst at vejledningen – som jeg går ud fra er ”Retningslinier for frihedsberøvede asylansøgere” – er ved at blive oversat til flere sprog. Modtagelsen af en ny frihedsberøvet varer normalt ca. 20 minutter, men oftest kortere hvis flere ankommer på samme tid. Personalet sikrer sig at den modtagne forstår den vejledning som gives. Er der særlige forståelsesmæssige problemer, har personalet mulighed for at tilkalde en tolk. Politiet har herefter normalt en samtale med den pågældende inden 24 timer efter indsættelsen hvorunder den frihedsberøvede får forklaret grundlaget for frihedsberøvelsen. Anholdte – og frihedsberøvede med besøgs- og brevkontrol – forbliver i modtageafdelingen, men hvis de ikke løslades når sagen har været for retten, føres de til de øvrige belægningsafdelinger. Det blev under inspektionen understreget at de ansatte i institutionen ikke er sagsbehandlere i forhold til de frihedsberøvedes asyl- og frihedsberøvelsessager og derfor ikke kender til disse sager, herunder hvorfor den enkelte er frihedsberøvet.

Det blev på forespørgsel oplyst at de frihedsberøvede ikke automatisk undersøges for f.eks. tuberkulose, men at institutionen i løbet af den første uge efter indsættelsen orienterer om de frihedsberøvedes adgang til læge og sygeplejerske. Efter det oplyste følger institutionen Sundhedsstyrelsens anbefalinger for screening for f.eks. tuberkulose og tilbyder personer der lige er ankommet til Danmark, en helbredssamtale.

Om de frihedsberøvedes helbredsmæssige tilstand mv. anførte embedslægen i sin rapport følgende:

”Der foreligger kun meget sparsomme oplysninger om de helbredsmæssige forhold hos klientellet, der må opfattes som risikogruppe i forhold til smitsomme sygdomme, idet der blandt de indsatte meget vel kan forekomme klienter med smitterisiko ligesom en del klienter må anses for at have en nedsat modstandskraft på baggrund af deres levevilkår forud for indsættelsen.”

Spørgsmålet om rutinemæssig lægeundersøgelse er omtalt nedenfor under pkt. 6, hvor også torturkomitéens anbefalinger mv. er medtaget.

Foranlediget af en samtale med en frihedsberøvet spurgte inspektionschefen til hvorledes sammensætningen af de frihedsberøvede finder sted. Den pågældende delte stue med en mand han ikke kunne tale med, og hvis religion han ikke delte (hvilket gav anledning til visse problemer i forbindelse med nattebønner). Ledelsen oplyste at det tilstræbes at personer fra samme landegruppe anbringes på samme stue således at de har mulighed for at kommunikere med hinanden. I konkrete tilfælde vil der være mulighed for at ændre sammensætningen på stuerne hvis der er en særlig grund til det.

Justitsministeren har ved svar af 10. juni 2002 på et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg (spørgsmål nr. 227) om hvad ministeren vil gøre for at sikre ro og orden for såvel de indsatte som de ansatte, oplyst at det er ”kriminalforsorgens erfaring, at megen af den uro, der opstår i Sandholm, har sit udspring i sammenblandingen af personer med forskellige kulturelle og nationale tilhørsforhold”. Ministeren oplyser herefter at det således ”er kriminalforsorgens forventning, at en udvidelse af kapaciteten i Sandholm vil gøre det muligt i højere grad at placere forskellige grupper indsatte i forskellige afdelinger”, og at der ad den vej vil blive skabt forøget ro og orden i institutionen.

Som svar på spørgsmål nr. 228 fra Retsudvalget om hvorvidt ministeren finder ”at det er en acceptabel situation for de indsatte, at de bliver stuvet sammen på 3-, 4- eller 6-mandsstuer”, har ministeren i samme svarskrivelse af 10. juni 2002 anført følgende:

”Sandholmlejren har fra institutionens åbning i 1989 været indrettet med flermandsstuer. Erfaringen er, at klientellet i Sandholmlejren adskiller sig fra klientellet i kriminalforsorgens øvrige institutioner ved oftest at foretrække indsættelse i flermandsstuer. Anbringelse i enmandsceller vil således for mange af de frihedsberøvede asylansøgere opleves som mere restriktivt. På denne baggrund findes det acceptabelt at anvende flermandsstuer.”

Bl.a. under henvisning til ministerens svar hvoraf fremgår at en udvidelse af kapaciteten i institutionen vil gøre det muligt i højere grad at placere forskellige grupper af frihedsberøvede i forskellige afdelinger, anmoder jeg om at få oplyst hvorvidt institutionen (og/eller direktoratet) har overvejet og evt. drøftet en sådan (forsøgsvis) opdeling af de frihedsberøvede asylansøgere på forskellige afdelinger efter længden af deres ophold. En opdeling kunne f.eks. foretages således at frihedsberø-

vede der har opholdt sig mere end en vis tid i institutionen, overflyttes til en anden afdeling med henblik på at sikre at de frihedsberøvede der opholder sig lang tid i institutionen, kan få forbedrede forhold på sådanne afdelinger, idet disse må formodes at være mere ansporede til at passe på inventar mv. På denne vis kan der eventuelt skabes en bedring af de fysiske forhold for de frihedsberøvede der er indstillede på at passe på inventar mv. Overflytning til en sådan afdeling kan måske blive noget at se frem til for den enkelte frihedsberøvede asylansøger. Jeg er opmærksom på at det ikke på forhånd er muligt at forudsige hvilke frihedsberøvede asylansøgere der kommer til at opholde sig længst i institutionen. Jeg er også opmærksom på at forudsætningerne for en sådan "bedre" afdeling ikke nødvendigvis vil være til stede. Min anmodning har baggrund dels i mine iagttagelser af institutionens fysiske fremtræden, dels i oplysningerne om de frihedsberøvedes adfærd således som disse forhold er beskrevet ovenfor under pkt. 3.

Det blev oplyst at institutionen indimellem – men ikke ofte – har frihedsberøvede med børn. Disse placeres som nævnt ovenfor under pkt. 3.2. i familieafdelingen, men søges dog så vidt muligt overført til andre steder hurtigst muligt (inden for 24 timer). Det blev oplyst at det var ca. 1½ år siden at der sidst havde været børn i institutionen. Institutionen er efter institutionens egen mening ikke et velegnet sted for børn, og der har tidligere været meget ubehagelige oplevelser med børneforældre involveret. Når der er børn i institutionen, samarbejder institutionen med en pædagog fra Røde Kors (afdelingen i Sandholm), og der kobles en sundhedsplejerske på familien. Børn i børnehvealderen kommer i Røde Kors' børnehave i Sandholm i dagtimerne.

De frihedsberøvede kvinder indsættes som nævnt ovenfor under pkt. 3.1. i bygning 17, hvor der i videst muligt omfang kun er kvinder. Jeg forstod at bygning 17 siden april/maj 2002 har været forbeholdt kvinder og – i tilfælde af en presset belægning – tillige deres slægtninge (f.eks. ægtefæller, sønner og brødre), men at kvinder forud for Torturkomitéens besøg også kunne været placeret på de øvrige afdelinger. Efter det oplyste er institutionen meget opmærksom på at frihedsberøvede kvinder skal kunne være i fred.

Torturkomitéen anfører særligt vedrørende kvinder bl.a. således (pkt. 45, side 20):

”The CPT has noted that Danish prison establishments are not required to detain separately male and female prisoners, unless an inmate so requests. However, at ... and **Sandholm**, some female detainees were being held against their wishes in cells or dormitories situated within the men’s accommodation areas. Further, separate sanitary or shower facilities were not always provided for them.

In the CPT’s opinion, in principle, women deprived of their liberty should be accommodated separately from men. That said, the Committee does not object to the approach followed in Denmark, on condition that the prisoners involved unequivocally agree to participate and are adequately supervised. **The Committee recommends that the authorities ensure that these conditions are met in all establishments.**”

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

Jeg anmoder om at få oplyst hvilke overvejelser institutionen har gjort sig med hensyn til at sikre at frihedsberøvede kvinder kan benytte toilet- og baderum ugeneret når der også opholder sig mænd på afdelingen. Jeg henviser herved til den bygningsmæssige gennemgang ovenfor under punkt 3.3.6.

6. Lægebetjening mv.

Institutionen har som nævnt under pkt. 3.3.12. egne faciliteter for lægen og sygeplejerskerne. Som det også er nævnt, vil disse faciliteter blive udbygget i forbindelse med det igangværende byggeprojekt. Institutionens læge er ansat på deltid (15 timer om ugen). Ud over lægen råder institutionen over tre sygeplejersker der på inspektionstidspunktet tilsammen stod til rådighed 78,5 timer om ugen.

Institutionen oplyste at den ville få tilført et årsværk yderligere til sygepleje. I udtalelsen af 28. marts 2003 har Københavns Fængsler oplyst at institutionen har fået tilført timer således at sygeple-

jerskenormeringen er opnormeret til tre hele årsværk. Det fremgår af et brev af 18. december 2002 til Københavns Fængsler som jeg har modtaget kopi af fra direktoratet, jf. nedenfor, at udvidelse af sygeplejerskenormativet er sket bl.a. med henblik på en ændret procedure ved modtagelsen af nyindsatte.

Det fremgår af institutionens husorden at den frihedsberøvede i tilfælde af problemer med helbredet under opholdet i institutionen kan kontakte sygeplejerskerne der vil søge at løse problemet eller henvise den pågældende til lægen. Det er lægen/sygeplejersken der skønner om den pågældende frihedsberøvede bør behandles, og hvor behandlingen skal finde sted. Den frihedsberøvede kan komme i kontakt med sygeplejerskerne ved at skrive sit navn på kontaktlisten på afdelingens opslagstavle, ved at skrive et brev til sygeplejerskerne eller ved at kontakte en fængselsfunktionær. Herefter kontakter sygeplejersken hurtigst muligt den frihedsberøvede.

Torturkomitéen anfører i sin rapport vedrørende lægebehandling mv. bl.a. følgende (pkt. 54):

”54. ... [T]he situation was not satisfactory at Sandholm, where medical examinations were only carried out at the request of the immigration detainee concerned.

The CPT recommends that the Danish authorities take steps to ensure that all newly arrived inmates are interviewed and medically examined by a doctor as soon as possible after their admission. Such medical screening can also be carried out by a qualified nurse reporting to a doctor.”

Embedslægen anbefaler i sin rapport:

” ...

- at der sker en oprydning og mere systematisk opstilling af medicin i medicinskabet
- at der gennemføres regelmæssig kontrol af medicinskab med henblik på kassation af forældet medicin
- at medicinordinationer normalt alene sker efter ordination af fængselslægen eller vagtlæge,
- at tilmelding til lægebesøg sker anonymt og at der arbejdes for at alle indsatte gennemgår en rutinemæssig lægeundersøgelse umiddelbart efter indsættelsen.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i brevet af 17. januar 2003 til mig vedrørende embedslægens rapport for så vidt angår de lægefaglige forhold anført følgende:

”Lægefaglige forhold mv.

Med hensyn til de punkter som embedslægen nævner i rapporten kan det oplyses, at sundhedspersonalet i Sandholmlejren tog embedslægens anbefaling til efterretning og sørgede for oprydning og mere systematisk opstilling af medicin i medicinskabet, ligesom en regelmæssig kontrol af indholdet af medicinskabet med henblik på kassation af forældet medicin blev iværksat.

For så vidt angår medicinordinationer kan det oplyses, at såfremt sygeplejersken i Sandholmlejren ikke kan få fat i fængselslægen er den pågældende sygeplejerske bemyndiget til i konkrete situationer at udlevere nogle nærmere angivne præparater.

Med hensyn til embedslægens anbefaling om at alle indsatte gennemgår en rutinemæssig lægeundersøgelse umiddelbart efter indsættelsen henvises til vedlagte kopi af direktoratets skrivelse af 18. december 2002 vedrørende sundhedsbetjening af indsatte i Sandholmlejren.”

Af skrivelsen af 18. december 2002 fremgår bl.a. at direktoratet – med henvisning til Torturkomitéens rapport – har besluttet at nyindsatte frihedsberøvede i Sandholmlejren med nærmere angivne undtagelser skal indkaldes til en samtale med sygeplejersken. Under samtalen, som skal finde sted snarest muligt og senest en uge efter indsættelsen, skal sygeplejersken vurdere om der er behov for at tilbyde den pågældende en helbredsundersøgelse hos lægen. I skrivelsen har direktoratet tillige bedt Sandholmlejren om at indføje et afsnit i det informationsmateriale der udleveres til de frihedsberøvede ved ankomsten til institutionen, som beskriver hvordan sundhedstjenesten er tilrettelagt.

Jeg har noteret mig det oplyste. Idet svaret ikke berører embedslægens anbefaling om at tilmelding til læge sker anonymt, beder jeg om direktoratets bemærkninger hertil.

Vedrørende lægebehandling mv. anfører Torturkomitéen i sin rapport endvidere bl.a. følgende (pkt. 57 og 58):

“57. At Sandholm, the medical team consisted of a general practitioner attending for 12 hours per week, one full-time nurse (employed at the detention centre since the previous month) and two part-time nurses (30 and 12 hours, respectively). Unlike other prison health care services, the medical team was not supplemented by specialists. Given not only the capacity of the establishment but also the profile of the persons detained there, such a team is not sufficient. The delegation found that fewer than 20% of all immigration detainees were medically examined at any time during their detention at Sandholm.

In this context, the delegation discovered numerous and significant delays in responding to inmates’ requests for medical attention, as well as serious failings as regards follow-up of medical problems and respect for the principle of equivalence of care.

...

The CPT recommends that the resources and functioning of the health care service at Sandholm be reviewed without delay, in order to ensure that all inmates are offered the level of care which they are entitled to expect. In this respect, measures should also be taken to prevent the spread of transmissible diseases.

58. ...

At Sandholm, there were no on-site psychiatric or psychological consultations. Where necessary, and provided transport was available, patients were referred to a psychiatrist in Vestre Prison 25 km away. Such a situation is of all the more concern given that the delegation perceived a strained psychological atmosphere among inmates, who suffered from anxiety as a consequence of uncertainties about their future.

The CPT recommends that the psychological services in all of the establishments visited and the psychiatric services at Sandholm be reviewed, in the light of the foregoing remarks.”

Der er som nævnt sket en udvidelse af sygeplejerskenormativet efter Torturkomitéens besøg.

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorledes de frihedsberøvede får udleveret medicin, og om det sikres at medicinen indtages i personalets påsyn således at f.eks. videresalg undgås.

Jeg går ud fra at der føres lægejournal over de frihedsberøvede der har kontakt til læge eller sygeplejerske. Jeg anmoder om at få oplyst hvorledes disse opbevares, og hvem der har adgang til dem.

Torturkomitéen har i punkt 59 på side 25 i rapporten nogle bemærkninger om misbrugsproblemer. Institutionen er ikke særskilt nævnt i dette afsnit. Komitéens afsluttende bemærkning er sålydende:

”The CPT would encourage the Danish authorities to pursue their efforts in this field, in particular by ensuring that appropriate health care services and life skills rehabilitation for inmates with drug problems are available in all prison establishments.”

Det fremgår af husordenen at det er forbudt at nyde eller være i besiddelse af alkohol og narkotiske stoffer, samt al medicin der ikke er ordineret af institutionens læge.

Der blev ikke under inspektionen oplyst om problemer med anvendelse af euforiserende stoffer. (Der blev oplyst om problemer med indkastning over hegnet, men det blev samtidig oplyst at de ikke omfatter narko).

Jeg beder institutionen om skriftligt at bekræfte at der ikke i institutionen er problemer med narkotiske stoffer, herunder afhængighed af narkotika.

Under rundgangen bemærkede jeg ikke at der var renssevæske i rummene og vejledning i brugen heraf. Som nævnt blev der ikke oplyst om problemer med anvendelse af euforiserende stoffer.

Jeg beder institutionen om at oplyse om der forefindes renssevæske og vejledning i brugen heraf, og i givet fald om vejledningen findes på andre sprog end dansk. I så fald beder jeg tillige om oplysning om hvordan ordningen med udlevering af renssevæske er tilrettelagt.

7. Andre forhold

7.1. Forplejning

Institutionen får som omtalt den daglige kost fra Københavns Fængsler, men den afviger væsentligt fra den kost de indsatte i Københavns Fængsler modtager. Den varme mad bringes fra køkkenet til institutionen i varmekasser der efter det oplyste taber ca. 1 grad i timen. Institutionen modtager kosten til et døgn ad gangen. Maden bestilles om morgenen og modtages midt på dagen.

Det fremgår af institutionens husorden at morgenmaden (brød, marmelade, ost, margarine, cornflakes og mælk) serveres kl. 08.00 i fællesrummet. Kl. ca. 12.00 er der varm mad, normalt med salat og frugt. Der er kold mad kl. ca. 17.30. Det er i husordenen fremhævet at alle måltider der serveres i institutionen, er gratis og uden svinekød. Efter måltiderne stilles en vogn frem hvor de frihedsberøvede skal stille deres tallerken og øvrige service hvorefter dette bliver rengjort af gangmanden. Se om rengøring af service ovenfor under pkt. 3.3.7.

Det fremgår også af husordenen at der for vegetarianer og andre der af religiøse eller helbredsmæssige grunde har behov for særlig kost, følges særlige krav til maden. De frihedsberøvede har mulighed for at spørge fængselsfunktionærerne, lægen eller sygeplejerskerne om råd og vejledning.

Under inspektionen blev det oplyst at de frihedsberøvede klager over maden ved serveringen, men at personalet ikke ellers modtager mange klager. Det er personalets opfattelse at mange af de frihedsberøvede ikke er vant til at spise rå grøntsager (f.eks. salat) – formentlig på grund af frygt for colibakterier e.l. – men er vant til at spise meget forarbejdede grøntsager. De frihedsberøvede oplever således formentlig maden som ikke alene fremmedartet, men også som en potentiel smitekilde. Af samme grund er det meget få af de frihedsberøvede der spiser salaten. Efter det oplyste har institutionen talt med kokken om dette.

Jeg anmoder om at få oplyst hvad resultatet af institutionens henvendelse til kokken blev.

Efter det oplyste er der i det hele taget få af de frihedsberøvede asylansøgere der er tilfredse med at få serveret kold mad til aften. Et særligt problem består i at den kolde mad netop er udtaget af køleskabet når den serveres. Den opleves derfor som meget kold. Under den afsluttende samtale blev det derfor foreslået at den kolde mad fremover tages ud af køleskabet en halv time før den serveres.

Jeg anmoder om at få oplyst om denne ordning er indført, og i givet fald hvordan den fungerer, herunder om det har fået betydning for hvor mange af de frihedsberøvede der spiser den kolde mad.

En af de frihedsberøvede som inspektionschefen talte med, fortalte at han og mange andre i institutionen ofte ikke spiser den serverede mad fordi de tror der er svinekød i. Under den afsluttende samtale blev det drøftet hvorledes det kan tydeliggøres at der aldrig serveres svinekød i institutionen.

Idet det fremgår af husordenen at der aldrig serveres svinekød, og med henvisning til at det blev oplyst at de ansatte ofte svarer på spørgsmål herom, sammenholdt med oplysningerne om at de frihedsberøvede ikke stoler på de ansatte, kan det være vanskeligt at gøre mere. Da det er særdeles vigtigt for en stor gruppe af de frihedsberøvede at der ikke er svinekød i maden, anmoder jeg institutionen og køkkenet om at overveje hvorvidt det ville være muligt på forhånd f.eks. ved en ugeplan – oversat til i hvert fald hovedsprogene – at orientere de frihedsberøvede om hvilken mad (kød) der serveres.

I Torturkomitéens rapport er bl.a. anført følgende vedrørende forplejningen (pkt. 44, side 20):

”...

Further, **the CPT’s delegation heard some complaints that food was served cold and did not take account of the immigration detainees’ dietary habits.**”

Foranlediget heraf – og af modtagne klager fra nogle af de frihedsberøvede som inspektionschefen og jeg talte med under inspektionen – oplyste institutionen at det er forekommet at der har været isklumper i salaten, formentlig fordi salaten inden den køres til institutionen tilsættes frosne ærter eller majs.

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

Under min tidligere inspektion af Københavns Fængsler i december 1993 der som nævnt også omfattede Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm, blev det oplyst at køkkenet i forbindelse med den muslimske fastemåned ramadanen yder en speciel service.

Jeg går ud fra at dette fortsat er tilfældet.

Institutionen har indimellem frihedsberøvede der er vegetarer. Under inspektionen havde jeg en samtale med en frihedsberøvet der var vegetar. Han oplyste at han først få dage før inspektionen – og efter 7 måneders ophold i institutionen – havde fået vegetarkost.

Adspurgt herom oplyste institutionens ledelse at institutionen indtil for nylig havde troet at de grøntsager mv. der serveres sammen med kødet til måltiderne var tilstrækkelig vegetarkost. Da institutionen fandt ud af at det ikke var tilfældet, blev der straks bestilt særlig vegetarkost til både den pågældende og andre vegeta-

rer i institutionen. Det blev ved denne lejlighed udtrykkeligt anført i husordenen (retningslinjer) at de frihedsberøvede asylansøgere kan bede om særlig vegetarkost.

Under den afsluttende samtale oplyste ledelsen at de frihedsberøvede for så vidt har mulighed for at få bragt f.eks. pizzaer udefra, men at det nok er de færreste af de frihedsberøvede der har kendskab til denne mulighed. Ønsker om indkøb udefra imødekommes i henhold til varetægtsreglerne. De frihedsberøvede skal selv betale for mad udefra, mens den mad der serveres i institutionen er gratis. Den forsorgsassistent som inspektionschefen talte med, oplyste at hun indimellem købte mad til en eller flere af de frihedsberøvede f.eks. i anledning af en fødselsdag, hvor de ønskede noget mad fra deres eget land.

Jeg henstiller til institutionen at gøre de frihedsberøvede opmærksom på muligheden for at få bragt mad ind udefra, f.eks. ved opslag herom i kiosken. Jeg anmoder om at få oplyst hvad der sker i anledning af min henstilling.

På baggrund af ovenstående har jeg ikke på nuværende tidspunkt grundlag for at foretage mig yderligere vedrørende den mad der serveres i institutionen.

7.2. Tv-ordning

Der er opstillet tv på alle fællesstuer. Det er dog sjældent at tv'et forbliver i fællesstuen idet nogle frihedsberøvede fjerner det og tager det med på deres egen stue.

De frihedsberøvede kan se 14 forskellige tv-kanaler på forskellige sprog, herunder arabisk, engelsk og russisk. Pakken af kanaler er fast og tilpasses ikke de frihedsberøvedes nationale oprindelse. Det blev oplyst at institutionen havde forsøgt sig med en ordning hvor de frihedsberøvede havde indflydelse på kanalvalget, men det viste sig at de frihedsberøvede ikke kunne enes herom. Det sker ikke sjældent

at de frihedsberøvede bliver uenige om hvilken kanal der skal vises, og i den forbindelse opstår der ofte hærværk på tv-apparaterne, f.eks. ved at der hældes cola i.

Det har tidligere været sådan at institutionen lejede fjernsyn ud til de frihedsberøvede. Denne ordning er imidlertid ophørt idet det i Københavns Fængsler er besluttet at der skal være fjernsyn på alle celler. Det blev oplyst at det er overskuddet fra butiksortningen der skal finansiere tv-ordningen.

Det fremgår af husordenen at de frihedsberøvede i butikken kan blive skrevet op til at leje et tv, og at prisen herfor kan fås ved henvendelse til fængselsfunktionærerne.

Jeg anmoder om nærmere oplysning om beslutningen om at alle indsatte/frihedsberøvede i Københavns Fængsler skal have tv på cellerne, herunder hvornår ordningen forventes at blive iværksat.

Under henvisning til det oplyste om hærværk – herunder at direktoratet ikke vil installere håndvasker på stuerne – anmoder jeg tillige om at få oplyst hvorledes ordningen fungerer, og om eventuelle problemer med hærværk mv. når ordningen har fungeret i et passende tidsrum.

Jeg går ud fra at afsnittet om tv-ordningen i husordenen ændres ved næste revision.

7.3. Køleskabe

Bortset fra i familieafdelingen bemærkede jeg ingen køleskabe eller kølebokse på belægningsafdelingerne. Under min rundgang bemærkede jeg at de frihedsberøvede flere steder havde sat varer uden for vinduerne.

Jeg anmoder om oplysning om hvilke muligheder de frihedsberøvede asylansøgere har for at få opbevaret mad- og drikkevarer køligt.

7.4. Besøg og telefonsamtaler

Som nævnt ovenfor under punkt 3.3.2. råder institutionen over besøgsfaciliteter. De vil blive udvidet ved flytning til den pavillon der – går jeg ud fra – nu er opsat.

Det fremgår af husordenen at alle frihedsberøvede der ikke er underlagt besøgs- og brevkontrol, kan modtage besøg. De frihedsberøvede har ret til besøg så ofte forholdene tillader det. Besøg kan kun finde sted i besøgsafdelingen.

Proceduren for at få besøg er beskrevet i husordenen. Mellem kl. 13.00 og 19.00 kan den besøgende bestille tid til besøg ved at ringe til et i husordenen angivet telefonnummer. Varigheden af et besøg er normalt to timer, men kan nedsættes alt efter hvor mange der har behov for besøg – dog ikke til under en time ugentligt. Besøg er som regel ukontrolleret, men institutionen kan dog bestemme at besøget skal kontrolleres for at hindre indsmugling eller andet strafbart forhold. Institutionen kan også i visse tilfælde forbyde besøg af bestemte personer. Ligeledes ifølge husordenen har de frihedsberøvede adgang til at få besøg af pressen, medmindre politiet modsætter sig det af hensyn til de undersøgelser politiet er i gang med. Deltagelse i interview mv. kræver tilladelse af institutionen, og de frihedsberøvede vil forud for et interview blive bedt om at underskrive en samtykkeerklæring.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse hvor ofte besøgslokalerne anvendes.

Jeg går ud fra at besøg kan finde sted alle ugens dage. Jeg anmoder om at få oplyst i hvilke (hvilket) tidsrum besøg kan modtages, idet besøgstiderne ikke er nærmere angivet i husordenen.

Efter min opfattelse bør besøgstiderne fremgå af husordenen. Jeg henstiller derfor til institutionen at medtage disse ved næste revision af husordenen med henblik på at give en mere præcis beskrivelse af mulighederne for besøg.

Jeg har ikke i øvrigt bemærkninger til det i husordenen anførte om besøg.

De frihedsberøvede vejledes i husordenen om at alle afslag og afgørelser der ikke giver ansøgeren medhold, skal begrundes.

Jeg går ud fra at dette også gælder afslag på tilladelse til besøg, og at sådanne vedlægges en klagevejledning.

Om telefonering oplyste institutionen at der på alle belægningsafdelinger er opsat telefoner som de frihedsberøvede frit kan benytte. Til opkald kræves et telefonkort (Global One) der kan købes i kiosken. Et telefonkort koster 100 kroner. Personalet er i besiddelse af såkaldte ”panikkort” til 20 kroner til akutte opkald e.l.

Hvis de frihedsberøvede ikke har penge eller et ubrugt telefonkort, kan de ikke ringe, medmindre der er tale om opkald til advokat mv., jf. nedenfor. To af de frihedsberøvede som inspektionschefen talte med, gav udtryk for at telefonkortene var for dyre – også set i forhold til den indtjening de frihedsberøvede har i institutionen.

Jeg anmoder om af få tilsendt en kopi af institutionens aftale med det teleselskab der har opstillet telefonerne. Jeg beder desuden om institutionens og direktoratets bemærkninger til det anførte.

De frihedsberøvede kan foretage opkald til og modtage opkald fra den beskikkede advokat og offentlige myndigheder som f.eks. direktoratet eller politiet fra en kontortelefon. Sådanne opkald skal den frihedsberøvede ikke selv betale.

Vedrørende telefonering er det i husordenen anført at frihedsberøvede der ikke har besøgs- og brevkontrol, kan købe et telefonkort i butikken og gøre brug af den telefon der er på afdelingen.

Der er ikke opsat telefoner i modtageafdelingen hvorfor de frihedsberøvede der har besøgs- og brevkontrol, anbringes i denne afdeling.

Om adgangen til at foretage telefonopkald anførte Torturkomitéen følgende (pkt. 52, side 22):

”A number of immigration detainees at Sandholm complained that access to the telephone was insufficient; in particular, they claimed that not all those who wished to use the telephone were able to do so within the time allocated (one hour per day, with a maximum of 5 minutes per inmate). All calls had to be made within the above-mentioned period, including calls to relatives and friends in different time zones, as well as to detainees’ lawyers.

In order to ensure that the immigration detainees are able to maintain good contact with the outside world, **efforts should be made to offer immigration detainees better telephone access.**”

Institutionens ledelse oplyste at institutionen efter Torturkomitéens besøg havde fået et nyt telefonsystem. På tidspunktet for komitéens besøg havde frihedsberøvede med besøgs- og brevkontrol været anbragt på de almindelige belægningsafdelinger sammen med de øvrige frihedsberøvede hvorfor det ikke var muligt (som nu) at have fri telefon på afdelingerne. Der er således ingen tidsbegrænsning mere.

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

7.5. Talsmandsordning

Straffuldbyrdelseslovens § 34 indeholder bestemmelser om at de indsatte i kriminalforsorgens institutioner skal have mulighed for at øve indflydelse på deres tilværelse i institutionen gennem valgte talsmænd. Efter § 10, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 369 af 17. maj 2001 om gennemførsel af medindflydelse for indsatte i kriminalforsorgens institutioner (talsmandsbekendtgørelsen) fremgår det at straffuldbyrdelseslovens § 34 og reglerne i talsmandsbekendtgørelsen ikke finder anvendelse for asylansøgere i kriminalforsorgens institutioner for frihedsberøvede asyl-

ansøgere. Hvis omstændighederne taler for det, skal der i sådanne institutioner holdes møder med grupper af frihedsberøvede asylansøgere der har adgang til fællesskab. Efter stk. 2 skal institutionen gøre notat om de drøftelser der finder sted.

Institutionen oplyste forud for inspektionen at der ikke er valgt talsmænd i institutionen, jf. § 10, stk. 1, i talsmandsbekendtgørelsen.

Jeg modtog forud for inspektionen et brev fra en frihedsberøvet der omtalte sig selv som talsmand, jf. nedenfor pkt. 8. Jeg går ud fra at den pågældende – efter at have talt med andre frihedsberøvede – mente sig i stand til at repræsentere i hvert fald en del af de frihedsberøvede.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt der afholdes møder med grupper af frihedsberøvede, herunder hvornår dette sidst er sket.

7.6. Avishold

Institutionen holder to ugeblade – Newsweek (engelsk) og L'Express (fransk).

Jeg går ud fra at disse ugeblade stilles gratis til rådighed for de frihedsberøvede i institutionen.

Institutionen oplyste at institutionen tidligere har forsøgt at holde forskellige aviser, herunder også udenlandske, men ophørte hermed da aviserne oftest var 2-7 dage gamle før de blev modtaget i institutionen, og således ikke længere havde nyhedsværdi for de frihedsberøvede asylansøgere. Abonnementerne var endvidere for dyre.

Institutionen arbejder med en ordning med at printe nyheder ud fra internettet, men har problemer hermed af både sikkerhedsmæssig og økonomisk karakter, herunder spørgsmålet om hvem der kan påtage sig opgaven. Hertil kommer at de

frihedsberøvede kommer fra mange forskellige lande og taler mange forskellige sprog.

Jeg kan til orientering oplyse at Direktoratet for Kriminalforsorgen i sagen vedrørende inspektion af Arresthuset i Hillerød har udtalt at direktoratet finder at varetægtsarrestanter – ligesom afsonere i kriminalforsorgens institutioner – bør have adgang til gratis avis.

Efter § 58, stk. 3, i straffuldbyrdelsesloven, bør udenlandske indsatte (afsonere) så vidt muligt have adgang til aviser, tidsskrifter, bøger mv. på deres eget sprog.

I forbindelse med inspektionen af Arresthuset i Hillerød tog direktoratet til efterretning at arresthuset i stedet for at abonnere på udenlandske aviser forsøgte at etablere en ordning med det lokale bibliotek om levering af aviser på hovedsprogene. Direktoratet anførte samtidig at formålet med bestemmelsen ifølge de specielle bemærkninger til lovforslaget er at understrege at det for udenlandske indsatte er af væsentlig betydning at kunne holde sig orienteret om samfundsforhold i deres eget land og på deres eget sprog. Med formuleringen ”så vidt muligt” i straffuldbyrdelseslovens § 58, stk. 3, er det forudsat at der er økonomiske grænser for institutionens pligt til at gennemføre denne ret.

Som det fremgår, vedrører straffuldbyrdelseslovens § 58 alene afsonere og derfor ikke (direkte) varetægtsarrestanter. De frihedsberøvede asylansøgere er som nævnt tidligere ikke varetægtsarrestanter, men er som udgangspunkt omfattet af reglerne om varetægt.

Jeg anmoder direktoratet om at oplyse om direktoratets overvejelser vedrørende avishold mv. i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm.

7.7. Vold mv.

Som nævnt ovenfor under punkt 4 er de frihedsberøvede generelt gode til at tage sig af hinanden, men ledelsen oplyste tillige at frihedsberøvede fra nogle lande dog til tider opfører sig diskriminerende og aggressivt i forhold til frihedsberøvede fra andre lande.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt institutionen har problemer med vold mellem de frihedsberøvede.

Foranlediget af en samtale med en frihedsberøvet spurgte inspektionschefen under den afsluttende samtale til ledelsens opfattelse af tonen mellem de frihedsberøvede og de ansatte. Ledelsen oplyste at institutionen gennem længere tid har været underbemandet, og dette forhold sammenholdt med lokaleforholdene og den ofte meget fjendtlige tone blandt de frihedsberøvede ved kontakt til personalet har gjort personalet frustreret og til tider træt og modløst. Dette kan i nogle tilfælde præge tonen over for de indsatte i en uheldig retning. Ledelsen oplyste at det er håbet – også blandt personalet – at man kan ”starte på en frisk” når de igangværende byggearbejder er afsluttet.

Institutionen har efter det oplyste ingen disciplinærsager. Se herom nedenfor under punkt 10.

Jeg anmoder om at få oplyst om institutionen har episoder af vold mv. mod personalet.

7.8. Præst, imam mv.

Det blev oplyst at der hver fredag kommer en imam der afholder fredagsbøn for de muslimske frihedsberøvede der ønsker at deltage.

Den lokale sognepræst inviteres hvis der er frihedsberøvede asylansøgere der fremsætter ønske herom. Det blev oplyst at der på grund af den store udskiftning af de frihedsberøvede ikke har været behov for at aftale en fast tid med præsten.

En gang hver måned får institutionen besøg af en katolsk søster med tilknytning til kriminalforsorgen. Hun holder andagt for alle ”der kan opføre sig ordentligt” uanset religion.

7.9. Selvmord og selvmordsforsøg

Som det er institutionen bekendt, modtager jeg fra direktoratet underretning om selvmord og selvmordsforsøg i kriminalforsorgens institutioner, herunder også i institutionen for frihedsberøvede asylansøgere. Jeg har således også efter inspektionen modtaget underretning om det selvmordsforsøg som en frihedsberøvet asylansøger foretog den 27. november 2002 – dvs. to dage efter min inspektion.

Under inspektionen blev inspektionschefen bekendt med at den frihedsberøvede som jeg forud for inspektionen (jf. nedenfor under pkt. 8) havde modtaget en klage fra, forud for sin udsendelse onsdag den 20. november 2002 havde forsøgt at begå selvmord ved at hænge sig på sin stue. På dette tidspunkt havde jeg endnu ikke modtaget underretning fra direktoratet om dette selvmordsforsøg. Direktoratet underrettede mig herom i brev af 20. december 2002, og i brev af 2. april 2003 tog jeg til efterretning at direktoratet den 29. januar 2003 havde taget Københavns Fængslers indberetning til efterretning.

7.10. Information af de frihedsberøvede

Som nævnt ovenfor under punkt 4 får de frihedsberøvede ved ankomsten til institutionen udleveret husordenen, der som også nævnt er ved at blive oversat.

Der blev ikke under inspektionen oplyst nærmere om hvad der i øvrigt måtte findes af informationsmateriale til de indsatte.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt der findes andet informationsmateriale der kan/skal udleveres til de frihedsberøvede.

Bl.a. vedrørende de frihedsberøvedes rettigheder og forpligtelser under opholdet i institutionen anførte Torturkomitéen (pkt. 62, side 26):

”As for immigration detainees, many complained that they had not received information on the regime in force at Sandholm and on their rights and duties. The alleged absence of information in appropriate languages about the procedures applied to the immigration detainees was also a source of distress and uncertainty. **The CPT recommends that immigration detainees be kept duly informed about their situation and the procedures applied to them.”**

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

Af den omtalte vejledning (retningslinjer) som jeg har modtaget forud for inspektionen, fremgår det at den er revideret den 21. oktober 2002. Jeg går ud fra at det er denne – nye – udgave der er ved at blive oversat, og at institutionen også forud for denne reviderede udgave udleverede en vejledning til de frihedsberøvede (også på et for den frihedsberøvede forståeligt sprog). Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt der forud for torturkomitéens besøg forelå en tilsvarende vejledning på flere sprog.

Det blev oplyst at institutionens personale oplever at de frihedsberøvede ikke stoler på hvad personalet siger. De fleste frihedsberøvede har ingen tillid til myndig-

hedspersoner hvorfor mange informationer går tabt. Læreren oplyste at hun bruger megen tid på at forklare hvilke forhold og hvilke rettigheder de frihedsberøvede har.

Det fremgår af institutionens husorden at intet personale i institutionen er ansat i eller har forbindelse med politiet eller andre myndigheder der behandler spørgsmålet om de frihedsberøvedes sag om frihedsberøvelse eller asyl. Det oplyses at personalet derfor heller ikke har indflydelse på disse spørgsmål.

Under inspektionschefens samtaler med frihedsberøvede asylansøgere kom det frem at flere af de frihedsberøvede ikke vidste hvorfor de var anbragt i institutionen, eller hvad der videre skete i deres sag.

På efterfølgende telefonisk forespørgsel i en konkret sag oplyste Rigspolitiets afdeling E, Den Centrale Politiafdeling, at den pågældende adskillige gange var blevet orienteret om årsagen til frihedsberøvelsen, og at han så sent som to uger før inspektionen i forbindelse med en forlængelse af indsættelsen havde haft en samtale med politiet.

Jeg har noteret mig at det af husordenen fremgår at det i institutionen ansatte personale ikke har forbindelse med politiet eller andre myndigheder der behandler spørgsmålet om frihedsberøvelsen og/eller asylsagen, og at institutionens personale derfor heller ikke har indflydelse på disse spørgsmål. Jeg har også noteret mig at det fremgår af husordenen at det er politiet der behandler sagen om frihedsberøvelse, og at de frihedsberøvede ved kontakt til institutionens personale kan få hjælp til at udfylde en anmodning til politiet. Endelig har jeg noteret mig at husordenen indeholder en vejledning om proceduren vedrørende frihedsberøvelsen og muligheden for at søge vejledning hos den i den sammenhæng beskikkede advokat.

Jeg går ud fra at personalet hvis de modtager spørgsmål om årsagen til frihedsberøvelsen, vejleder de frihedsberøvede om muligheden for at kontakte politiet og evt. den beskikkede advokat herom.

På den baggrund foretager jeg ikke yderligere vedrørende dette forhold.

7.11. Advisering fra politiet

Under inspektionen oplyste institutionens ledelse at der foreligger en ”intern instruks” om at politiet når frihedsberøvede transporteres til institutionen med henblik på frihedsberøvelse, telefonisk skal advisere institutionen. En sådan advisering er en stor hjælp for institutionen. Ledelsen konstaterede at det i en række tilfælde desværre ikke sker.

Jeg har i en særskilt sag under henvisning til ombudsmandslovens § 17, stk. 1, anmodet Rigspolitichefen om en udtalelse om hvorvidt Rigspolitichefen vil være indstillet på at gennemføre en ordning således at det sikres at institutionen i alle tilfælde – så vidt det er praktisk muligt – bliver adviseret om ankommende frihedsberøvede i god tid.

Rigspolitichefen har i brev af 12. december 2002 oplyst at det fremgår af Rigspolitichefens skrivelse af 15. december 1993 til Politidirektøren i København og samtlige politimestre om anbringelse af frihedsberøvede/varetægtsfængslede asylansøgere i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm og i arresthusene at det påhviler politikredsene at underrette institutionen telefonisk inden de frihedsberøvede indsættes i institutionen. Rigspolitichefen oplyste endvidere at han på baggrund af min henvendelse ville henlede politikredsenes opmærksomhed på at reglerne fra 1993 fortsat er gældende, hvilket jeg tog til efterretning. Jeg har efterfølgende modtaget kopi af Rigspolitichefens brev af 2. januar 2003 til politidirektøren og samtlige politimestre herom.

Jeg foretager mig ikke mere vedrørende dette spørgsmål i forbindelse med min inspektion.

7.12. Andet

Torturkomitéen anbefalede i sin rapport at de frihedsberøvede udlændinge garanteres ret til advokat allerede ved selve frihedsberøvelsen. Efter § 37, stk. 1, i udlændingeloven skal udlændinge der er frihedsberøvet efter lovens § 36, fremstilles

for retten inden 3 døgn efter frihedsberøvelsens iværksættelse medmindre vedkommende forinden er løsladt. Efter stk. 2 beskikker retten (ved fremstillingen) en advokat for udlændingen.

Jeg har bedt Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration om underretning om svaret til Torturkomitéen vedrørende dette spørgsmål.

8. Samtaler med frihedsberøvede

Inspektionschefen og jeg havde hver for sig samtaler med i alt syv frihedsberøvede bl.a. om generelle forhold i institutionen. Under den afsluttende samtale med institutionens ledelse blev de frihedsberøvedes klager forelagt ledelsen.

Fire af de frihedsberøvede har fået særskilte svar på deres klager. De modtagne klager af generel karakter vedrørende de forhold som er omtalt ovenfor, er anført under rapportens punkter vedrørende disse forhold.

Forud for inspektionen modtog jeg en klage med fem klagepunkter fra en frihedsberøvet asylansøger. Den frihedsberøvede betegnede i klagebrevet sig selv som talsmand. Ved brev af 18. november 2002 foreslog jeg at klagepunkterne blev drøftet under inspektionen. Den pågældende blev imidlertid få dage før inspektionen udsendt af Danmark. Jeg har i den konkrete sag gjort institutionens ledelse bekendt med klagepunkterne.

Da den pågældende ikke længere opholder sig i institutionen, og ingen af den pågældendes klagepunkter blev rejst af andre frihedsberøvede under inspektionen, foretager jeg mig ikke yderligere vedrørende de rejste klagepunkter.

9. Personaleforhold og ledelse

I slutningen af 2001 gennemførte Direktoratet for Kriminalforsorgen en klimaundersøgelse med henblik på dels at kortlægge det samlede arbejdsklima i kriminalforsorgen, dels at give de enkelte institutioner i kriminalforsorgen et præcist billede af hvordan arbejdsklimaet og arbejdspladskulturen er på de enkelte arbejdspladser.

Navnlig på tre områder klarer Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm sig godt. Det drejer sig om områderne samarbejde, respekt og tillid kollegerne imellem.

72% af medarbejderne i institutionen har et sygefravær på 10 dage eller derunder, mens 28% har et sygefravær på mellem 11 og 60 dage. Det psykiske arbejdsmiljø betegnes af 53% af medarbejderne som meget eller noget belastet, mens kun 14% ikke føler sig psykisk belastet af deres arbejde.

Det fremgår videre af undersøgelsen at kun 39% af de ansatte er tilfredse med at være ansat i institutionen. 13% er utilfredse, mens 48% har svaret at de hverken er tilfredse eller utilfredse. Undersøgelsen viser at det kun er få der ofte oplever at det er rart at være på arbejde, og som glæder sig til at komme på arbejde.

For så vidt angår ledelsen er kun hver femte medarbejder generelt tilfreds eller meget tilfreds med sin nærmeste leder, mens undersøgelsen viser at to tredjedele er utilfredse eller meget utilfredse.

Inspektionschefen spurgte hvorvidt undersøgelsen i sig selv havde haft en gavnlig virkning på arbejdsklimaet, og hvor langt institutionen var kommet med det videre arbejde med undersøgelsen.

Der var blandt medarbejderne og ledelsen enighed om at undersøgelsen er dækkende for forholdene i institutionen, men at den ikke i sig selv har haft en gavnlig virkning.

For så vidt angår de problemstillinger som undersøgelsen rejser, blev det oplyst at der er lagt planer for det videre arbejde hermed som er sendt til direktoratet, men at arbejdet foreløbig afventer færdiggørelsen af det igangværende byggearbejde således at de fysiske rammer er i orden.

Som et særligt problem blev der peget på at både de ansatte og ledelsen i institutionen ikke sjældent står i en situation i hverdagen hvor de ikke umiddelbart ved om de skal henvende sig til ledelsen på Københavns Fængsler eller til direktoratet med et konkret problem. Den tostrengede ledelse som indebærer at nogle spørgsmål hører under ledelsen i Københavns Fængsler (f.eks. økonomiske og juridiske spørgsmål, herunder juridiske spørgsmål vedrørende personalet) mens andre hører under direktoratet (f.eks. sikkerhed og andre personaleforhold, herunder tjenestetidsaftalen for opsynspersonalet), opfattes som en uklar ledelsesstruktur.

Ledelsen oplyste at der er truffet en principbeslutning om at institutionen skal være en selvstændig institution, men at der endnu ikke var en plan klar herfor. Dette vil løse ovennævnte uklarhed.

Det er for mig at se meget vigtigt for både ledelsen og personalet i institutionen at der ikke er uklarheder eller opstår tvivl om hvor man skal henvende sig med problemer/spørgsmål – store som små. På baggrund af den beskrevne ledelsesituation vedrørende institutionen anmoder jeg direktoratet om en udtalelse herom.

Jeg anmoder om at modtage nærmere oplysninger om den trufne principbeslutning om at gøre institutionen selvstændig.

Torturkomitéen anfører i sin rapport (pkt. 68, side 28) vedrørende personale:

”The CPT attaches particular importance to supervisory staff in detention centres for foreigners, such as Sandholm, being carefully selected and receiving appropriate training. As well as possessing well-developed qualities in the field of inter-personal communication, the staff concerned should be familiarised with the different cultures of the detainees and at least some of them should have relevant language skills. Further, they should be taught to recognise possible symptoms of stress reactions displayed by detained persons (whether post-traumatic or induced by socio-cultural changes) and to take appropriate action. In light of the observations made during the visit, it appeared that staff at Sandholm did not at present fully meet all these requirements.

The CPT recommends that further attention be devoted to the training needs of staff working at Sandholm, taking into account the above remarks.”

Direktoratet for Kriminalforsorgen er som nævnt i en generel sag blevet bedt om underretning om hvad rapporten fra Torturkomitéen giver anledning til, herunder også vedrørende Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. Når jeg modtager dette, vil svaret indgå i mit videre arbejde med inspektionen af institutionen.

10. Gennemgang af rapporter

Ved starten af inspektionen bad jeg om at modtage kopi af rapportmateriale vedrørende anbringelse i sikringscelle, anbringelse i observationscelle, anvendelse af håndjern, magtanvendelse, udelukkelse fra fællesskab og disciplinærsager for perioden 1. januar 2002 til 23. oktober 2002 (varslings-tidspunktet) – dog max. 10 sager inden for hver kategori.

Under inspektionen blev det oplyst at det i det nye klientsystem der blev indført i Københavns Fængsler den 1. april 2002, er vanskeligt at udskille de sager der vedrører indsatte i Sandholm, fra sagerne vedrørende de øvrige indsatte i Københavns Fængsler, og at jeg derfor ikke kunne få sagerne med samme dag.

Det blev tillige oplyst at der (stort set) aldrig anvendes disciplinærstraf over for de frihedsberøvede – hvilket svarer til hvad der fremgår af kriminalforsorgens statistik for 2001 hvor der ikke er registreret sager om disciplinærstraf i denne institution. Institutionen henviste under inspektionen dels til at den ikke har nogen celler til strafcelleanbringelse, dels til ressourcemæssige forhold. Da omfanget af forhold der kan behandles som disciplinærsager med ikendelse af bøde eller strafcelle, er stort, og institutionen således ville kunne bruge megen tid på behandling af disciplinærsager, er personalet tilbøjelig til i et vist omfang at overhøre eller lukke øjnene for forhold som kunne medføre en disciplinærstraf.

Københavns Fængsler har i udtalelsen af 28. marts 2003 anført at det ikke er korrekt at den manglende anvendelse af disciplinærstraf skyldes ressourcemæssige og fysiske forhold uanset om der måtte være blevet givet indtryk heraf under inspektionen. At der ikke anvendes disciplinærstraffe,

skyldes det ganske særlige klientel. Københavns Fængsler har oplyst at fængslet vil redegøre herfor ved besvarelse af den endelige rapport.

Jeg afventer denne redegørelse.

Jeg beder endvidere direktoratet om en udtalelse til det forhold at institutionen ikke anvender disciplinære sanktioner. Jeg bemærker herved at denne fremgangsmåde kan betyde – og i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm faktisk betyder – at forhold som normalt ville medføre bøde eller strafcelle, enten slet ikke straffes, eller medfører en anden reaktion hvis det er muligt, f.eks. udelukkelse fra fællesskab. Ingen af de to muligheder synes at være i overensstemmelse med disciplinærstraffesystemet.

Jeg henviser i øvrigt til pkt. 10.4.3. nedenfor vedrørende gennemgangen af sager om udelukkelse fra fællesskab.

Med brev af 16. december 2002 fra Københavns Fængsler modtog jeg 10 rapporter om anbringelse i observationscelle, 10 rapporter om anvendelse af håndjern, 8 rapporter om magtanvendelse og 7 rapporter om udelukkelse fra fællesskab. For så vidt angår udelukkelse fra fællesskab er det i følgebrevet anført at der vedlægges 8 sager, men 2 af sagerne er identiske, så der er reelt alene tale om 7 sager. For så vidt angår sikringscelleanbringelse (som finder sted på Vestre Fængsel) har Københavns Fængsler i brevet oplyst at der er foretaget en grundig undersøgelse, men at der ikke er fundet tilfælde af sikringscelleanbringelse i den anførte periode, og at det forekom sandsynligt. (I kriminalforsorgens statistik for 2001 er der ikke registreret nogen sikringscelleanbringelser under Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm i dette år).

Med hensyn til udelukkelse fra fællesskab er det i brevet anført at ”der ikke er en eneste korrekt retlig subsumtion i selve afgørelserne”. Jeg henviser til pkt. 10.4.5. nedenfor.

Københavns Fængsler har afslutningsvis i brevet anført følgende:

”Som det ses vedlægges alene 8 sager vedrørende udelukkelse fra fællesskab og magtanvendelse. Ombudsmanden anmodede om max. 10 sager i hver kategori. Såfremt man ønsker 10 sager også her, beder jeg venligst om, at Ombudsmanden meddeler mig dette evt. telefonisk.”

Dette afsnit kan læses enten sådan at der findes flere sager om udelukkelse fra fællesskab og magtanvendelse vedrørende indsatte i Sandholm inden for den periode som min anmodning omfattede, men at de ikke er vedlagt idet jeg anmodede om ”max.” 10 sager, eller sådan at der kun er 8 sager i hver af de nævnte kategorier (for så vidt angår udelukkelse fra fællesskab reelt kun 7 sager) inden for den nævnte periode, og at jeg således ville få sager fra før 1. januar 2002 hvis jeg ønsker 10 sager. Københavns Fængsler har (som svar på spørgsmål (i kursiv) i den foreløbige rapport om bl.a. hvordan det citerede afsnit skulle forstås) i sin udtalelse af 28. marts 2003 anført følgende:

”...

Ved ombudsmandens inspektion i Sandholm gjorde Københavns Fængsler opmærksom på, at den IT-tekniske opbygning af klientsystemet medfører, at søgning på diverse sagsgrupper ikke kan ske målrettet mod de sager, der stammer fra Sandholmlejren, men at der alene kan søges på sagsgrupper, f.eks. udelukket af fællesskab eller magtanvendelse, for hele Københavns Fængslers område, hvorefter der for samtlige konkrete sager i hver enkelt gruppe manuelt må udsondres, hvilke sager, der vedrører Sandholm og hvilke sager, der vedrører den øvrige del af Københavns Fængsler.

Ved Københavns Fængslers brev af 16. december 2002, hvor sagerne blev fremsendt, ønskede fængslet at tilstille ombudsmanden rapporterne så hurtigt som muligt af hensyn til ombudsmandens sagsbehandling, og da der allerede var gået ca. 3 uger fra ombudsmandens besøg, fandt man det rigtigst nu at fremsende de rapporter, det indtil da, ved et stort manuelt arbejde, var lykkedes at udsondre. Københavns Fængslers brev var således også en opfordring til ombudsmanden om at tilkendegive, hvorvidt man ønskede flere end de 8 allerede fundne sager.

Københavns Fængsler kunne på det tidspunkt ikke og kan heller ikke nu afvise, at der er flere end 8 sager for så vidt angår udelukkelse fra fællesskab og magtanvendelse. Københavns Fængsler skal beklage, hvis dette ikke klart fremgik af brevet.

Da sagerne blev udsondret ved et stort manuelt arbejde medførte dette også, at der ikke nødvendigvis er udsondret fortløbende sager. Sagerne er dog således udvalgt tilfældigt og må anses for repræsentative, men man skal også for så vidt angår dette punkt beklage, at det ikke klart fremgik af brevet, at sagerne ikke nødvendigvis var fortløbende.

Københavns Fængsler har informeret Direktoratet for Kriminalforsorgen om u hensigtsmæssigheden af denne IT-mæssige opbygning. Direktoratet har meddelt Københavns Fængsler, at man arbejder på en løsning af problemet.”

Jeg har noteret mig det oplyste, herunder at de sager som jeg har modtaget, ikke nødvendigvis er fortløbende – hvilket var forudsat ved min anmodning om udlån af sager – men dog må anses for repræsentative. På grund af vanskelighederne med at finde sagerne frem har jeg besluttet ikke at bede Københavns Fængsler om at fremfinde yderligere sager om magtanvendelse og udelukkelse fra fællesskab så sagstallet også for disse sagers vedkommende kommer op på 10.

Jeg beder direktoratet om at underrette mig om hvad der videre sker vedrørende det it-mæssige spørgsmål.

Ved min gennemgang af det modtagne materiale har jeg navnlig haft opmærksomheden henledt på hvorvidt proceduren i forhold til de gældende regler er blevet fulgt. Jeg har også været opmærksom på spørgsmålet om overholdelse af reglerne om notatpligt. Min gennemgang giver anledning til følgende bemærkninger:

10.1. Håndjern

10.1.1. Indledning

Som nævnt ovenfor modtog jeg 10 rapporter om anvendelse af håndjern. I det ene tilfælde er der dog tale om anvendelse af håndjernstransportbælte. En sådan anvendelse er godkendt af Direktoratet for Kriminalforsorgen, jf. pkt. 2, 6. afsnit i direktoratets vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Af pkt. 7 i samme vejledning fremgår det at der gælder samme regler for anvendelse af håndjernstransportbælte som for anvendelse af håndjern.

Rapporterne dækker perioden fra den 29. januar 2002 til og med den 9. oktober 2002, dvs. en periode på ca. 8½ måned. En dag (den 9. oktober 2002) blev der anvendt håndjern to gange (overfor to forskellige frihedsberøvede). Ved omtale nedenfor af disse anvendelser er tidspunktet for anvendelsen derfor angivet (henholdsvis kl. 2.30 og 9.15).

Det fremgår af alle 10 rapporter at håndjern blev anvendt under transport.

I 8 tilfælde blev håndjern anvendt for at hindre undvigelse, og i de 2 andre tilfælde blev håndjern anvendt henholdsvis for at afværge truende vold og betvinge voldsom modstand.

Af kriminalforsorgens statistik for 2001 fremgår det (s. 46) at håndjern i 2001 blev anvendt i 10 tilfælde i alt af Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. 8 af de 10 tilfælde fandt sted under transport og 2 tilfælde i forbindelse med visitation. I 6 af de 8 tilfælde fandt anvendelsen sted for at hindre undvigelse. Året før var der i alt 17 tilfælde af anvendelse af håndjern, heraf 15 under transport. I 6 tilfælde skete anvendelsen for at hindre undvigelse og i 5 tilfælde både for at hindre undvigelse og vold.

Da de 10 rapporter som jeg har modtaget, omfatter en periode på ca. 8½ måned, er der – såfremt der har været flere end de 10 tilfælde i 2002 – tale om en (lille) stigning i anvendelsen af håndjern under transport i forhold til år 2001, men ikke i forhold til år 2000.

Jeg anmoder om oplysning om hvor mange tilfælde af anvendelse af håndjern der er indberettet til Direktoratet for Kriminalforsorgen for år 2002.

10.1.2. Retsgrundlag

Anvendelse af håndjern er reguleret i straffuldbyrdslovens § 65 og Direktoratet for Kriminalforsorgens bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Hertil knytter sig ovennævnte vejledning nr. 90 af 16. maj 2001 om anvendelse af sikringsmidler i fængsler og arresthuse. Reglerne finder tilsvarende anvendelse over for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 2.

Ved skrivelse nr. 11758 af 4. december 2000 besluttede Direktoratet for Kriminalforsorgen at der skulle ske en generel opstramning af praksis med hensyn til anvendelse af håndjern under transport. Hvis der er en konkret mistanke om undvigelse, eller den indsatte har sat sig til modværge i forbindelse med transporten, skal den indsatte som altovervejende hovedregel have håndjern på. Der skal dog stadig foretages en konkret vurdering.

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, skal institutionen så hurtigt som muligt udarbejde rapport om anvendelsen af håndjern. Efter vejledningens pkt. 9, 2. afsnit, skal rapporten udfærdiges på en særlig rapportblanket (DfK 118), dog ikke hvis der er udfærdiget rapport om anbringelse i observations- eller sikringscelle i den pågældende institution.

I 2 tilfælde (de 2 ældste) er rapporten udfærdiget på en "blanket" der nederst bærer teksten "KRANS R-04.2", og som – så vidt ses – svarer til DfK 118. I de øvrige tilfælde er rapporten udfærdiget på en anden særlig "blanket" som for neden bærer teksten "\\101DFKs21\Blanket120\$\Udgang,frigang,frihedsberøvelse\R-04.dot Dokument 1". Blanketterne er ikke ens opbygget, men indholdsmæssigt svarer de til hinanden.

Jeg er bekendt med at der er indført et nyt system – klientsystemet – i kriminalforsorgen der erstatter bl.a. KrAns-systemet. Ifølge Nyt fra Kriminalforsorgens, nr. 6, december 2002, er systemet nu i drift på samtlige institutioner (og i direktoratets klientkontor).

Som nævnt i indledningen blev det under inspektionen oplyst at klientsystem var taget i brug i Københavns Fængsler den 1. april 2002. Det ældste tilfælde af anvendelse af håndjern hvor rapport af typen "\\101DFKs21\Blanket120\$\Udgang,frigang,frihedsberøvelse\R-04.dot Dokument 1 har været anvendt, er fra den 23. april 2002. De 2 tilfælde hvor den anden blanket er anvendt, ligger før 1. april 2002.

Jeg anmoder Direktoratet for Kriminalforsorgen om oplysning om hvorvidt der er tale om blanketter der (i forbindelse med ibrugtagning af nye edb-systemer og herunder indlæggelse af blanketter på edb) erstatter DfK 118, og i givet fald om sidstnævnte blanket nu er den blanket der skal benyttes ved anvendelse af håndjern. I bekræftende fald går jeg ud fra at institutionerne er gjort bekendt hermed, og at direktoratet ved næste revision af håndjernsvejledningen vil ændre bestemmelsen i pkt. 9, 2. afsnit.

10.1.3. Betingelse

Efter straffuldbyrdslovens § 65, stk. 1, kan håndjern anvendes hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold eller overvinde voldsom modstand (nr. 1), for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 2) eller for at hindre undvigelse (nr. 3). Håndjern må dog efter stk. 2 ikke anvendes hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Det fremgår af pkt. 2, 2. afsnit, i vejledningen at straffuldbyrdslovens § 65, stk. 1, nr. 3, om anvendelse af håndjern for at forhindre undvigelse navnlig tilsigtes anvendt under transport af den indsatte uden for institutionen.

I alle tilfælde, på nær et, blev håndjern anvendt under transport uden for institutionen. I 8 tilfælde blev håndjern som nævnt anvendt for at hindre undvigelse.

Som det fremgår af pkt. 10.1.4., er jeg ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelse af håndjern i de enkelte tilfælde, men jeg har dog spurgt til en af sagerne.

10.1.4. Begrundelse

Efter bekendtgørelsens § 13, stk. 1, 2. pkt., skal rapporten indeholde oplysning om bl.a. begrundelsen for anvendelsen af håndjern. I forbindelse med min inspektion i 1990 af Statsfængslet i Horsens (Folketingets Ombudsmands beretning for 1990, s. 138) henstillede jeg til direktoratet at det indskræpes at der skal foretages udførligt notat om begrundelsen for anvendelsen af håndjern. Jeg henviste til at det af det af det dagældende cirkulæres § 1 fremgik at anvendelsen af håndjern skal være ”nødvendig”, og at der er tale om et alvorligt indgreb som forudsætter en konkret vurdering i det enkelte tilfælde af behovet herfor. Kravet om at anvendelsen af håndjern er nødvendig, genfindes i straffuldbyrdelseslovens § 65.

Der er i alle tilfælde i håndjernerapporten givet en begrundelse for at der er anvendt håndjern. I et tilfælde består begrundelsen imidlertid alene i en angivelse af at den pågældende var flugttuet, og at der var tale om en hjemtransport fra Arresthuset i Maribo (en anvendelse den 11. marts 2002). Det er ikke angivet hvorfor den pågældende blev anset for flugttuet, f.eks. – som det er sket i andre tilfælde – ved at henvise til tidligere flugt(forsøg).

Efter min opfattelse burde det have været angivet hvorfor den pågældende blev anset for flugttuet.

I et andet tilfælde er der henvist til pågældendes adfærd i forbindelse med anholdelse på henholdsvis Island og Færøerne uden at denne adfærd er beskrevet nærmere (en anvendelse den 14. juni 2002). Anvendelsen af håndjern var i dette tilfælde anset for påkrævet for at afværge truende vold, og der synes således at være tale om voldsom adfærd fra den indsattes side i forbindelse med de tidligere anholdelser.

Efter min opfattelse burde den adfærd som der er henvist til, have været beskrevet nærmere for at opfylde kravet til en udførlig begrundelse. Jeg henviser i øvrigt til det der er anført nedenfor.

I nogle tilfælde er der (som nævnt) henvist til tidligere flugtforsøg (i 3 tilfælde samme dag som anvendelse af håndjern fandt sted). I et andet tilfælde er der henvist til oplysninger fra politiet om at den pågældende var stærkt flugttruet. I et tilfælde er der henvist til at den pågældende satte sig voldsomt til modværge da han – efter at have nægtet at følge med ind på sin stue efter ankomst og indrullering – blev taget i armen for at blive ført til stuen. (Det er på rapporten anført at han blev ført til observationscelle, men det er senere tillige anført at den pågældende alene blev visiteret i observationscellen for derefter at blive anbragt i frivilligt enrum).

Jeg har ingen bemærkninger til indholdet af begrundelserne i disse (resterende) tilfælde.

Det tilføjes at jeg under dette punkt alene har vurderet om der er givet en udførlig begrundelse. Ved min gennemgang af håndjernsrapporterne er jeg således ikke gået ind i en nærmere vurdering af beslutningen om anvendelse af håndjern i de enkelte tilfælde. Dog beder jeg for så vidt angår den sag der er omtalt ovenfor, hvor der er henvist til en adfærd som fandt sted i forbindelse med tidligere anholdelse på Island og Færøerne, og hvor anvendelsen den 14. juni 2002 blev anset for påkrævet for at afværge truende vold, om en udtalelse vedrørende grundlaget for anvendelsen af håndjern i dette tilfælde. Jeg henviser til at det er en betingelse for anvendelse af håndjern på det anførte grundlag at der er tale om "truende" vold.

Da de foreliggende notater viser at der i alle tilfælde er foretaget en konkret vurdering af behovet for anvendelse af håndjern, har jeg ikke grundlag for at foretage mig mere vedrørende dette punkt.

10.1.5. Magtanvendelse

Efter straffelovens § 65, stk. 3, skal håndjern anvendes så skånsomt som omstændighederne tillader.

Der blev anvendt magt i 3 tilfælde i forbindelse med brugen af håndjern. Det drejer sig om anvendelser den 28. juni, 6. juli og 4. september 2002. Magten bestod ifølge rapporterne i de 2 førstnævnte tilfælde i henholds-

vis arm på ryg (i det første tilfælde) og armsnoningsgreb og benlås. (Jeg går ud fra at der var tale om ”manuel” benlås. Jeg henviser til at direktoratet i forbindelse med min inspektion af Anstalten ved Herstedvester oplyste at kriminalforsorgen aldrig har givet de ansatte instruktion i fikseret benlås.)

I det sidste tilfælde er det ikke angivet hvori magtanvendelsen bestod.

Da det ifølge de rapporter der anvendes, skal anføres ikke kun at, men også hvorledes magt blev anvendt, er det beklageligt at der ikke er en sådan angivelse i dette tilfælde.

10.1.6. Kompetence mv.

Det er institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, der har kompetencen til at træffe beslutning om anvendelse af håndjern (bekendtgørelsens § 2, stk. 1). Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes beslutningen dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenestoområde (bestemmelsens stk. 2). I sådanne tilfælde skal en efter stk. 1 kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede (bestemmelsens 2. pkt.). Rapporten skal indeholde oplysning om denne underretning, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

I nogle tilfælde fremgår det udtrykkeligt af rapporten at beslutningen om anvendelse af håndjern er truffet af en fængselsfunktionær, men der er så vidt ses tale om fængselsfunktionærer i alle tilfælde.

På nær i 3 tilfælde er der sket underretning, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt. I 4 af disse tilfælde fremgår det at der er sket underretning til en overvagtimester, mens underretning i de 3 øvrige tilfælde er sket til en fængselsfunktionær (den samme i alle tilfælde). I det ene af disse tilfælde – en anvendelse den 29. januar 2002 – er den pågældende dog anført som

overvagtimester. Da det fremgår af en af de magtanvendelsesrapporter som jeg har modtaget, jf. pkt. 10.2.5., at den pågældende fængselsfunktionær i denne sag modtog underretning om magtanvendelsen i egenskab af fungerende overvagtimester, går jeg ud fra at det er det samme der gør sig gældende i de sager vedrørende anvendelse af håndjern hvori der er givet underretning til ham.

Jeg beder dog institutionen om at oplyse om denne forståelse er korrekt.

Det tilføjes at det efter min opfattelse bør fremgå udtrykkeligt, som det er sket i den nævnte sag om magtanvendelse, hvis en fængselsfunktionær optræder i rapporten i egenskab af fungerende overvagtimester.

Den pågældende funktionær traf i et andet tilfælde, som er et af de 3 tilfælde hvor der ikke er givet underretning efter § 2, stk. 2, 2. pkt., beslutningen om anvendelse af håndjern (en anvendelse den 4. september 2002).

Jeg beder om oplysning om hvorvidt den pågældende fængselsfunktionær er bemyndiget til at træffe bestemmelse om anvendelse af håndjern, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

Jeg beder samtidig om oplysning om hvorvidt der skriftligt er sket delegation af kompetencen til at træffe bestemmelse om anvendelse af håndjern, jf. vejledning nr. 11991 af 29. juni 2001 om adgangen til intern delegation i kriminalforsorgens institutioner, pkt. 10. I givet fald beder jeg om kopi heraf.

Foruden den nævnte sag vedrørende en anvendelse af håndjern den 4. september 2002, er der som nævnt 2 andre tilfælde hvor der ikke er notat om at der er sket underretning efter bekendtgørelsens § 2, stk. 2, 2. pkt.

Det drejer sig om anvendelser af håndjern henholdsvis den 23. april og 9. oktober, kl. 9.15.

Jeg beder om oplysning om hvorvidt afgørelsen i disse tilfælde er truffet af en person som var bemyndiget hertil, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1.

I et af de 7 tilfælde hvor der er sket underretning, er denne givet 5 minutter efter anvendelsen af håndjern. I 2 tilfælde er underretningen givet 35 minutter efter anvendelsen, i et tilfælde 45 minutter efter anvendelsen, i et tilfælde 55 minutter efter anvendelsen og i et tilfælde 1 time og 35 minutter efter anvendelsen. I det sidste tilfælde er tidspunktet for underretning ikke angivet.

Underretning skal som nævnt ske ”hurtigst muligt” efter anvendelsen.

Jeg anmoder om en udtalelse vedrørende tidspunktet for underretning i sagerne bortset fra i det tilfælde hvor tidspunktet for underretning ikke er angivet, og i det tilfælde hvor underretning skete 5 minutter efter anvendelsen.

For at det er muligt at efterprøve om underretning er sket hurtigst muligt, bør tidspunktet herfor anføres, som det også er tilkendegivet i den fortrykte del af den blanket der blev anvendt i 2 tilfælde (de ældste), men ikke i den blanket som er anvendt ved de øvrige. Da oplysning om tidspunktet kun mangler i et tilfælde, giver det mig ikke anledning til at foretage mig noget. Jeg går ud fra at det vil blive overvejet at indføje en rubrik eller lignende i den elektroniske standardblanket som er anvendt i de seneste sager, til angivelse af dette tidspunkt, og jeg beder om underretning om resultatet heraf.

På nær i et tilfælde er alle rapporterne efterfølgende påtegnet af en overvagtimester der således har gennemgået rapporten. Kun i 3 tilfælde er påtegningen angivet med dato. I det ene af disse tilfælde er påtegningen

sket dagen efter anvendelsen af håndjern, i begge de 2 andre tilfælde seks dage efter anvendelsen.

10.1.7. Lægetilsyn

Efter lovens § 65, stk. 3, 2. pkt., skal der gennemføres lægetilsyn hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af håndjern, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp. Rapporten skal indeholde oplysning om institutionens overvejelser vedrørende lægetilsyn, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, sidste punkt.

Der er i alle tilfælde notat vedrørende institutionens overvejelser med hensyn til lægetilsyn. I 8 tilfælde er lægetilsyn ikke skønnet nødvendigt, men i et af disse tilfælde var der lægetilsyn (en anvendelse den 29. april 2002), og i et andet tilfælde blev sygeplejersken bedt om at tilse den pågældende (en anvendelse den 29. januar 2002). Disse tilsyn fandt sted henholdsvis 15 minutter efter anvendelsen af håndjern og 4 timer og 10 minutter efter anmodningen til sygeplejersken om at tilse den pågældende.

I de 2 tilfælde hvor lægetilsyn blev skønnet nødvendigt (anvendelser den 6. juli og 9. oktober 2002, kl. 2.30), skete lægetilkald henholdsvis 15 og 40 minutter efter anvendelsen af håndjern, og tilsyn fandt sted henholdsvis 30 og 15 minutter derefter.

Der er ikke foreskrevet noget om hvornår lægetilsyn skal finde sted ved anvendelse af håndjern, men det skal ske så hurtigt som muligt. Der er heller ikke i reglerne foreskrevet notatpligt med hensyn til tidspunktet for og indholdet af lægetilsynet, men på den fortrykte blanket er der rubriker til notat herom.

Til orientering for Københavns Fængsler og Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm kan jeg oplyse at jeg tidligere har udtalt at der efter min opfattelse bør gøres notat om lægetilsyn med angivelse af tidspunktet herfor og de oplysninger som fremkommer i den forbindelse. Personalet bør således efter min opfattelse opfordre lægen til at gøre notat om sit tilsyn (hvis han/hun ikke af sig selv gør det) eller i hvert fald som minimum gengive lægens bemærkninger i håndjersrapporten. Hvis lægen udfærdiger en særskilt erklæring/notits, bør der henvises hertil i håndjersrapporten.

Der er i begge de tilfælde hvor lægetilsyn blev skønnet nødvendigt, vedhæftet et notat fra lægen. Sygeplejersken har påtegnet rapporten af 29. januar 2002, men der er ikke noget notat på eller vedhæftet rapporten af 29. april 2002 vedrørende lægetilsynet i denne sag.

Idet der er tale om et enkeltstående tilfælde, og lægetilsyn ikke blev skønnet nødvendigt, giver det manglende notat i denne sag mig ikke anledning til at foretage mig noget.

10.1.8. Ophør og varighed

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår anvendelsen af håndjern er ophørt. Der er ikke i øvrigt regler om hvornår anvendelsen skal bringes til ophør, men håndjern må naturligvis ikke anvendes længere tid end betingelserne herfor i lovens § 65, stk. 1, er opfyldte. (I det tidligere gældende cirkulære om anvendelse af håndjern var en bestemmelse i afsnit D, § 9, stk. 2, hvorefter anvendelsen af håndjern ikke må udstrækkes længere end formålet gør det absolut påkrævet).

Der er notat i alle tilfælde om (såvel anvendelses- som) ophørstidspunktet for anvendelsen af håndjern. Varigheden af anvendelsen af håndjern har i 6 tilfælde været mellem 5 og 30 minutter, i et tilfælde 40 minutter, i

2 tilfælde henholdsvis 1 time og 10 minutter og 1 time og 15 minutter, og i det sidste tilfælde – som vedrører en transport fra Arresthuset i Maribo – 2 timer.

Det fremgår ikke om håndjernene i de tilfælde der vedrører transport til retten og sygehuset, var taget af under fremstilling i retten eller under behandling på sygehuset. Jeg går ud fra at det altid overvejes, og at håndjernene tages af medmindre det i det konkrete tilfælde skønnes nødvendigt at opretholde anvendelsen under fremstillingen/behandlingen.

Jeg har ikke grundlag for at antage at anvendelsen i noget tilfælde har været udstrakt ud over den periode hvor betingelserne for anvendelsen var opfyldte.

10.1.9. Klagevejledning

Efter bekendtgørelsens § 13 skal rapporten indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen), og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdslovens § 111, stk. 2.

I alle rapporter er det fortrykt at den indsatte er vejledt om muligheden for at klage til Justitsministeriet, Direktoratet for Kriminalforsorgen og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, men i et tilfælde henvises der til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2. Jeg går ud fra at denne henvisning skyldes en fejl. Der er i alle de øvrige tilfælde, bortset fra de 2 ældste sager der er udfærdiget på en anden blanket end de øvrige sager, henvist til straffuldbyrdslovens § 111, stk. 2.

I alle tilfælde på nær et er rubrikken om klagevejledning udfyldt, dog er denne del af rubrikken i et tilfælde (ved en kopieringsfejl) ikke med i den kopi som jeg har modtaget. Jeg går ud fra at der i såvel dette tilfælde som i den sag hvor rubrikken ikke er udfyldt, er givet klagevejledning.

Da der er tale om et enkeltstående tilfælde hvor notatpligten ikke er overholdt, giver det mig ikke anledning til at foretage mig noget.

Da det i den fortrykte tekst er angivet at der skal vejledes om klagefristen (jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2), går jeg ud fra at alle de frihedsberøvede i forbindelse med vejledning om klagemuligheden til direktoratet er vejledt om at klage skal indgives inden 2 måneder efter at afgørelsen er meddelt den pågældende.

Straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, hvorefter klage skal iværksættes inden 2 måneder efter at afgørelsen er meddelt den dømte, gælder – som angivet i bestemmelsen – alene for dømte. Direktoratet har i en udtalelse af 26. marts 2003 i sagen vedrørende inspektionschefens inspektion af Arresthuset i Sønderborg erklæret sig enig i at der således ikke gælder nogen klagefrist ved afgørelser over for varetægtsarrestanter.

Det er derfor beklageligt hvis de frihedsberøvede i forbindelse med klagevejledningen er oplyst om at der gælder en 2 måneders frist for klage til direktoratet.

10.2. Magtanvendelse

10.2.1. Indledning

Jeg har som nævnt modtaget 8 rapporter om magtanvendelse. De omhandler episoder som fandt sted i perioden 27. februar til 7. november 2002. Den seneste rapport falder således uden for det tidsrum som min anmodning omfattede, men jeg har valgt at medtage den i gennemgangen alligevel. Der er to rapporter fra den 27. februar 2002, så de omtales i det følgende med klokkeslæt for magtanvendelsen.

Ifølge kriminalforsorgens statistik for 2001, s. 47, anvendte Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm i dette år magt i 9 tilfælde. I 2000 blev der anvendt magt i 3 tilfælde. I alle tilfælde blev magten udøvet ved håndkraft. De 8 rapporter som jeg har modtaget, omfatter som det fremgår en periode på godt 8 måneder.

Jeg anmoder om oplysning om hvor mange tilfælde af magtanvendelse der er indberettet til Direktoratet for Kriminalforsorgen for år 2002.

10.2.2. Retsgrundlag

Reglerne om magtanvendelse findes i straffuldbyrdelseslovens § 62 og bekendtgørelse nr. 382 af 17. maj 2001 om anvendelse af magt over for indsatte i fængsler og arresthuse (magtanvendelsesbekendtgørelsen) som også omfatter varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsens § 1, 2. pkt. Hertil knytter sig skrivelse nr. 87 af 16. maj 2001 om bekendtgørelsen.

Efter bekendtgørelsens § 7, stk. 1, skal institutionen så hurtigt som muligt udarbejde rapport om anvendelsen af magt. Rapporten skal ifølge følgeskrivelsen udfærdiges på en særlig rapportblanket (DfK 123).

I 2 tilfælde (de 2 ældste) er rapporten udfærdiget på blanket ”KRANS R-03.2” der – så vidt ses – svarer til DfK 123. I de øvrige tilfælde er rapporten udfærdiget på en anden særlig blanket som for neden bærer teksten ”\\101DFKs21\Blanket120\$\Udgang,frigang,frihedsberøvelse\R-04.dot Dokument 2”. Første gang denne type er anvendt, er ved en magtanvendelse den 25. maj 2002 som er første tilfælde af magtanvendelse efter 1. april 2002 hvor klientsystemet blev taget i brug i Københavns Fængsler.

Ligesom for så vidt angår håndjernsblanketterne anmoder jeg Direktoratet for Kriminalforsorgen om oplysning om hvorvidt der er tale om blanketter der (i forbindelse med ibrugtagning af nye edb-systemer og herunder indlæggelse af blanketter på edb) erstatter DfK 123, og i givet fald om sidst-

nævnte blanket nu er den blanket der skal benyttes ved anvendelse af magt. I bekræftende fald går jeg ud fra at institutionerne er gjort bekendt hermed.

10.2.3. Betingelser

Betingelserne for at anvende magt er angivet i lovens § 62, stk. 1. Efter denne bestemmelse kan magt anvendes hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold, overvinde voldsom modstand eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse (nr. 1), for at hindre undvigelse eller standse undvegne (nr. 2) eller for at gennemtvinge en påbudt foranstaltning når øjeblikkelig gennemførelse af denne er nødvendig, og den indsatte afviser eller undlader at følge personalets anvisninger herom (nr. 3). Ligesom ved anvendelse af håndjern må magtanvendelse dog efter stk. 3 ikke gennemføres hvis det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Magtanvendelse kan efter § 62, stk. 2, ske ved greb, skjold, stav og tåregas.

Magtanvendelsen blev i alle tilfælde udøvet ved håndkraft, herunder i et tilfælde bl.a. i form af benlås.

10.2.4. Begrundelse mv.

I beskrivelsen i rapporterne af episoden der førte til magtanvendelse, er givet en begrundelse for at magtanvendelsen blev anset for nødvendig i de enkelte tilfælde.

Bestemmelsen i § 4 i det tidligere gældende cirkulære om at al magtanvendelse forudsætter at mindre indgribende foranstaltninger forgæves har været anvendt eller åbenbart vil være uanvendelige, genfindes ikke i de

nye regler, men der er fortsat i de blanketter som har været anvendt i sagerne, en rubrik til angivelse af om magten har været forsøgt undgået/afværget. I 2 tilfælde er denne rubrik ikke udfyldt.

Da der er tale om enkeltstående tilfælde, giver det mig ikke anledning til bemærkninger.

10.2.5. Kompetence mv.

Kompetencen til at træffe beslutning om anvendelse af magt ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges hertil (bekendtgørelsens § 8). Hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer vedkommendes afgørelse, træffes beslutningen dog af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenesteområde (bestemmelsens stk. 2). I sådanne tilfælde skal en efter stk. 1 kompetent person så hurtigt som muligt underrettes om det passerede (bestemmelsens 2. pkt.).

Beslutning om magtanvendelsen blev i alle tilfælde truffet af en fængselsfunktionær. I et tilfælde (anvendelsen den 7. november 2002) har jeg ikke fået hele rapporten, og jeg kan derfor ikke se om der skete underretning, jf. bekendtgørelsens § 8, stk. 2, 2. pkt., men i alle de øvrige tilfælde skete der underretning til en overvagtimester, i et tilfælde en fungerende overvagtimester. Underretning om magtanvendelsen skete i 2 tilfælde samtidig med anvendelsen og i 4 tilfælde mellem 10 og 30 minutter efter anvendelsen. I de 2 sidste tilfælde, herunder ved anvendelsen den 7. november 2002 hvor jeg som nævnt mangler sidste del af rapporten, fremgår tidspunktet for underretning ikke.

For så vidt angår de 2 tilfælde hvor underretning skete samtidig med beslutningen om magtanvendelse, går jeg ud fra at tidspunkterne reelt ikke er sammenfaldende idet beslutningen i så fald vel lige så godt kunne være truffet af den kompetente person. Jeg går ud fra at underretning er sket umiddelbart efter magtanvendelsen.

10.2.6. Lægetilsyn

Efter straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 4, 2. pkt., skal der gennemføres lægetilsyn efter magtanvendelse hvis der er mistanke om sygdom, herunder tilskadekomst hos den indsatte i forbindelse med anvendelse af magt, eller i tilfælde hvor den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

For så vidt angår anvendelsen den 7. november 2002 mangler jeg den side hvoraf spørgsmål om lægetilsyn fremgår. I et tilfælde var der lægetilsyn. I 2 rapporter (de ældste, hvor der er anvendt en anden blanket end ved de øvrige) er det afkrydset at der ikke var lægetilsyn, og dette spørgsmål har således været overvejet. I de øvrige rapporter er rubrikkerne om lægetilsyn ikke udfyldt, og det fremgår således ikke om spørgsmålet om lægetilsyn har været overvejet.

Selv om der ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen er en bestemmelse svarende til § 13, stk. 1, sidste pkt., i håndjernscirkulæret hvorefter der skal ske notat om de overvejelser der har fundet sted med hensyn til lægetilsyn, bør det efter min opfattelse i alle tilfælde fremgå at dette spørgsmål har været overvejet. Jeg går derfor ud fra at institutionen fremover vil være opmærksom på at gøre notat herom.

Det fremgår af rapporten i den sag hvor der var lægetilsyn, at læge blev tilkaldt 50 minutter efter anvendelsen af magt, og at lægetilsyn fandt sted 1 time og 10 minutter senere. Der er vedhæftet et notat fra lægen, og der er henvist hertil i selve rapporten.

Der er ikke foreskrevet noget om hvornår lægetilsyn skal finde sted ved magtanvendelse, men det skal ske så hurtigt som muligt. Der er heller ikke i reglerne foreskrevet notatpligt med hensyn til tidspunktet for og indholdet af lægetilsynet, men på den fortrykte blanket er der rubrikker til notat herom.

Som nævnt under pkt. 10.1.7. har jeg tidligere udtalt at der efter min opfattelse bør gøres notat om lægetilsyn med angivelse af tidspunktet herfor og de oplysninger som fremkommer i den forbindelse. Personalet bør således efter min opfattelse opfordre lægen til at gøre notat om sit tilsyn (hvis han/hun ikke af sig selv gør det) eller i hvert fald som minimum gengive lægens bemærkninger i magtanvendelsesrapporten. Hvis lægen udfærdiger en særskilt erklæring/notits, bør der henvises hertil i magtanvendelsesrapporten (som det også er sket i det konkrete tilfælde).

10.2.7. Klagevejledning

Der er ikke i magtanvendelsesbekendtgørelsen en bestemmelse svarende til § 13 i bekendtgørelsen om anvendelse af sikringsmidler hvorefter rapporten skal indeholde oplysning om at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen), og om hvornår fristen for at indgive klage udløber. Der er imidlertid ligesom i håndjernsblanketterne fortrykte rubrikker til oplysning herom i de anvendte blanketter til brug ved magtanvendelse. Der henvises i nogle tilfælde til magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2, og i andre tilfælde til straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

For så vidt angår henvisningen til straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, henviser jeg til det anførte under pkt. 10.1.9. vedrørende anvendelse af håndjern.

Magtanvendelsesbekendtgørelsens § 8, stk. 2, er bestemmelsen om hvem der træffer afgørelse om anvendelse af magt hvis den kompetente persons afgørelse ikke kan afventes, og om efterfølgende underretning af den kompetente person herom.

Det er således forkert at henviser til denne bestemmelse. Jeg går ud fra at institutionen fremover er opmærksom på ikke at henviser hertil.

I alle tilfælde på nær et er rubrikken om klagevejledning udfyldt, og der er således givet klagevejledning. Ligesom for håndjernssagernes vedkommende går jeg ud fra at der er i den forbindelse er vejledt om klagefrist.

10.3. Anbringelse i observationscelle

10.3.1. Indledning

Jeg har som nævnt modtaget 10 rapporter om anbringelse i observationscelle. Anbringelserne fandt sted i perioden mellem den 21. januar og 14. oktober 2002, dvs. en periode på knap 9 måneder.

Af kriminalforsorgens statistik for 2001 fremgår det (s. 45) at der i dette år var 23 tilfælde af observationscelleanbringelse i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. I 2000 var der 14.

Jeg anmoder om oplysning om hvor mange observationscelleanbringelser der er indberettet til Direktoratet for Kriminalforsorgen for år 2002.

10.3.2. Retsgrundlag

Anbringelse i observationscelle er reguleret i straffuldbydelseslovens § 64, stk. 1, nr. 1, og bekendtgørelsen om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse, nu bekendtgørelse nr. 574 af 5. juli 2002 der trådte i kraft den 1. august 2002. Indtil da gjaldt bekendtgørelse nr. 383 af 17. maj 2001 (som ændret ved bekendtgørelse nr. 630 af 29. juni 2001 hvortil knytter sig

skrivelse nr. 132 af samme dato). Til den nye bekendtgørelse knytter sig vejledning nr. 73 af 5. juli 2002, og til den tidligere bekendtgørelse knytter sig skrivelse nr. 88 af 16. maj 2001 der er bortfaldet ved nævnte vejledning. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1, 2. pkt.

Efter pkt. 7 i vejledningen til den nugældende bekendtgørelse, og efter følgeskrivelsen til den tidligere gældende bekendtgørelse, skal den rapport som skal udfærdiges efter henholdsvis § 15, stk. 2, og 13, stk. 2, udfærdiges på en særlig blanket (DfK 110 A). De notater om tilsyn som skal udfærdiges efter § 17 og § 15 i henholdsvis den nugældende og den tidligere gældende bekendtgørelse, skal endvidere ske på et særligt skema (DfK 107 A).

Jeg har modtaget 2 forskellige standardrapporter og observationsark. I de 2 ældste sager er anvendt én type, mens der i de øvrige sager er anvendt en anden type. I den ene af de 2 ældste sager har jeg dog alene modtaget observationsarket (en anbringelse den 9. april 2002).

Første gang den nye blanket er anvendt, er ved en anbringelse den 7. maj 2002. Der er ikke tale om første, men anden observationscelleanbringelse efter 1. april 2002 hvor klientsystemet blev indført i Københavns Fængsler.

I den ældste sag hvor jeg har modtaget selve rapporten om observationscelleanbringelse, er den udfærdiget på en blanket der nederst bærer teksten KRANS R-05 2. Observationsarket i denne og den anden sag hvor samme skema er anvendt, er udfærdiget på et skema der nederst bærer teksten KRANS R-06 3. Selve rapporten i de 8 øvrige tilfælde har ikke noget navn, men observationsarkene er udfærdiget på en blanket der nederst bærer teksten KF 50247. Sidstnævnte blanket synes således at være

Københavns Fængslers egen blanket. Denne blanket er dog ikke anvendt i de nyeste sager bortset fra en enkelt, jf. straks nedenfor.

Denne ene sag vedrører en anbringelse den 28. september 2002. Under rubrikken "Observationer" i (selve) rapporten er der henvist til løse observationsark med bemærkning om at løse ark var anvendt på grund af den pågældende fængselsfunktionærs manglende uddannelse i brugen af klientsystemet. Jeg går således ud fra at den anvendte rapportblanket indgår som en elektronisk blanket i klientsystemet, og at der efter dette system ikke længere skal anvendes særskilt skema til brug for noteringer om tilsyn med den observationscelleanbragte, jf. § 17 i den nugældende bekendtgørelse.

Jeg anmoder Direktoratet for Kriminalforsorgen om at oplyse hvorvidt dette er korrekt forstået. I bekræftende fald går jeg ud fra at institutionerne er gjort bekendt med at denne blanket skal anvendes i stedet for DfK 110 A og 107 A, og at direktoratet ved næste revision af vejledningen vil ændre pkt. 7.

10.3.3. Betingelser

Betingelserne for at der kan ske anbringelse i observationscelle, er angivet i bekendtgørelsens § 12, og for anbringelser der fandt sted før 1. august 2002, i den dagældende bekendtgørelsens § 10. Bestemmelserne er identiske. Anbringelse i observationscelle kan efter bestemmelsen i stk. 1 kun finde sted hvis det er nødvendigt for at forebygge hærværk (nr. 1), hvis afgørende hensyn til orden og sikkerhed i institutionen kræver det (nr. 2), eller hvis der er behov for særlig observation (nr. 3). Anbringelse i observationscelle må ikke finde sted hvis anbringelsen efter indgrebets formål og den krænkelser og det ubehag som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb, jf. stk. 2.

Anbringelsen skete i et tilfælde efter nr. 1, i 2 tilfælde efter nr. 2, i 6 tilfælde efter nr. 3 og i et tilfælde efter såvel nr. 2 som nr. 3.

10.3.4. Begrundelse mv.

Efter § 15, stk. 2, i den nugældende og § 13, stk. 2, i den tidligere gældende bekendtgørelse skal der udfærdiges en rapport om det passede. Rapporten skal bl.a. indeholde notat om afgørelsen og begrundelsen herfor og oplysning om dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende.

Ifølge pkt. 6 i vejledningen til den nugældende bekendtgørelse skal begrundelsen indeholde ”en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå.”

I et tilfælde (en anbringelse den 9. april 2002) har jeg alene modtaget observationsark i sagen, men i alle de øvrige tilfælde er der (i selve rapporten) givet en begrundelse for anbringelsen, typisk i form af en redegørelse for hændelsesforløbet indtil anbringelsen. I intet tilfælde er der dog henvist til de retsregler som afgørelsen om observationscelleanbringelse er truffet efter.

Det er beklageligt at der for så vidt angår de anbringelser der fandt sted efter ikrafttrædelsen af den nye bekendtgørelse, ikke er sket en sådan henvisning til retsregler. Jeg går ud fra at institutionen fremover er opmærksom på kravet om angivelse af retsgrundlaget.

For så vidt angår anbringelsen den 9. april 2002 hvor jeg som nævnt kun har modtaget observationsarket i sagen, fremgår det ikke hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende. Der er kun i et af de øvrige tilfælde

notat om hvornår afgørelsen er meddelt den pågældende. Det drejer sig om en anbringelse den 21. januar 2002 som er udfærdiget på en anden blanket end de øvrige anbringelser (KRANS R-05 2).

Det er beklageligt at der mangler notat med angivelse af dato og klokkeslæt for hvornår afgørelsen er meddelt de observationscelleanbragte i disse – i alt 8 – tilfælde.

10.3.5. Magtanvendelse

Efter bekendtgørelsens § 14, stk. 1, og den tidligere bekendtgørelses § 12, stk. 1, skal anbringelse i observationscelle gennemføres så skånsom som omstændighederne tillader.

I et tilfælde har jeg kun modtaget observationsarket i sagen (en anbringelse den 9. april 2002), og det fremgår derfor ikke om der blev anvendt magt i forbindelse med observationscelleanbringelsen i dette tilfælde. For så vidt angår de øvrige anbringelser blev der anvendt magt i 2 tilfælde. Magten bestod i begge tilfælde i armsnogningsgreb. I det ene tilfælde blev der tillige anvendt håndjern.

10.3.6. Kompetence mv.

Kompetencen til at beslutte anbringelse i observationscelle og ophør af denne anbringelse ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. den nugældende bekendtgørelses § 15, stk. 1, og den tidligere gældende bekendtgørelses § 13, stk. 1. Der er ikke – som ved anvendelse af håndjern og magt – en bestemmelse i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab hvorefter beslutningen dog kan træffes af den tilstedeværende funktionær som er ansvarlig for det pågældende tjenestoområde, hvis forholdene i det enkelte tilfælde ikke tillader at man afventer en afgørelse fra den kompetente person. Der er (derfor) heller ikke en

bestemmelse der forpligter til underretning af den kompetente person hvis afgørelsen er truffet af en anden end denne.

Beslutningen om anbringelse i observationscelle blev i et tilfælde truffet af en overvagtimester og i de øvrige tilfælde af en fængselsfunktionær. Der er i alle tilfælde sket underretning af enten en overvagtimester eller en anden fængselsfunktionær. I alle tilfælde på nær et har en overvagtimester efterfølgende gennemset rapporten.

Beslutningen om ophør af anbringelsen er i 3 tilfælde truffet af en overvagtimester og ellers så vidt ses i alle tilfælde af en fængselsfunktionær.

Jeg anmoder om at få oplyst hvorvidt der er fastsat interne kompetenceregler og (herunder) regler vedrørende underretning. I bekræftende fald beder jeg om at kopi heraf sendes til mig.

10.3.7. Undersøgelse af den indsattes person

Efter § 16, stk. 2, i den nugældende og § 14, stk. 2, i den tidligere gældende bekendtgørelse skal der i forbindelse med anbringelsen ske en undersøgelse af den indsattes person, jf. straffuldbyrdelseslovens § 60, medmindre institutionen skønner at det er unødvendigt.

Hvis det er nødvendigt i det enkelte tilfælde, kan der endvidere efter bestemmelsens 2. pkt. foretages omklædning af den indsatte. Den indsatte skal i givet fald selv anmodes om at foretage omklædningen, jf. bestemmelsens 3. pkt.

Med hensyn til omklædning har direktoratet i pkt. 4, 2. afsnit, i vejledningen til den nugældende bekendtgørelse og i følgeskrivelsen til den tidligere gældende bekendtgørelse i øvrigt henvist til det der er anført i pkt. 7 i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler. Heri er anført at omklædning indebærer at den indsatte skal afklædes og som minimum have

institutionens underbenklæder eller et tæppe på igen. Desuden skal den indsatte tilbydes en undertrøje.

Kun i et tilfælde er der notat om at den pågældende blev visiteret ved indsættelse i observationscellen (en anbringelse den 11. august 2002). Der er ikke i noget tilfælde notat om omklædning.

Jeg beder institutionen om at oplyse om der er sket en undersøgelse af den indsatte person i de øvrige tilfælde, og om der i nogle af tilfældene er sket omklædning. Hvis der er foretaget omklædning, beder jeg tillige om oplysning om hvorvidt der er forholdt i overensstemmelse med pkt. 7 i vejledningen om anvendelse af sikringsmidler.

I forbindelse med min inspektion af Statsfængslet i Horsens i 1998 bad jeg direktoratet om at overveje hvorvidt der af hensyn til kontrolmuligheder burde foretages notat af den nærmere baggrund for en beslutning om visitation og omklædning i sager vedrørende anbringelse i observationscelle. Efter de dagældende regler kunne der (kun) ske visitation og omklædning hvis det blev skønnet påkrævet. Direktoratet anførte i den anledning bl.a. at der burde være en anførsel i sagen om baggrunden for beslutningen, men at denne anførsel dog i en lang række tilfælde kunne ske ved en henvisning til det øvrige materiale i sagen om baggrunden for selve anbringelsen. Jeg tog dette til efterretning med bemærkning om at jeg gik ud fra at direktoratet ville gøre anstalterne og arresthusene bekendt med direktoratets opfattelse.

Også for så vidt angår anbringelse i sikringscelle hvor der efter de dagældende regler skulle ske visitation og omklædning, bad jeg direktoratet om at overveje hvorvidt der af hensyn til kontrolmuligheder burde indføres en notatpligt, f.eks. en rubrik i observationsskemaerne hvori det ved afkrydsning kan tilkendegives at der er forholdt i overensstemmelse med reglerne. Direktoratet oplyste at direktoratet ved næste genoptryk af ob-

servationsskemaerne ville indføre en sådan rubrik hvilket jeg tog til efterretning (i en opfølgingsrapport af 30. marts 2001).

Direktoratet tilkendegav således at der skulle ske notat om visitation og omklædning – ikke kun i forbindelse med observationscelleanbringelse hvor udgangspunktet tidligere var at der kun skulle ske undersøgelse af den indsattes person og omklædning hvis det var påkrævet – men også (indirekte) i forbindelse med sikringscelleanbringelse hvor der altid skulle ske undersøgelse af den indsattes person og omklædning.

Det er ikke i bekendtgørelsen om anvendelse af sikringsmidler (bekendtgørelse nr. 384 af 17. maj 2001) eller i vejledningen i tilknytning hertil (nr. 90 af 16. maj 2001) anført at der skal gøres notat om undersøgelse af den indsattes person og omklædning. Det er (alene) i bestemmelsen om notatpligt i § 13, stk. 1, anført at der skal gøres notat om overvejelser om lægetilsyn. Inspektionschefen har i forbindelse med sagen om inspektion af Arresthuset i Kolding anført at han dog går ud fra at det fortsat er direktoratets opfattelse at der skal gøres notat om personundersøgelse og omklædning i forbindelse med sikringscelleanbringelse.

Det fremgår af udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 15, stk. 2, og den tidligere bekendtgørelses § 13, stk. 2, at der skal gøres notat om de overvejelser der har fundet stede efter henholdsvis § 16 og 14. Der er ikke i øvrigt anført noget i bekendtgørelsen eller (nu) vejledningen i tilknytning hertil om notatpligt vedrørende spørgsmålet om undersøgelse af den indsattes person og omklædning. De rapporter og observationsark som jeg har modtaget, indeholder ikke fortrykte rubrikker til notat vedrørende spørgsmålet om undersøgelse af den indsattes person og omklædning.

Foruden personundersøgelse og omklædning omfatter § 16 i den nugældende og § 14 i den tidligere bekendtgørelse spørgsmål om lægetilsyn, jf.

henholdsvis § 16, stk. 1 og § 14, stk. 1. (For så vidt angår sikringscelleanbringelse står reglerne om lægetilsyn ikke i samme bestemmelse som reglerne om visitation og omklædning i bekendtgørelsen om anvendelse af sikringsmidler, men i selve straffuldbyrdelsesloven (§ 66, stk. 5 og 6)).

I sagen vedrørende inspektionen af Arresthuset i Kolding har inspektionschefen anført følgende:

”...

Selv om bestemmelsen om undersøgelse af den indsatte person ved observationscelleanbringelse er ændret fra at være en bestemmelse om at der i konkrete tilfælde kunne ske en sådan undersøgelse, til at der skal foretages en sådan undersøgelse, medmindre det i konkrete tilfælde skønnes unødvendigt, går jeg ud fra at der efter direktoratets opfattelse fortsat skal ske notat om hvorvidt der har fundet en sådan undersøgelse sted. Jeg går med andre ord ud fra at notatpligten i § 13, stk. 2, i bekendtgørelsen om udelukkelse fra fællesskab om de ”overvejelser” der har fundet sted efter § 14, ikke kun omfatter spørgsmålet om lægetilsyn (§ 14, stk. 1) og omklædning (§ 14, stk. 2), men også de tilfælde hvor der efter hovedreglen i stk. 2, 1. pkt., sker undersøgelse af den indsattes person – svarende til den notatpligt som gælder ved undersøgelse af den indsattes person ved sikringscelleanbringelse.

Jeg går således ud fra at retstilstanden er den samme for sikringscelleanbringelse og observationscelleanbringelse således at der i alle tilfælde skal gøres notat om undersøgelse af den indsattes person og omklædning. Da der ved sikringscelleanbringelse altid og ved observationscelleanbringelse som hovedregel skal ske undersøgelse af den indsattes person, vil det dog være tilstrækkeligt at angive (afkrydse) at en sådan undersøgelse har fundet sted. Hvis en sådan undersøgelse ved observationscelleundersøgelse eller omklædning ved sikringscelleanbringelse undtagelsesvist ikke finder sted, må det anføres med en begrundelse for at det ikke har fundet sted. Da omklædning ved observationscelleanbringelse kun skal ske hvis det er nødvendigt i det konkrete tilfælde, må der altid angives en begrundelse når det finder sted. Som nævnt af direktoratet i udtalelsen af 22. januar 2001 vil begrundelsen dog i en lang række sager kunne ske ved en henvisning til det øvrige materiale i sagen om baggrunden for selve anbringelsen.”

For så vidt angår observationscelleanbringelse angav direktoratet ikke i sin udtalelse af 22. januar 2001 i sagen vedrørende inspektionen af Statsfængslet i Horsens at der ville ske en ændring af de observationsskemaer der benyttes ved sådanne anbringelser. Inspektionschefen har i sagen vedrørende inspektionen af Arresthuset i Kolding bedt direktoratet om at

overveje at indføje en rubrik i observationsskemaet til afkrydsning af hvorvidt der er sket undersøgelse af den indsatte person, og han har beder om underretning om resultatet af disse overvejelser. Det fremgår som nævnt at der nu anvendes edb-baserede blanketter ved anbringelse i observationscelle hvorefter der så vidt ses ikke længere skal anvendes særskilt (observations)skema til brug for noteringer om tilsyn med den observationscelleanbragte. Direktoratet har i en udtalelse af 10. februar 2003 vedrørende inspektionen af Arresthuset i Kolding oplyst at der ved en kommende revision af klientsystemet vil blive indføjet valglister i de nye elektroniske blanketter vedrørende anbringelse i observationscelle hvor den ansvarlige funktionær skal markere hvorvidt den indsatte er undersøgt og omklædt.

Før der gennemføres undersøgelse af den indsatte person, skal institutionen mundtligt orientere den indsatte om baggrunden for at undersøgelsen gennemføres medmindre særlige omstændigheder taler imod dette, jf. § 2 i Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 380 af 17. maj 2001 om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i kriminalforsorgens institutioner. Der er ikke pligt til at gøre notat om en sådan underretning.

Jeg går ud fra at den indsatte ved anbringelsen af 11. august 2002 – og ved de øvrige anbringelser hvis der fandt visitation sted – er orienteret i overensstemmelse med § 2, dvs. at orientering kun er undladt hvis særlige omstændigheder talte derimod.

10.3.8. Lægetilkald og lægetilsyn

Efter § 16, stk. 1, i den nugældende og § 14, stk. 1, i den tidligere gældende bekendtgørelse skal der tilkaldes læge hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anbringelsen (nr. 1), eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp (nr. 2).

I et tilfælde var der lægetilsyn med den pågældende fem minutter før anbringelsen i observationscelle – som skete efter anbefaling fra denne læge (en anbringelse den 29. august 2002). I 3 tilfælde var der lægetilsyn efter anbringelse i observationscelle. I 2 af disse tilfælde blev den pågældende senere under anbringelsen tilset af sygeplejerske. I yderligere 3 tilfælde blev den pågældende tilset af sygeplejerske efter anbringelsen. I det ene af disse tilfælde er det afkrydset at lægetilsyn blev anset for unødvendigt (en anbringelse den 21. januar 2002), mens det i et andet tilfælde er noteret at der blev tilkaldt læge, men under feltet til angivelse af lægens bemærkninger er det noteret at den pågældende blev tilset af sygeplejerske (en anbringelse den 14. oktober 2002). I det tredje tilfælde er der ikke notat om hvorvidt lægetilsyn blev fundet nødvendigt, men det fremgår af ledelsens påtegning at den pågældende efter udtagelsen af observationscellen efter eget ønske snarest ville blive tilset af læge (en anbringelse den 7. maj 2002). I et tilfælde er der notat om at lægetilsyn ikke er fundet nødvendigt, men at den pågældende ville blive tilset af sygeplejerske dagen efter. Da nogle af tilsynsnotaterne i denne sag er utydelige, er det ikke muligt at se om det skete inden den pågældende blev udtaget af observationscellen. I de øvrige tilfælde er der ikke notat om at der har været læge, eller at det har været overvejet. Jeg går ud fra at lægetilsyn har været overvejet og er skønnet unødvendigt.

Efter § 15, stk. 2, i den nugældende og § 13, stk. 2, i den tidligere gældende bekendtgørelse skal notatet i sagen indeholde oplysning om institutionens overvejelser efter henholdsvis § 16 og 14, dvs. overvejelser om lægetilsyn.

Det er derfor beklageligt at det ikke udtrykkeligt er anført i alle tilfælde at lægetilsyn har været overvejet, f.eks. ved angivelse af et minus ud for den fortrykte tekst om tilkald af læge.

For så vidt angår anbringelsen den 14. oktober 2002 hvor den pågældende blev tilset af sygeplejerske, fremgår det som nævnt at der blev tilkaldt læge, men under rubrikken til angivelse af lægens bemærkninger er det anført at den pågældende blev tilset af sygeplejerske. Isoleret set forstår jeg notatet om lægetilkald sådan at lægetilsyn blev skønnet nødvendigt. Det fremgår dog samtidig af teksten at den pågældende inden anbringelsen i observationscelle hvor hun tilkendegav at hun ville tage sit eget liv hvis hun ikke blev løsladt, blev oplyst om at sygeplejersken ville søge at få hende overført til Vestre Hospital.

Jeg har tidligere udtalt at tilsyn ved sygeplejerske ikke kan erstatte lægetilsyn som sker på grundlag af bestemmelser om lægetilsyn, f.eks. i forbindelse med anbringelse i observationscelle. Jeg henviser bl.a. til Folketingets Ombudsmands beretning for 1996, s. 391 og 393, og til beretningen for 1998, s. 706.

Hvis tilsyn ved sygeplejerske ved anbringelsen den 14. oktober 2002 er sket på personalets foranledning på grundlag af bestemmelsen i § 16, stk. 1, nr. 1, i bekendtgørelse nr. 574 af 5. juli 2002 om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv., eller hvis den pågældende begærede lægetilsyn, jf. nr. 2 i samme bestemmelse, er der derfor ikke forholdt i overensstemmelse med bekendtgørelsens § 16. Hvis tilsynet ved sygeplejerske ikke er sket på grundlag af bekendtgørelsens § 16, burde det efter min opfattelse være fremgået udtrykkeligt som det gør ved anbringelserne den 21. januar og 11. august 2002; i førstnævnte tilfælde er det afkrydset at lægetilsyn ikke er fundet nødvendigt, og tilkald af "læge" er udstreget og erstattet af "sygeplejerske", mens det i det andet tilfælde i selve teksten vedrørende baggrunden for anbringelsen er anført at den pågældende ville blive tilset af sygeplejerske, men at tilkald af læge ikke var fundet nødvendigt.

Der er ikke foreskrevet noget om hvornår lægetilsyn skal finde sted ved anbringelse i observationscelle, men det skal ske så hurtigt som muligt. Der er heller ikke i reglerne foreskrevet notatpligt med hensyn til tidspunktet for og indholdet af lægetilsynet, men på den fortrykte blanket er

der rubrikker til notat herom. Derimod er der notatpligt med hensyn til tidspunkt for tilkald af læge, herunder ved eventuelle senere forsøg hvis kontakt ikke opnås straks, jf. vejledningens pkt. 4, 2. pkt., og følgeskrivelsen til den tidligere bekendtgørelse. Blanketterne indeholder fortrykte rubrikker til angivelse heraf. Der er således pligt til at gøre notat om tidspunkter for tilkald og tilsyn og om lægens bemærkninger.

Der er i alle de tilfælde hvor der var lægetilsyn, gjort notat om tidspunkterne for såvel tilkaldet som tilsynet. For så vidt angår lægens bemærkninger har denne i et tilfælde blot påført observationsarket bemærkning om at den pågældende er tilset (en anbringelse den 9. april 2002). I et andet tilfælde er henvist til journalen som jeg ikke har modtaget, og i det sidste tilfælde er lægens bemærkninger gengivet i selve rapporten.

Tilkald fandt i sagerne sted mellem 5 og 10 minutter efter anbringelsen i observationscelle. I den sag hvor tilsyn skete ved sygeplejerske, men hvor tilkaldet er angivet i rapporten som et tilkald af læge (en anbringelse den 14. oktober 2002) skete tilkald efter 15 minutter. Tilsyn fandt sted henholdsvis 15 minutter efter tilkald, 40 minutter efter tilkald og knap 2 timer efter tilkald. I sagen fra den 14. oktober 2002 tilså sygeplejersken den pågældende 1 time og 5 minutter efter tilkaldet.

10.3.9. Tilsyn ved personalet

Under anbringelsen i observationscelle skal den indsatte jævnligt tilses af institutionens personale, jf. § 17 i den nugældende og § 15 i den tidligere bekendtgørelse. Enhver der tilser den pågældende, skal gøre notat herom på et observationsskema uanset om der er sket ændringer i den indsattes forhold, jf. bestemmelsens 2. pkt. Notatet skal indeholde oplysning om dato og klokkeslæt for tilsynet og oplysning om den pågældendes tilstand, samt eventuelle bemærkninger om behovet for at opretholde anbringelsen, jf. 3. pkt.

Hvor hyppigt der skal ske tilsyn, afhænger af en konkret vurdering, jf. pkt. 5 i direktoratets vejledning af 5. juli 2002 og direktoratets skrivelse af 16. maj 2001.

I alle tilfælde har der generelt været ca. 30 minutter mellem hvert tilsyn, dog mindre end 30 minutter i 2 tilfælde hvor anbringelserne begge var af kort varighed. Ved ganske få tilsyn er der gået længere tid end 30 minutter. I et enkelt tilfælde (en anbringelse den 14. oktober 2002) er det blot noteret at den pågældende var under opsyn i hele perioden, men anbringelsen varede kun 35 minutter. Den pågældende blev således udtaget af observationscellen umiddelbart efter tilsyn ved sygeplejerske som fandt sted ca. 20 minutter efter anbringelsen.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse hvorvidt der er fastsat interne retningslinjer for tilsynet. I bekræftende fald beder jeg om en kopi heraf.

10.3.10. Ophør og varighed

Anbringelse i observationscelle skal straks bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. § 14, stk. 2, i den nugældende og § 12, stk. 2, i den tidligere gældende bekendtgørelse.

Under pkt. 5 i vejledningen om hyppigheden af tilsyn ved personalet og i skrivelsen af 16. maj 2001 er det anført at hvis den indsatte er faldet til ro og sover, vil det kunne være rigtigt at lade den indsatte sove i observationscellen indtil om morgenen frem for at vække den pågældende og dermed risikere en ny optrapning af situationen.

Tidspunktet for iværksættelse og ophør af anbringelsen fremgår af rapporter og observationsarkene. Ved de rapporter der er anvendt i de seneste 8 tilfælde, er varigheden af anbringelsen tillige anført i døgn, timer og minutter, foroven på blanketten.

Anbringelserne varede mellem 35 minutter (i 2 tilfælde) og ca. 41 timer (i et tilfælde, en anbringelse den 12. oktober 2002). I 5 tilfælde varede anbringelsen mellem godt 1 time og ca. 4½ time. I de sidste 2 tilfælde varede anbringelserne henholdsvis knap 15 og godt 16 timer (anbringelser den 9. april og 11. august 2002).

Meget af den tid som de pågældende ved de 2 sidstnævnte anbringelser tilbragte i observationscellen, var om natten hvor de pågældende lå og sov. De blev udtaget af observationscellen henholdsvis kl. 11.00 og 13.10 næste dag. I begge tilfælde var de pågældende rolige efter at have fået morgenmad henholdsvis ca. kl. 9.00 og 8.00. I sidstnævnte tilfælde sov den pågældende (dog) videre om formiddagen efter at han havde fået morgenmad mv.

Jeg anmoder om oplysning om hvorfor de pågældende ikke blev udtaget af observationscellen umiddelbart efter at have fået morgenmad.

For så vidt angår den anbringelse der varede ca. 41 timer (den 12. oktober 2002), og som skete på grund af trusler fra den pågældende om selvmord, blev anbringelsen iværksat den 12. oktober 2002, kl. 21.15, og ophørte den 14. oktober 2002, kl. 15.17. Anbringelsen strakte sig dermed over to nætter. Af tilsynsnotaterne fra den første nat fremgår at den pågældende var en del vågen og gik rundt (var rastløs). Det er anført at han lå (stille) på sengen i tidsrummet mellem kl. 7.15 og 12.30 hvor han fik frokost. Bortset fra notater kl. 11.30 og 12.00 fremgår det ikke om den pågældende var vågen da han lå på sengen, men det fremgår at frokosten foregik under overvågning. Ved de efterfølgende tre notater er det anført at den pågældende sad på sengen (og derefter var på toilettet). Kl. 15.00 havde en fængselsfunktionær en kort snak med den indsatte for at prøve at få ham ud af observationscellen, men det er noteret at han stadig var ”mærkelig”. Det fremgår således at det (i hvert fald på dette tidspunkt)

blev overvejet om betingelserne for anbringelse i observationscelle stadig var opfyldte. I de følgende ca. 3-4 timer sad den pågældende på sengen hvorefter han gik rundt (og var på toilettet). Bortset fra i tidsrummet mellem kl. ca. 23.00 og 24.00 hvor den pågældende sad på sengen, sov han fra kl. ca. 20.30 til ca. 9.00 den følgende dag (den 14. oktober 2002) hvor han fik morgenmad. Ved alle de efterfølgende notater frem til kl. 14.00 er det anført at han lå på sengen (i et enkelt tilfælde dog sad). Kl. 14.00 havde den pågældende en samtale med blandt andre en sygeplejerske hvorefter han blev udtaget af observationscellen.

Jeg anmoder om oplysning om hvilke overvejelser der fandt sted om ophør af observationscelleanbringelsen efter at den pågældende den 14. oktober 2002 havde fået morgenmad.

Jeg har (i øvrigt) ikke grundlag for at antage at bestemmelserne i henholdsvis § 12, stk. 2, og § 14, stk. 2, i bekendtgørelserne om udelukkelse fra fællesskab ikke skulle have været overholdt i sagerne.

10.3.11. Klagevejledning

Efter § 15, stk. 2, sidste pkt., i den nugældende og § 13, stk. 2, sidste pkt., i den tidligere gældende bekendtgørelse skal det påføres rapporten når den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren (Direktoratet for Kriminalforsorgen) og om hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2.

I rapportblanketten KRANS R-05 2 er der fortrykt oplysning om klagevejledning, herunder klagefrist (uden henvisning til § 111, stk. 2). Der er fortrykt en linje til navn/underskrift og dato, og denne er udfyldt i den ene sag hvori jeg har modtaget kopi af denne rapportblanket. I den anden anvendte standardblanket (som er anvendt i 8 tilfælde) er der ikke en sådan rubrik, og i intet af disse tilfælde er rapporten påtegnet oplysning om at der er givet klagevejledning.

Jeg beder om oplysning om hvorvidt der er givet klagevejledning i disse 8 tilfælde.

Hvis der (som jeg antager under pkt. 10.3.2.) er tale om anvendelse af en standardblanket (i klient-systemet) som direktoratet har udfærdiget, beder jeg tillige direktoratet om at overveje at indføre fortrykt tekst til angivelse af klagevejledning. Jeg beder om underretning om resultatet af denne overvejelse.

For så vidt angår klagefrist henviser jeg til det anførte under pkt. 10.1.9. vedrørende anvendelse af håndjern.

10.4. Udelukkelse fra fællesskab

10.4.1. Indledning

Jeg har som nævnt (reelt kun) modtaget 7 rapporter om udelukkelse fra fællesskab (anbringelse i enrum). I det ene tilfælde skete der dog efter midlertidig udelukkelse fra fællesskab ikke endelig udelukkelse fra fællesskab, så der er reelt alene tale om 6 tilfælde af udelukkelse fra fællesskab. Den nævnte sag (som er fra den 22. marts 2002) indgår derfor kun delvis i gennemgangen nedenfor.

De modtagne rapporter dækker perioden fra den 20. marts til den 16. oktober 2002, dvs. en periode på knap 7 måneder. To dage var der to udelukkelser. Det drejer sig om den 12. august og 9. oktober 2002. Ved omtale af disse sager nedenfor er derfor medtaget tidspunktet for udelukkelserne fra fællesskab.

Af kriminalforsorgens statistik for 2001 fremgår det (s. 40) at der dette år var i alt 5 udelukkelser fra fællesskab i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm. I 2000 var der i alt 21 tilfælde.

Jeg anmoder om oplysning om hvor mange udelukkelse fra fællesskab der er indberettet til Direktoratet for Kriminalforsorgen for år 2002.

Københavns Fængsler har i sin udtalelse af 28. marts 2003 oplyst at de indsatte i langt de fleste tilfælde ikke fuldstændig udelukkes fra fællesskab med andre indsatte, dvs. hensættes på en celle alene. De overflyttes til bygning 18 vest hvor de typisk placeres på en aflåst celle med en eller to andre indsatte. På afdelingen er der fem celler der således typisk er belagt med flere indsatte. Gårdture afvikles i fællesskab for samtlige indsatte i fløjen.

10.4.2. Retsgrundlag

Reglerne om udelukkelse fra fællesskab af indsatte i kriminalforsorgens institutioner findes i straffuldbyrdelseslovens § 63 og den under pkt. 10.3.2. nævnte bekendtgørelse om udelukkelse af indsatte fra fællesskab, herunder anbringelse i observationscelle mv. i fængsler og arresthuse, nu bekendtgørelse nr. 574 af 5. juli 2002 der trådte i kraft den 1. august 2002, og indtil da bekendtgørelse nr. 383 af 17. maj 2002. Til den nye bekendtgørelse knytter sig, som også nævnt under dette pkt., vejledning nr. 73 af 5. juli 2002, og til den tidligere bekendtgørelse skrivelse nr. 88 af 16. maj 2001 der er bortfaldet ved nævnte vejledning. Reglerne gælder også for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1, 2. pkt.

For så vidt angår sager om udelukkelse fra fællesskab som anvendes som reaktion på et disciplinært forhold, gjaldt efter den tidligere bekendtgørelse at Justitsministeriets dagældende disciplinærstrafbekendtgørelse (nr. 385 af 17. maj 2001) og Direktoratet for Kriminalforsorgens disciplinærstrafvejledning (nr. 91 af 16. maj 2001) også fandt anvendelse, jf. udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 3. I den nugældende bekendtgørelse om

udelukkelse fra fællesskab er indsat særlige regler om behandlingen af sager herom, jf. bekendtgørelsens §§ 4 og 5 som er citeret i pkt. 10.4.4.

Der har i alle tilfælde, bortset fra sagen fra den 22. marts 2002, været afholdt forhør i sagen. I alle de – i alt 5 – sager hvori der er truffet afgørelse efter den 1. april 2002 (hvor Københavns Fængsler tog klientsystemet i brug), er der foruden forhørsnotatet en særlig blanket med overskriften ”Udelukkelse fra fællesskab og ugentlige overvejelser”. Jeg går ud fra at der er tale om en elektronisk blanket som findes i klientsystemet og er udarbejdet af Direktoratet for Kriminalforsorgen.

10.4.3. Betingelser

Betingelserne for tvangsmæssig udelukkelse fra fællesskab er angivet i lovens § 63, stk. 1, nr. 1-3. Efter disse bestemmelser kan tvangsmæssig udelukkelse fra fællesskab ske for at forebygge undvigelse, strafbar virksomhed eller voldsom adfærd (nr. 1), for at gennemføre foranstaltninger der er nødvendige af sikkerhedshensyn eller påkrævet for at gennemføre en almindelig sundhedskontrol eller forebygge smittefare (nr. 2), eller fordi den indsatte udviser en grov eller oftere gentagen utilladelig adfærd som er åbenbart uforenelig med fortsat ophold i fællesskab med andre indsatte (nr. 3).

I alle tilfælde er det bestemmelsen i § 63, stk. 1, nr. 1, der ligger til grund for beslutningen om udelukkelse fra fællesskab. I et tilfælde ses bestemmelsen i nr. 3 dog tillige at have været anvendt (en udelukkelse den 20. marts 2002). Der er alene henvist til § 63, men udelukkelsen fra fællesskab er sket ”for at forebygge truende adfærd samt at have udvist en utilladelig adfærd”. Jeg går derfor ud fra at udelukkelsen fra fællesskab skete både for at forebygge truende adfærd (nr. 1) og for udvist utilladelig adfærd (nr. 3). Den pågældende var af gangmanden på afdelingen udpeget som årsag til tilbagevendende problemer på afdelingen ved madudleve-

ring, og gangmanden havde oplyst at den pågældende truede gangmændene hvilket var et stort problem hver dag. I indberetningen er det tillige bl.a. anført at den pågældende var meget støjende og dominerende og ikke ville følge personalets anvisninger. Den indsatte afviste at have truet andre indsatte og mente ikke at han havde nogen problemer med personalet i det daglige. Forhørslederen lagde ved bevisbedømmelsen de(n) medindsattes og fængselsfunktionærernes udtalelser og observationer til grund og henviste tillige til at der var tale om en mærkbar ændring af stemningen på afdelingen efter at den pågældende var flyttet derfra. For så vidt angår den utilladelige adfærd fremgår det ikke om forholdet er vurderet som en grov eller oftere gentagen utilladelig adfærd.

I alle de øvrige tilfælde skete anbringelsen for at forebygge undvigelse.

I den ene sag der ligger forud for 1. april 2002, er henvist til straffuldbyrdelseslovens § 63, mens forhørsnotaterne i sagerne efter dette tidspunkt henviser til straffuldbyrdelseslovens § 67 som vedrører ikendelse af disciplinærstraf. Københavns Fængsler har i brevet af 16. december 2002 oplyst at de forkerte henvisninger skyldes dels at klientsystemet automatisk foreslår henvisninger til § 67, dels personalets uvanthed med et nyt system. I den særlige blanket om udelukkelse fra fællesskab som er vedlagt alle sagerne efter 1. april 2002, er der (korrekt) henvist til § 63, stk. 1, nr. 1. Jeg går ud fra at disse blanketter (nu) udfyldes i alle tilfælde ved behandlingen af sagen.

Selv om der er henvist til straffuldbyrdelseslovens § 67 i forhørsnotaterne, har der således ikke været tale om overvejelser om anbringelse i strafcelle i stedet for udelukkelse fra fællesskab. Efter straffuldbyrdelseslovens § 67, nr. 2, kan der ikendes strafcelle for undvigelse og forsøg herpå. Jeg går derfor ud fra at betingelserne for strafcelleanbringelse også var opfyldte (og at der derfor for så vidt lige så godt kunne være sket strafcelleanbringelse). Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i

Sandholm anvender imidlertid, som nævnt under pkt. 1, ikke disciplinærstraf, herunder heller ikke anbringelse i strafcelle.

For at kunne anvende udelukkelse fra fællesskab i tilfælde hvor der har fundet undvigelse eller forsøg herpå sted, er det ikke (som ved ikendelse af strafcelle) tilstrækkeligt at en sådan undvigelse eller et forsøg herpå faktisk har fundet sted. Det er tillige en betingelse at det er nødvendigt for at forebygge yderligere undvigelse(sforsøg). Omvendt behøver der ifølge (ordlyden af) straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1, nr. 1, ikke at have fundet en undvigelse eller et forsøg herpå sted for at træffe beslutning om udelukkelse fra fællesskab efter denne bestemmelse, men en sådan beslutning forudsætter at det er nødvendigt for at forebygge undvigelse. Udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning, mens strafcelle er en disciplinærstraf for et begået forhold.

Jeg har ikke grundlag for at antage at betingelserne for udelukkelse fra fællesskab ikke skulle have været opfyldt i de sager som jeg har modtaget. Jeg lægger derfor også til grund at der ikke (nødvendigvis) ville være sket straffcelleanbringelse i stedet for udelukkelse fra fællesskab hvis institutionen også anvendte disciplinærstrafsystemet. I andre lukkede institutioner ville tilsvarende situationer muligvis have medført strafcelle, men Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm er på grund af sit klientel og de bygningsmæssige forhold ikke direkte sammenlignelig med disse institutioner, herunder Københavns Fængsler. Praksis i denne institution kan derfor adskille sig fra praksis i disse institutioner. Jeg henviser i øvrigt til punkt 10.4.4.

Hvis der er grund til at antage at betingelserne i straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1, for udelukkelse fra fællesskab er opfyldte, kan institutionen midlertidigt udelukke den indsatte fra fællesskab mens spørgsmålet om udelukkelse behandles, jf. lovens § 63, stk. 2.

Der er oplysning om midlertidig udelukkelse fra fællesskab i alle sagerne, bortset fra en (en anbringelse den 9. oktober 2002, kl. 11.35). I et til-

fælde førte den midlertidige udelukkelse, som tidligere nævnt, ikke til en endelig udelukkelse (en midlertidig udelukkelse den 21. marts 2002, jf. rapport af 22. marts 2002). Jeg går ud fra at det ved den midlertidige udelukkelse fra fællesskab (også) i denne sag blev lagt til grund at betingelserne for udelukkelse fra fællesskab var opfyldte. Af rapporten i sagen fremgår det at den pågældende blev midlertidigt udelukket fra fællesskab efter at der fire gange i løbet af eftermiddagen havde været tændt for brandslangen i den afdeling hvor han var anbragt, og det fra andre frihedsberøvede på afdelingen var bekræftet at den pågældende havde været impliceret i ”vandkampene”. Den midlertidige udelukkelse fra fællesskab varede fra kl. 21.00 den 21. marts 2002 til næste dag kl. 13.30. Det fremgår af notatet i sagen at en overvagtimester kl. 11.45 havde en samtale med den pågældende, og at overvagtimesteren på denne baggrund ikke mente at det kunne bevises at den pågældende havde deltaget i urolighederne. Der blev ikke afholdt et egentligt forhør i sagen (som i de andre sager).

Jeg anmoder om oplysning om hvorvidt den midlertidige udelukkelse fra fællesskab blev anset for uberettiget (uforskyldt). I givet fald anmoder jeg tillige om oplysning om hvorvidt forholdet er omfattet af bestemmelsen i straffuldbyrdslovens § 106, nr. 3, om erstatning for uforskyldt udelukkelse fra fællesskab (som også finder anvendelse over for varetægtsarrestanter, jf. bekendtgørelse nr. 395 af 17. maj 2001 om behandlingen af krav fra indsatte i kriminalforsorgens institutioner om erstatning i anledning af uforskyldte indgreb).

10.4.4. Sagsbehandlingsregler

§§ 4 og 5 i den nugældende bekendtgørelse har følgende indhold:

”§ 4. Ved midlertidig udelukkelse fra fællesskab, jf. straffuldbyrdslovens § 63, stk. 2, skal den indsatte så hurtigt som muligt orienteres om hvilke retsregler, afgørelsen er truffet efter, og have lejlighed til at udtale sig i sagen.

§ 5. Inden der træffes afgørelse om udelukkelse fra fællesskab, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, skal den indsatte gøres bekendt med adgangen til at lade sig bistå og have lejlighed til at udtale sig.

Stk. 2. Afgørelsen træffes på grundlag af de foreliggende oplysninger. Institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, afgør, om det af hensyn til klarlæggelse af sagens omstændigheder er påkrævet at indhente yderligere oplysninger eller foretage afhøring af personale eller indsatte. Foretages der afhøringer, skal den afhørte have lejlighed til at godkende referatet af sin forklaring, og det skal fremgå af referatet af afhøringen, om godkendelse er sket.

Stk. 3. Afhøringer skal overværes af en af institutionens ansatte.

Stk. 4. Der skal gøres notat om den trufne afgørelse. Notatet skal indeholde

- 1) en gengivelse af, hvad der er indberettet,
- 2) oplysning om, hvilke bestemmelser der er overtrådt,
- 3) oplysning om afgørelsen,
- 4) oplysning om dato og klokkeslæt for, hvornår afgørelsen er meddelt den indsatte,
- 5) oplysning om, at den indsatte er orienteret om muligheden for at klage til justitsministeren,
- 6) oplysning om, hvornår fristen for at indgive klage udløber, jf. straffuldbyrdelseslovens § 111, stk. 2, og
- 7) oplysning om, at den indsatte er orienteret om hvilke retsregler, afgørelsen er truffet i henhold til, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.

Stk. 5. Notatet skal herudover indeholde en gengivelse af de afgivne forklaringer, som skal proto-kolleres, mens den, der afgiver forklaring, er til stede. Notatet skal endvidere indeholde nærmere oplysning om på hvilket grundlag, afgørelsen er truffet. Videre skal notatet indeholde oplysninger om eventuelle begrænsninger i retten til på ethvert tidspunkt af sagens behandling at lade sig bistå af andre. Notatet skal indeholde en begrundelse for afgørelsen. Begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler, afgørelsen er truffet efter, og angive hvilke hovedhensyn, der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder, som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå.”

For så vidt angår sager om udelukkelse fra fællesskab der er behandlet efter den tidligere bekendtgørelse (nr. 383 af 17. maj 2001), gjaldt at sagerne skulle behandles efter reglerne om behandling af disciplinærsager i disciplinærstrafbekendtgørelsens §§ 5-9. I disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7 findes regler om behandlingen af sager der ikke kan behandles efter proceduren i § 6, dvs. sager hvor der skal afholdes forhør, hvilket f.eks. gælder sager om udelukkelse fra fællesskab. I disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, findes regler om notatpligt der indholdsmæssigt svarer til udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 4, bortset fra at den ikke indeholder en bestemmelse svarende til nr. 7 (oplysning om at den indsatte er orienteret om de retsregler som afgørelsen er truffet efter). Disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, svarer

indholdsmæssigt til udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 5, bortset fra at det i disciplinærstrafbekendtgørelsen tillige er angivet at notatet skal indeholde oplysning om eventuelle begrænsninger i retten til aktindsigt, at notatet skal søges affattet således at det kan godkendes af den indsatte, at det skal fremgå om det er godkendt af den indsatte, og at det skal fremgå hvis den indsatte ikke har ønsket at være til stede under forhøret.

10.4.5. Partshøring og begrundelse mv.

Henvisningen i den tidligere bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab til disciplinærstrafbekendtgørelsen betød bl.a. at der i sager om udelukkelse fra fællesskab skulle afholdes forhør hvorunder den indsatte skulle gøres bekendt med det indberettede mv. og have lejlighed til at udtale sig, jf. disciplinærstrafbekendtgørelsens § 7, stk. 1 (og forvaltningslovens § 19).

Af § 8 i samme bekendtgørelse fremgår at der skal gøres notat i en særlig protokol, og at det skal indeholde nærmere angivne oplysninger mv., herunder en begrundelse der opfylder kravene i forvaltningslovens § 24, jf. § 8, stk. 5.

Den nugældende bekendtgørelse (nr. 574 af 5. juli 2002) henviser ikke til reglerne i disciplinærstrafbekendtgørelsen, og sager om udelukkelse fra fællesskab skal derfor ikke længere behandles efter reglerne om behandling af disciplinærsager. I stedet er der indsat regler for sagsbehandlingen af disse sager (§ 5). Baggrunden for ændringen er lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven hvorved der bl.a. skete en afskæring af retten til partsaktindsigt i visse sagstyper, f.eks. sager om udelukkelse fra fællesskab. Ændringerne er beskrevet i Justitsministeriets skrivelse nr. 72 af 5. juli 2002 hvormed de

administrative regler der blev udfærdiget som følge af lovændringen, blev udsendt til kriminalforsorgens institutioner.

Afskæringen af adgangen til partsaktindsigt (efter forvaltningslovens § 9, stk. 4) indebærer at der ikke (længere) skal ske partshøring i sager om udelukkelse fra fællesskab inden der træffes afgørelse i sagen, jf. forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 4. Den pågældende har dog stadig ret til at udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1. En skriftlig begrundelse skal endvidere alene indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter (forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.). Den indsatte skal ved afgørelsen af sagen alene orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter, jf. udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 7. Det notat der skal udfærdiges i sagen, skal dog indeholde en begrundelse, jf. § 5, stk. 5, men den indsatte har ikke ret til at få kopi heraf.

Det fremgår af bemærkningerne til loven at de nye regler ikke er til hinder for at der efter omstændighederne gives meroffentlighed og en nærmere begrundelse hvis hverken private eller offentlige interesser taler imod dette.

I vejledningen til bekendtgørelsen er således bl.a. anført følgende:

”...

Da den indsattes ret til aktindsigt i sager om udelukkelse fra fællesskab er afskåret efter forvaltningslovens § 9, stk. 4, kan en anmodning om aktindsigt (i f.eks. ovennævnte notat [det notat der skal udfærdiges efter § 5, stk. 4 og 5; min bemærkning]) afslås alene med en henvisning til den nævnte bestemmelse.

Efter forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 4, skal der ikke ske partshøring, hvis parten ikke har ret til partsaktindsigt i de pågældende oplysninger. Når adgangen til partsaktindsigt er afskåret i sager om udelukkelse fra fællesskab, indebærer det derfor også, at der ikke er krav om, at der foretages partshøring efter forvaltningslovens § 19, inden der træffes afgørelse.

Såfremt den indsatte ønsker en skriftlig begrundelse for afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, skal denne alene indeholde en henvisning til de retsregler i henhold til hvilke, afgørelsen er truffet, jf. forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt., jf. § 24, stk. 1, 1. pkt.

Det bemærkes, at bestemmelsen i § 9, stk. 4, i forvaltningsloven ikke er til hinder for, at der efter omstændighederne gives aktindsigt i sager om udelukkelse fra fællesskab i det omfang, hverken private eller offentlige interesser taler imod ('meroffentlighed'). Tilsvarende er bestemmelsen i forvaltningslovens § 24, stk. 3, 1. pkt. ikke til hinder for, at der kan gives en nærmere begrundelse for afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab i de tilfælde, hvor der ikke foreligger modstående private eller offentlige interesser.

...”

Der er kun én sag der er behandlet efter den gamle bekendtgørelse (en udelukkelse fra fællesskab den 20. marts 2002), men der er som tidligere nævnt i alle tilfælde (bortset fra i den sag hvor der ikke skete endelig udelukkelse fra fællesskab) afholdt forhør i sagen. Ved de forhør der har fundet sted efter 1. april 2002 (hvor første forhør er den 12. august 2002, dvs. efter de nye reglers ikrafttræden), er forhørsdelen i klientsystemet anvendt, men bortset herfra er forhørene ensartede. De frihedsberøvede er således alle ved forhørets begyndelse vejledt om deres rettigheder, herunder retten til aktindsigt og til at få kopi af forhørsnotatet (jf. pligten hertil for disciplinærsager i disciplinærstrafvejledningens § 7, stk. 4, nr. 2 og 5).

Som tidligere nævnt anvender Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm ikke disciplinærstraf, og der har således ikke i nogen af sagerne været tale om overvejelser om ikendelse af en disciplinærstraf (strafcelle) for forholdet. Sagerne har fra starten været behandlet som sager om udelukkelse fra fællesskab. Der har ikke været tale om at der samtidig er truffet andre afgørelser.

Det er derfor en fejl at de frihedsberøvede i de sager der er behandlet efter den nye bekendtgørelse, er vejledt om at de har ret til aktindsigt og til at få kopi af forhørsnotatet. Der er imidlertid som

nævnt mulighed for at give aktindsigt ved meroffentlighed. Jeg går ud fra at institutionen fremover er opmærksom herpå.

Under behandlingen af det lovforslag der ligger til grund for lov nr. 382 af 6. juni 2002 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forvaltningsloven som danner baggrund for reglerne i den nye bekendtgørelse, rettede fængselsinspektøren for Statsfængslet i Jyderup en henvendelse af 25. marts 2002 til Retsudvalget. Heri er bl.a. anført følgende vedrørende spørgsmålet om afskæring af adgangen til aktindsigt:

”... Det vil trods lovændringen ikke være muligt at yde nogen forhåndsgaranti for, at bestemte oplysninger ... ikke på et senere tidspunkt gøres til genstand for aktindsigt. Der er flere grunde hertil:

For det første forudsætter lovforslaget, at det er muligt i praksis at foretage en klar afgrænsning af de omhandlede sagstyper. Dette gælder imidlertid kun sagerne om valg af varetægtsfængsel eller afsoningsinstitution, ... Derimod vil spørgsmål om overførsel til anden institution/afdeling eller udelukkelse fra fællesskab ikke uden videre kunne afgrænses i forhold til sager om disciplinærstraf, udgangskarantæne, besøgsforbud og lignende ordens-/sikkerhedsmæssige indgreb. I praksis indledes enhver sag om ulovlig eller uønsket adfærd med en ordens-/sikkerhedsmæssig (‘disciplinær’) undersøgelse, der bl.a. ved afholdelse af forhør skal tilvejebringe de relevante fakta. På grundlag heraf konkluderes, hvad der anses for bevist eller antageliggjort, og først derefter tages der stilling til, hvilken reaktion eller foranstaltning, der bør iværksættes. Da undersøgelsen under processens gang således typisk ikke er defineret ved dens (mulige) resultat, fx overførsel eller udelukkelse fra fællesskab, vil den indsatte, som er genstand for undersøgelsen, under sagens gang have ret til både aktindsigt og partshøring (med mindre der efter fvl. § 15 er konkret grundlag for at gøre undtagelse). ...

Man kan ikke konstruere sig ud af dette problem ved allerede fra begyndelsen at hævde, at sagen er fx en overførselssag. Erfaringsmæssigt ender mange af disse sager ikke med overførsel, men med en disciplinærstraf eller anden foranstaltning; og ved en sådan konstruktion ville man således uberegtiget omgå forpligtelsen til at tillade aktindsigt og foretage partshøring i disciplinærsagen. Kravet ville jo endog bestå i, at sagen skulle navngives, allerede inden det vides, hvad den handler om, idet oplysningerne ifølge sagens natur først kommer frem, *efter* at anonymitetsgarantien er stillet.

Hvis undersøgelsen – uanset den måtte være defineret som fx en overførselssag – kun fører til disciplinærstraf, besøgsrestriktioner, udgangskarantæne, konfiskation af effekter el.lign., vil der også efterfølgende være ret til aktindsigt.

Selv om man forudsatte, at en sag fra start til slut kunne defineres som en overførelssag, ville der opstå et problem, fordi grundlaget for en overførelse i de fleste tilfælde også vil medføre andre indgreb, herunder typisk tilbagekaldelse af en udgangstilladelse og fastsættelse af udgangskarantæne, jfr. sfbl. § 49, (samt politianmeldelse, jfr. nedenfor). Forvaltningsprocessen skal i sager om udgangsmisbrug fortsat indebære både aktindsigt, partshøring og pligt til en materiel begrundelse for afgørelsen. Adgangen hertil vil næppe kunne afskæres, fordi der samtidig træffes bestemmelse om overførelse.”

Retsudvalget bad om justitsministerens bemærkninger hertil, og i den anledning anførte ministeren bl.a.:

”... ”

Justitsministeriet er enig i, at der i en række tilfælde kan opstå afgrænsningsspørgsmål om, hvorvidt en sag falder inden for de sagskategorier, der er opregnet i den foreslåede bestemmelse. Sådanne afgrænsningsspørgsmål er imidlertid efter Justitsministeriets opfattelse en nødvendig konsekvens af, at bestemmelsen er begrænset til visse afgørelsestyper.

Det bemærkes herved, at det – som anført i pkt. 3.3.3. i bemærkningerne til det pågældende lovforslag, der bygger på en udtalelse fra Straffelovrådets flertal fra 1996 – er Justitsministeriets opfattelse, at en begrænsning i adgangen til aktindsigt bør forbeholdes de sagstyper, hvor der er sådanne tungtvejende grunde til at indføre begrænsninger, at de overstiger de modstående hensyn. Justitsministeriet har derfor fundet, at de foreslåede begrænsninger i retten til aktindsigt ikke bør omfatte bl.a. sager om disciplinærstraf, jf. herved også lovforslagets pkt. 3.2.2. om Straffelovrådets overvejelser.

Som følge af den nævnte afgrænsning kan der – som anført i den pågældende henvendelse – bl.a. opstå tilfælde, hvor der i forbindelse med fængselsmyndighedernes behandling af en konkret sag kan være spørgsmål både om at træffe foranstaltninger omfattet af den foreslåede begrænsning i retten til aktindsigt (f.eks. overførelse til andet fængsel) og om at træffe for[anstaltninge]r, der ikke er omfattet af den foreslåede begrænsning i retten til aktindsigt (f.eks. disciplinærstraf).

I relation til oplysninger, der indgår i ’blandede’ sager af denne karakter, vil det efter Justitsministeriets opfattelse ikke være muligt at anvende den foreslåede bestemmelse i § 9, stk. 4, såfremt der – udover afgørelser omfattet af opregningen i den foreslåede bestemmelse – er truffet en afgørelse eller er en nærliggende mulighed for, at der vil blive truffet en afgørelse om forhold, der falder uden for den [foreslåede] bestemmelse (som f.eks. idømmelse af disciplinærstraf). De pågældende oplysninger vil i så fald være undergivet partens ret til aktindsigt, medmindre der efter en konkret vurdering er grundlag for at undtage oplysningerne fra retten til aktindsigt f.eks. efter forvaltningslovens § 15, stk. 1, nr. 3, der er omtalt i pkt. 3.1.1. i lovforslagets bemærkninger.”

På baggrund af det anførte har jeg overvejet at bede direktoratet om at oplyse hvilke overvejelser direktoratet har gjort sig vedrørende vejledning af institutionerne om behandlingen af sager hvori der kan være tvivl om hvilken sagstype der er tale om, herunder om der eventuelt er tale om en "blandet" sag og sager som under behandlingen skifter karakter. Tilsvarende gør sig gældende vedrørende spørgsmålet om meroffentlighed i sager der er omfattet af lov nr. 382 af 6. juni 2002. Principielt kan det vel heller ikke udelukkes at en sag betragtes som en sag om udelukkelse fra fællesskab (og ender med en sådan reaktion) i stedet for en sag om straffcelleanbringelse, fordi sagsbehandlingen i hvert fald i udgangspunktet er enklere i denne type af sager.

Da jeg må lægge til grund at problemet med afgrænsning, herunder blandede sager, ikke vil være ofte forekommende i Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm, bl.a. fordi institutionen ikke anvender disciplinærstraf, har jeg dog besluttet ikke i denne sag at anmode direktoratet om at oplyse herom.

Spørgsmålet om meroffentlighed er derimod relevant for denne institution. Ud over at gøre institutionen opmærksom herpå, foretager jeg mig dog ikke mere vedrørende dette forhold.

Jeg henleder i øvrigt opmærksomheden på at det af retningslinjerne for de frihedsberøvede, s. 5 under klager, fremgår at "alle" afgørelser (der ikke giver den pågældende medhold) skal begrundes, og at der efter de almindelige regler er ret til aktindsigt. Jeg går ud fra at retningslinjerne vil blive revideret på dette punkt, og jeg beder om en kopi når det er sket.

Ved midlertidig udelukkelse fra fællesskab skal den indsatte som nævnt (efter de nugældende regler) så hurtigt som muligt orienteres om hvilke retsregler afgørelsen er truffet efter, og have lejlighed til at udtale sig, jf. bekendtgørelsens § 4.

Det fremgår ikke i noget tilfælde (hverken af den underliggende rapport eller forhørsnotatet) om der er forholdt i overensstemmelse hermed.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse herom.

Det notat som skal udfærdiges efter henholdsvis § 8, stk. 1, i disciplinærstrafbekendtgørelsen og § 5, stk. 4, i den nugældende bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab (og som den indsatte, som nævnt, efter de nugældende regler ikke har ret til at få kopi af), skal indeholde en begrundelse for afgørelsen. Begrundelsen skal indeholde en henvisning til de retsregler som afgørelsen er truffet efter, og angive de hovedhensyn der har været bestemmende for skønnet, ligesom de faktiske omstændigheder som er tillagt væsentlig betydning for afgørelsen, skal fremgå, jf. den nugældende bekendtgørelses § 5, stk. 5, 5. afsnit. For så vidt angår sager der er behandlet efter den tidligere bekendtgørelse, følger det af disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, at begrundelsen skal opfylde kravene i forvaltningslovens § 24.

En af sagerne om udelukkelse fra fællesskab er, som tidligere nævnt, behandlet efter den gamle bekendtgørelse (sagen fra den 20. marts 2002). Denne sag vedrører en indberetning for trusler mod medindsatte mv., og den pågældende blev udelukket fra fællesskab for at forebygge truende adfærd og for at have udvist utilladelig adfærd. Forhørsnotatet indeholder ikke oplysning om hvilke bestemmelser der var overtrådt (jf. kravet herom i disciplinærstrafvejledningens § 8, stk. 2, nr. 2, og disciplinærstrafvejledningens pkt. 9, pind 4). Det er alene anført at den pågældende havde overtrådt "Institutionens ordens og sikkerhedsregler". For så vidt angår hjemlen for reaktionen er den ikke "Præcis" som den skal være ifølge vejledningens pkt. 9, pind 5, idet der mangler angivelse af hvilket nummer i straffuldbyrdelseslovens § 63 som afgørelsen er truffet efter. Jeg går som tidligere nævnt ud fra at det er såvel nr. 1 som nr. 3. For så vidt angår den "utilladelige adfærd" (jf. nr. 3) som der bl.a. er henvist til ved afgørelsen om udelukkelse fra fællesskab, fremgår det ikke om forholdet er vurderet som en "grov" eller en "oftere gentagen" utilladelig adfærd.

Det er beklageligt at notatet ikke indeholder en præcis angivelse af de(n) overtrådte bestemmelse(r) og den bestemmelse som afgørelsen blev truffet efter. Efter min opfattelse burde det endvidere være

*fremgået om den ”utilladelige adfærd” var vurderet som en ”grov” eller en ”oftere gentagen” util-
ladelig adfærd.*

For så vidt angår de sager der er behandlet efter den nugældende be-
kendtgørelse har Københavns Fængsler, som nævnt i pkt. 1, i brevet af
16. december 2002 anført at ”der ikke er en eneste korrekt retlig sub-
sumption i selve afgørelserne”. Der er i alle sagerne henvist til strafful-
byrdelseslovens § 67 som er hjemmelsgrundlaget for ikendelse af disci-
plinærstraf. De forkerte henvisninger skyldes dels at klientsystemet au-
tomatisk foreslår henvisninger til § 67, dels personalets uvanthed med et
nyt system, jf. pkt. 10.4.3. Københavns Fængsler har oplyst at fængslet af
egen drift vil behandle problemet.

*Jeg har noteret mig det oplyste og beder Københavns Fængsler om at oplyse mig om resultatet af
denne behandling.*

*Jeg har noteret mig at der i det notat som er vedlagt sagerne om udelukkelse fra fællesskab, er hen-
vist til § 63 med stykke og nummerangivelse (i alle tilfælde stk. 1, nr. 1).*

I to af sagerne er der tillige henvist til udgangsbekendtgørelsens § 23, stk.
1, nr. 1 (udelukkelse den 12. august, kl. 13.05, og 16. oktober 2002). Ef-
ter denne bestemmelse kan en indsat ikendes en disciplinærstraf ved
(udeblivelse fra udgang og) undvigelse fra ledsaget udgang eller forsøg
herpå.

*Både fordi der ikke var tale om ikendelse af en disciplinærstraf, og fordi der ikke var tale om flugt-
forsøg i forbindelse med ledsaget udgang, er det forkert at henvise til denne bestemmelse.*

I de anvendte paradigmer er der anvendt overskrifter, og en af dem hedder begrundelse. Dette afsnit er ikke udfyldt i noget tilfælde. De faktiske omstændigheder er gengivet (andetsteds) i alle sager. I nogle sager er der en redegørelse for bevisbedømmelsen i sagen, herunder en henvisning til den pågældendes erkendelse hvor den har foreligget. I et tilfælde er der blot henvist til rapporten (en udelukkelse fra fællesskab den 9. oktober 2002, kl. 12.15). Ifølge rapporten blev den pågældende ved eftersøgning efter alarm vedrørende flugt fra bygning 16 øst fundet oppe på det yderste hegn. Ved forhøret forklarede han at han ikke var med til at lave hullet selv om det var på hans stue.

Efter min opfattelse er det ikke tilstrækkeligt at henvise til rapporten; men den indsatte blev pågrebet på fersk gerning på vej over hegnet hvilket der kunne være henvist til (og at det herefter var uden betydning om han havde været med til at lave hullet på sin stue).

Afsnittet begrundelse er som nævnt ikke udfyldt i noget tilfælde, herunder ved angivelse af hvorfor udelukkelse fra fællesskab blev anset for ”nødvendigt”, jf. kravet herom i straffuldbyrdslovens § 63, stk. 1.

Jeg beder om direktoratets bemærkninger til den manglende udfyldelse af rapporten under overskriften begrundelse, herunder oplysning om hvorvidt institutionerne er vejledt nærmere om brugen af den elektroniske forhørsdel.

Der er hverken i forhørsnotatet eller i det andet notat om udelukkelse fra fællesskab og ugentlige overvejelser notat om at den frihedsberøvede er orienteret om efter hvilke retsregler afgørelsen er truffet, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 7. Det skyldes muligvis at institutionen har anvendt forhørsdelen vedrørende sager der er behandlet efter disciplinærstrafbekendtgørelsen, der ikke har en sådan bestemmelse. Det fremgår således

heller ikke om de frihedsberøvede er orienteret om de retsregler som afgørelsen er truffet efter.

Det er beklageligt at notatpligten ikke er overholdt på dette punkt. Jeg går ud fra at institutionen fremover vil være opmærksom på denne notatpligt.

Jeg anmoder i øvrigt direktoratet om at oplyse hvorvidt det har været eller vil blive overvejet at indlægge (særlige) paradigmer til brug for (bl.a.) sager om udelukkelse fra fællesskab i klientsystemet.

10.4.6. Kompetence mv.

Kompetencen til at træffe beslutning om udelukkelse fra fællesskab ligger hos institutionens leder eller den der bemyndiges dertil, jf. straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 1.

I alle tilfælde er afgørelsen truffet af en overvagtimester. Der er tale om to forskellige overvagtimestre. Jeg går ud fra at kompetencen til at træffe afgørelse om udelukkelse fra fællesskab er delegeret til overvagtimestrene.

Jeg beder om oplysning om hvorvidt der internt er fastsat retningslinjer for overvagtimestrenes udøvelse af denne myndighed. I bekræftende fald beder jeg om oplysning om disse retningslinjer. Jeg beder tillige om at få oplyst hvilket tilsyn der føres med udelukkelse fra fællesskabsområdet.

10.4.7. Andre forhold

Foruden notat om begrundelse mv. skal der gøres notat om en række andre forhold, jf. udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 4 og 5 (som er citeret under pkt. 10.4.4.), og disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2 og 5.

Disciplinærstrafvejledningen indeholder endvidere notatpligt vedrørende nogle yderligere forhold som således er relevante for den udelukkelse fra fællesskab der fandt sted den 20. marts 2002.

I denne sag fremgår den frihedsberøvedes godkendelse af notatet ikke (udtrykkeligt) idet det blot er anført at den pågældende ikke havde yderligere at tilføje. Efter disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 5, næstsidste pkt., skal den indsattes godkendelse fremgå.

Efter min opfattelse bør det udtrykkeligt fremgå at den indsatte har godkendt sin forklaring. Jeg har noteret mig at den fortrykte tekst i forhørsdelen i klientsystemet som institutionen har anvendt i de sager der er behandlet efter ibrugtagningen af dette system, angiver at den indsatte har godkendt gengivelsen af sin forklaring.

Der er ingen pligt til partshøring efter den nugældende bekendtgørelse, men den indsatte skal have lejlighed til udtale sig. Hvis der foretages afhøringer, skal den afhørte have lejlighed til at godkende sin forklaring, og det skal fremgå af referatet af afhøringen om godkendelse er sket, jf. § 5, stk. 2, 3. pkt.

Da min gennemgang omfatter sager om udelukkelse fra fællesskab, har jeg ikke taget stilling til spørgsmålet om hvorvidt notaterne om forhørene i de sager hvor forhørsdelen i klientsystemet har været anvendt, er i overensstemmelse med disciplinærstrafbekendtgørelsens og -vejledningens regler til indholdet heraf; i vidt omfang gælder dog samme krav til indholdet af notatet i en sag om udelukkelse fra fællesskab som i sager om disciplinærstraf.

Dato og klokkeslæt for meddelelse af afgørelsen til den indsatte skal fremgå af notatet, jf. bekendtgørelse om udelukkelse fra fællesskab § 5, stk. 4, nr. 4, og disciplinærstrafbekendtgørelsens § 8, stk. 2, nr. 4. Dato og klokkeslæt for forhørets afslutning er anført, og da jeg går ud fra at

meddelelse om afgørelsen er sket i den forbindelse, går jeg endvidere ud fra at dette tidspunkt tillige angiver tidspunktet for meddelelse af afgørelsen til den frihedsberøvede.

I forhøret fra den 20. marts 2002 er det anført at forhøret med den pågældendes indforståelse foregik på dansk og engelsk. Der er ikke oplysning om hvilket sprog forhøret foregik på i de andre tilfælde, men de er alle udfærdiget på dansk.

Jeg beder institutionen om at oplyse hvilket sprog der har været anvendt. Jeg beder tillige om oplysning om hvordan det sikres at de frihedsberøvede forstår hvad der bliver sagt under et forhør.

10.4.8. Ophør og ugentlige overvejelser

Udelukkelse fra fællesskab er en fremadrettet foranstaltning der straks skal bringes til ophør når betingelserne herfor ikke længere er opfyldt, jf. lovens § 63, stk. 7, 1. pkt. Efter bestemmelsens 2. pkt. skal institutionen mindst én gang om ugen overveje spørgsmålet om helt eller delvist at bringe udelukkelsen fra fællesskab til ophør.

Når udelukkelse fra fællesskab bringes til ophør, skal der gøres notat om dato og klokkeslæt for ophøret, jf. den nugældende bekendtgørelses § 6, stk. 1, og den tidligere bekendtgørelses § 4, stk. 1. Efter bestemmelsernes stk. 2 skal der endvidere gøres notat om institutionens overvejelser efter lovens § 63, stk. 7, 2. pkt., om helt eller delvist at bringe udelukkelsen fra fællesskab til ophør, herunder om dato og klokkeslæt for overvejelserne.

For så vidt angår sagen fra 20. marts 2002 er det i forhørsnotatet anført at den indsatte blev udtaget af den midlertidige udelukkelse fra fællesskab ved forhørets afslutning kl. 14.30 denne dag, og at anbringelsen skulle tages op til fornyet overvejelse den 22. marts 2002. Der er ikke noget notat fra den 22. marts 2002, men der er et notat som er dateret den 20.

marts 2002 hvori det er anført at den pågældende denne dag kl. 13.30 er udtaget af udelukkelsen fra fællesskab.

Jeg går ud fra at notatet er dateret forkert og således rettelig skal være dateret den 22. marts 2002, men for en ordens skyld beder jeg institutionen om at oplyse herom.

For så vidt angår de øvrige sager er der som tidligere nævnt en blanket med overskriften ”Udelukkelse fra fællesskab og ugentlige overvejelser”. Heri er dato og klokkeslæt angivet, og der er notat om de overvejelser der har fundet sted i form af angivelse af om udelukkelsen fortsat skønnes nødvendig. I 4 af de 5 tilfælde er udelukkelsen ophørt efter 7 dage, mens den i det sidste tilfælde (en udelukkelse den 9. oktober 2002, kl. 11.35) er ophørt efter 14 dage. Der er i denne sag notat efter 7 dage om at den pågældende fortsat skønnes undvigelsestruet og til dels have en aggressiv adfærd over for personalet.

Sagen fra den 20. marts 2002 vedrørte truende adfærd mv., mens de øvrige sager alle vedrørte undvigelse(sforsøg). At der i alle disse tilfælde først skete overvejelser af spørgsmålet om udelukkelse efter 7 dage (og i et tilfælde igen først efter yderligere 7 dage), kan give indtryk af at der for disse sagers vedkommende er en praksis hvorefter sagen først tages op til overvejelse efter 7 dage (og hvis udelukkelsen opretholdes, da igen først efter 7 dage). Efter straffuldbyrdelseslovens § 63, stk. 7, 1. pkt., skal udelukkelsen bringes til ophør ”straks” når betingelserne herfor ikke længere er til stede (hvilket godt kan være tilfældet før der er forløbet 7 dage), og sagen skal efter bestemmelsens 2. pkt. tages op til overvejelse ”mindst” én gang om ugen.

Jeg anmoder institutionen om at oplyse hvorvidt institutionen har en praksis hvorefter spørgsmålet om anbringelsens ophør i sager om udelukkelse fra fællesskab for at forebygge undvigelse ikke tages op til overvejelse før der er gået 7 dage. Det bemærkes at jeg er opmærksom på at det fremgår af kriminal-

*forsorgens statistik for 2001 og 2000 at henholdsvis 3 af 5 og 12 af 21 udelukkelse fra fællesskab disse år er rubriceret som anbringelser mellem 1 og 3 dage, men det fremgår ikke på hvilket grundlag disse anbringelser er sket. (Henholdsvis 2 og 4 anbringelser er rubriceret som anbringelser mellem 4 og 7 dage hvilket **kan** være 7 dage i alle tilfælde).*

Til orientering for Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm og Københavns Fængsler kan jeg oplyse at jeg i forbindelse med min inspektion i 1998 af Statsfængslet i Horsens har udtalt at jeg ingen bemærkninger har til direktoratets opfattelse hvorefter ugefristen (nu i lovens § 63, stk. 7, 2. pkt.) principielt set først udløber ved døgnets afslutning.

10.4.9. Klagevejledning

Efter straffuldbyrdslovens § 111, stk. 1, kan der klages til Direktoratet for Kriminalforsorgen over de lokale kriminalforsorgsmyndigheders afgørelser. For dømte gælder en frist på to måneder for klage, jf. bestemmelsens stk. 2.

Det skal fremgå af notatet at den indsatte er orienteret om klageadgangen, jf. udelukkelse fra fællesskabsbekendtgørelsens § 5, stk. 4, nr. 5, og disciplinærstrafvejledningens § 8, stk. 2, nr. 5.

I sagen fra den 20. marts 2002 er det blot anført at den frihedsberøvede er orienteret om klageadgangen til direktoratet. De frihedsberøvede er i alle de øvrige tilfælde vejledt om klageadgang, herunder om at "en eventuel klage kun kan forventes behandlet såfremt denne er indgivet inden 2 mdr. fra dags dato, jf. straffuldbyrdslovens § 111, stk. 2." Der er tale om en standardtekst i det elektroniske dokument (forhørsdelen i klientsystemet) der er anvendt i sagerne.

Om den del af klagevejledningen der vedrører fristen, henviser jeg til pkt. 10.1.9.

11. Opfølgning

Jeg beder om at de udtalelser som jeg har bedt om, tilbagesendes gennem Direktoratet for Kriminalforsorgen som jeg ligeledes beder om en udtalelse.

12. Underretning

Denne rapport sendes til Institutionen for frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm, Københavns Fængsler, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Folketingets Retsudvalg og de frihedsberøvede asylansøgere i Sandholm.

Folketinget Ombudsmand
Hans Gammeltoft-Hansen